

732

ספר

קול יהודה

הוא הידושי תורה על
חמשה חומשי תורה

מאת

הרב הגדול מהור"ר יהודה ליב קאלישער נ"י .
בנו של הרב הגאון מהור"ר צבי קאלישער זצ"ל .
בעהמ"ח ספר הברית על התורה, ושאר חיבורים
נפלאים מפורסמים על פני תבל .

ווארשא

ברפוס הרבני מוה' נתן שריפטגיסער נ"י .
שנת תרל"ז לפ"ק

СЕРЬ КОЛЬ ІЕГУДА

ВАРШАВА 1877

Въ Типографіи Н. Шрифтиссера
на улицѣ Налѣвки № 2242.

אשר יצא לאור, וזהו ספר
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא
היה שמועט, הוליסטא, יקובא ערמא

Дозволено Цензурою, Варшава 20 Сентября 1876.

Lau: Karyca

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 732.

הקדמה

יודע המזשבות ובוהן ה' הלבבות יודע כי רתת ותחלה ואחוני בהעלותי על לבבי
 לקרוב הלום לשלוח דברי חוצה ולהעלותם על מכבש הדפוס, אמנם זאת
 יהרהיבני כי דברתי עם כבוד אראמ'ו וצ"ל זמן קצר לפני פטירתו, והביע לי דעתו
 ורצונו לספחני אל נחלתו נחלת כרם צבי, הוא ספרו הגדול ספר הברית על התורה
 ולכתוב איזה דברים ממני ובשמי כאשר עשה בס' אמונה ישרה ח"ב, ובענין
 לא היתי בביתו כאשר אברהם האבי צותא דרהבא, בעת אשר שבק חיים לנו וכלל
 חי, לכן באתי כעת לקיים ולמלאות רצון קדשו וזאת הזעורה אשר לבבי מלא אותי
 לעשות כן, לספח איזה דברים כמעט מכל פרשה ופרשה לדבריו הקדושים, ואבנה אותם
 בשם קול יהודה ואפיוש כפי אל אל חי ואומר שמע ה' קול יהודה כי אליך
 אתפלל, עוד מצרות תהי' ולרצון יהיו אמרי פי לפניך ולפני הקוראים שרא אבוש
 ולא אכלם ופני לא יחורו, והמה יהיו לי למוכרת עולם כי דברי ישכונו וינוחו על קרן
 הצבי, א"ה עבר לעברי ה' ולתושבי שמו.

בן המחבר יהודה ליב בהגאון מ"ה צבי הירש קאלישער וצלה"ה

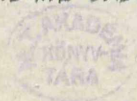
אף אנכי יודע ועד כי כן ה' ברצון הרב הגאון מ' צבי קאלישער וצ"ל להביא גם
 בספרו ספר הברית עה"ת קצת חידושים בשם בנו הרב מ' יהודה ליב נ"י
 כאשר עשה בספרו אמונה ישרה ח"ב וכן שמעת מפיו הקדוש כמה פעמים בעת אשר
 זכיתי לבא אתו בברית להשתדל בהרפסת ספרו ס' הברית הנ"ל, ולולא כי הרב מ"ה
 יהודה הנ"ל עול מסחרי עמוס עליו מאור עד כי לא יתנו לו עת פנני לסדר דבריו וחידושו
 עלי גליון בסידור נכון, היו דבריו נדפסים כבר בחיי אביו וצלה"ה בזמנם ובמקומם,
 אך עתה! אשר בעו"ה שקעה לנו השמש שלא בעונתה, ופתאום נדע קרן יהודה
 לא באה מחשבתי מכה אל הפועל בחייו של אותו הצדיק ומרוב ענותנותו של בנו הרב
 מ"ה יהודה ליב נ"י, לא הרהיב בנפשו עוז להביא את תקרובתו אל הקדוש פנימה
 רק עשה מהם קונטרס קטן בפני עצמו, ואך יחביא אותם בצל כנפי אביו הגאון וצ"ל
 זכותו יעמוד לזרעו אחריו להיות מאוהבי תורה ולומדי עד לציון גואל יבא ושוכני עפר
 יקיצו בבי"א.

א"ר הכותב פה ווארשא יום ג' כ"ג למב"י תרל"ו לפ"ק זלמן שרייבער
 מלפנים אב"ד דק"ק ניעשאווה ופאואוואניק, ובעת תקע אהלו בק"ק ווארשא.

הא יר כ' אח עיני לדקדק בחו"ק שבחחלת הצריאה עד אלה תלדות השמים כתיב
 בחורה רק אלקים ולא שם הוי' ז"ה ולא מזורף ה' אלהים, ומאלה תלדות
 השמים עד וידע אדם את אשתו ותלד את קין כתיב רק ה' אלהים מזורף, לא ה'
 לבד, ומותלד את קין והלאה כתיב רק שם הוי' ז"ה לחוד ולא שם אחר עד כי הוחל
 לקרות בשם ה' אז חוזר לכתוב אלהים והוא פלא? ולענין נראה לעורר דבחחלת
 הצריאה כאשר לא ילא עוד כל הפעולה כולה בראה במדת הדין וע"ז מורה שם אלהים
 כידוע ואח"כ כשילא הכל אל הפועל ונשתרצבה ונשתלשל תולדת הצריאה ראה כביכול
 שא"ל לקיום העולם על מידת הדין לבד לירף רחמים לדין, וע"ז מורה ה' אלהים,
 והנה כל זה עכ"פ ה' אפשר להתנהג בשיטתו מדת הדין עם רחמים כי לא ה'
 בעולם רק אדם הראשון. יציר כפיו של הקב"ה ויכול לקיים בהתנהג פעם ברחמים
 ופעם בדין, אבל כשגולד קין אדם ילוד אשה מטפה סרוחה אז לא ה' אפשר להתקיים
 בדין אפילו עם רחמים, רק ברחמים לחוד כי לולי רחמי וחסדי ה' עולם חזרה לחבו
 כמ"ש עולם חסד יבנה פי' יבנה על העמיד א"ל להתבונן ולעמוד על מכונה ולוי
 מלך החסד, ומלאתי און לי במדרש מתחלה עלתה במחשבה לבראות במה"ד ראה
 שא"ל להתקיים שיהא מה"ד לרחמים, ועוד ע"ש בזוהר בק' עם קין נברא קנא דמסאבותא
 וכו' ודוק, ואח"כ כאשר חטאו בדור אנוש אז נעשה חלול לקרות בשם ה' ואז כביכול
 התחיל להתנהג עם מדה"ד וכתב אלהים, והביא מצול עד כי נח מלא חן ואז כתב
 שם הוי' :

הן האדם היה באחד ממנו וכו' עד וחי לעולם. רבו הפליאות ע"ז המקרה ואני
 כוספתי אחת והיא גדולה בעיני שלשון היה הוא עבר ע"כ הפי' שמכלל כן אחת
 שומע לאו שעתה אינו יודע בין טוב לרע רק שהיה יודע והוא היפך כמ"ש בפרשת
 הקדומת במודע, ז' מה זה מחירא כביכול ז"ה וב"ש שאדם יקה מעץ החיים וחי
 לעולם הלא רק להטיב רגונו ואיך יפחד כי ייטיב לאדם ע"י אכילת עץ החיים? ונ"ל
 פי' נכון ז"ה בהקדמת חקירה אחת, וזה הוא כאשר ברא הש"ת את האדם ונחן בו
 מחלקו חלק אלקי ממעל ה' ברגונו שיהי' שכל האדם שליט בכל מדות בני אדם, כי
 אף כי ירבי בני איש יתגברו לרע אז יקום כח השכל נגדם ויכה על קדקדסו בעיני
 השכל להראות את המעוקל, כי יש טוב אמתי ועוב מדומה, רע אמתי ורע מדומה,
 למשל לילך אחר התאוה ולהתענג בכל תענוגי העולם איננו טוב באמת רק מדומה,
 ולהיות לנוע בכל דרכיו ולא לעשות המעשים הרעים איננו רע אמתי רק רע מדומה
 לפי עיני היצר אשר האב לעשות ומנטער שלא יוכל לנלא תאוותו, אמנם מי הוא
 המבחיין לידע מה שהוא טוב אמתי או מדומה, ורע אמתי או מדומה, הוא השכל אשר
 נתן ה' בקרב האדם, אמנם רק באפשרי שיפעול השכל באדם, אם התגברות התאוה
 והשכל, המה בגדר השייך ודרך ממואלע להם אז כהעלות על רעיוניו ד"נו להרוג אדם
 וליקה ממנו חמדתו אשר הוא טוב בעיניו, יקום השכל נגדו ויאמר לו הרף מזה כי
 איננו טוב אמתי כי חטאת לה' וגדל בני אדם ואז שומע לו. והנה זאת היה קודם
 אכילת עץ הדעת, אבל אחר אכילתו נתוסף באדם תגבורת התאוה עד מאוד עד שנאבד
 ממנו כח שיוי השכל שבאם השכל קם נגד החוטה להזכירו ולהראות לו בעינא פקוחא
 את הטוב כי הוא מדומה לא נכנסו דבריו באזניו כי היצר ההגבר עליו כ"כ להדמות
 בכפשו כי אין טוב מזה מלעשות מה שלבו חפץ, ובה מדוקדק מאוד דברי טוב"ק,
 בן האדם היה. פי' באמת היה האדם קודם החטא כאחד ממנו לדעת טוב ורע
 להבחין בין טוב אמתי למדומה, ובין רע אמתי למדומה ע"י שיווי השכל שהי' בקרב
 עם יציר בני איש ועי"ז ה' תקון העולם שלא בנקל ה' בא לידי חטא, ואדם כזה
 אף

אף אם חי לעולם מה טוב. אמנם ועתה, פי' אחרי כי אכל מעץ הדעת וכאז נמנו כל המעלות הכל' ומעוהד לחטוא כי איננו יודע להבחין עוד בין טוב אמתי לטוב מדומה, כי מלאות תאוותיו אשר כמה רע אמתי טוב בעיניו כי נהנה בחטונו, ואדם כזה ראוי לגרש, פן ישלח ידו וכו' ואדם כזה אם יחי' עולמית אין אסון גדול מזה, וז"ש שלמה המלך אלהים עשה את האדם ישר פי' כי ה' עשה את האדם בתחלת בריאתו ישר בחלק השוה להשכל והתאווה שהי' באפשרי להשכל לעמוד נגד בעל התאוה להראות לו מה שיעשה, והוא בקש חשבונות רבות, לא לשמוע אל השכל והכליות היועלות אשר הוא דוגמת אחד כי חלקו מומעל ג"כ אחד רק רבות בקש המדות הגרועות כמה רבים וחשב בקרבן חשבונות שונות לעמוד נגד השכל ולהראות מה שטוב בעיני הילך הוא טוב ודוק:

ויברו השמים עד כי בו שבת וכו'. הנה ידוע כי השבת קדש הוא עדות נאמנה על חדוש העולם כי הי' עת וזמן לרון לפני הבורא לחדש העולם ולבראה כראונו וזוה תלוי כל יסודי התורה. אמנם האיר לי ה' בתורתו לראות במלות שבת ענין חדש, אשר לא שערו הראשונים והוא כי זה לא הרבה שנים אשר נתפשטה דברי המין והאפיקורס שאין כמעט כמוהו הנקרא (דארווין) שר"י אשר הורה שיורי הסבל שקלים ורמזים תימן וחית ראמים לא נבראו כאשר הם לפנינו, רק מתחלה היה הכל כדומם ויולד דבר מדבר מעצמו עפ"י הכרח שהחזק דוחה את הרפה מנעממו עד שתהיה מעט חיות וכן באו מדחי אל דחי עד שבאו למין בהמה ובאו אח"כ למין קוף, וממנו נדחו עד שבאו לזרע אדם והוא האדם אשר לפנינו, ועוד יתילדו דברים אחרים שאחד דוחה את חברו, ואין להאריך בדברי הכל אשר יפלה פיהו, ובעו"ה הרבה משכילים נוטים אחריו, וידוע שעי"ז נהרסו כל יסודי תורה וכל יסודי שאר האמונות שבעולם, בפרט באשר האדם איננו בריאה מיוחדת נקרא בלש אלהים ורק נמשל כבהמה נדמה, ושאילתי להם א' הלא לפי שיטה זו אין שום מוסר ומדות בעולם הנקרא (מאראל) אשר זה יסוד כל העולם, כי אם האדם לא נברא בלש אלהים בשכל עליון רק הוא בא מדחי אל דחי (ענטוויקלוג) בהכרח אל זורה זו שעומד עליה אז כל מעשיו הן לטוב הן לרע אינם מלך בחירתו רק הוא מוכרח כי כן נהסר ע"י דחיקת הטבע ואין מוסר ומדות טובות, ולא הי' לו פה להשיב והורה לדברי. ועתה אני אומר שחוק"ק ירדה לסוף דעת בני אדם לאלפי אלפים דורות, ולכן מזכיר אותנו עם קדושו במלות שבת, לא לצד להורות על חידוש העולם, אלא עוד יותר ויותר להורות על הפסק העולם פי' שנייד שבשעה ימים נברא הכל על מקומו ומעמדו ולא נשאר כלום להיות הולך מדחי אל דחי ולהשתנות משהי' אחר הבריאה וכש"כ האדם שנברא בלש אלהים ועי"ז יש לו השכל והבחירה וכספה נפשו לדמות להמקור שממנו נחאז נשמתו ורוחו אליו יאסוף וז"ש ויכלו גם לשון "וישבות" והחילוק בין ויכל ובין וישבות הוא זה, ויכל נאמר על גמר המעשה שיעשה הפועל שגמר פעולתו אבל עדיין אפשר לומר שהמעשה והנפעל יש בהם וטבעה להעשות עוד בעיני אחר ולהשתנות מזורתה. וישבות הוא לשון הפסק (אויפהערען) מכל וכל כמו זקנים משער שבתו וכן פרצה, שאחרי שגמר הפועל פעולתו אז פסק מהנפעל כל אפשרי בהשתנות שילכו מדחי אל דחי רק הוא נברא בקומתו ובלורתו בתחלת הבריאה, ולא יוכלו להתחלף ולהיות להם ממורה (ענטוויקלוג) ולכן כופל התורה ב' פעמים וישבות אשר כמותה יחשב כי די הי' לומר ויכלו וגו' עד ויקדש אותו וגו' ודי, וגם כשאומר ויכל ויכלו כתיב מלאכתו ולא כל וכשאומר וישבות כתיב בכל פעם מכל מלאכתו. אמנם לפי הכל' מובן ומדויק היעב ופירושו ויכלו וגו' ויכל ביום השביעי הורה על חידוש העולם

העולם. אבל עדיין יש להתעקש ולומר שילא מדחי אל דחי ונשתנה לורחם בכל עת כנ"ל, לכן כתיב וישבות שהפסיק לגמרי מכל מלאכתו, כל מה שעשה והי' לריך לעשות עשה הכל ושבח ופסק מכל מלאכתו כנ"ל, והכפיל עוד הפעם ע"כ בדרך אח' יום השביעי כי זו שבת ופסק מכל מלאכתו שלא ישתנו ולהיות להם (ענטוויקקלונג), וזוה הבנתי דברי חז"ל שאמרו בבר' חז"ל שדי שאמרת לעולמי די שאלמלא כן היו מוחתות והולכות עד עכשיו והוא ממש ככוונה הנ"ל נגד המינים הללו שאומרים שברואיו נשתנו מעת אל עת עד עכשיו וז"ש שאמרת לעולמי די הפסק יש בדבר ואינו עומת והולך כמו שאמר לים עד פה תצא ועם חול גבולו וז"ש הכל בלבוים ובקומתם ובראו ג"כ כוונה הנ"ל, כי לבוים ברז"ל וצבאם בקרא הוא מלשון הלא צבא לאנוש פי' ענין מיוחד ומוגבל (פעסטע בעשטימונג אונד בעגרענלונג) כן כל העשה מיד בתחלת הבריאה וצבא בקומתו וצבארו ובלבויו בלי השתנות לעולמי עד רק כשיחפוץ רצון יולרו לתת לעצב השתנות ללמד דעה בני אדם כמו בקריעת ים סוף וכדומה והיא רק לעשה ומוכרח לשב לבצעו מיד כמ"ס וישב היס לפנות בוקר לאיתנו לחנאו הראשון וכן במזמור לליל שבה שומרו וזכרו המה מעידים כי לששה כל "ברואים ועומדים" לא לבד על חידושו שהמה ברואים אלא עומדים וקיימים בלי להתנוע ממקום תואר הראשון שניתן להם, ולא לבד צבא מרום אלא גם תנין וחית רחמים וכש"כ האדם. וזוה הבנתי מדרש פלא בר"ר והכתש הי' ערום התחיל לומר דלמוריא מאילן הזה אכל וצבא עולם ואומר לכם לא תאכלו ממנו שלא תבראו עולמות אחרים, והוא כי הנחש רמז ג"כ על הסטן וילר הרע שבאדם אשר מסיתו תמיד למרוד בבוראו ולמסכו ברשת רעיונות כוזבות ומינות, וז"ש יאר מחשבות לבו של אדם ע"י נחש ברית עקלתון העולם קדמון, מאילן זה אכל וצבא עולם שבי' דבר מה קודם הבריאה אבל גם העולם אין לו הפסק לכן אמר אל תאכלו שלא תבראו עולמות אחרים דכל אומן סני בני אומנתו קדמו ואכלו שלא יברא עולמות אחרים כי להבדיל אין לו הפסק וגבול ותהיו אתם כאלהים להיות בכם כח הבריאה כמו שהוא צבא עולם ע"י עץ הדעת כן גם אתם וגם רומז: זוה שאדם צא ע"י מחשבותיו הכוזבות כמעט שעשה עמנו אלהי והוא הנקרא (זעלבסט פארגעטערונג) באמרו שהוא אכל מעץ הדעת והשכל ושכלו יגביה עוף עד בלי גבול ואין שכל למע' משכלו והכל כאדם ואין אס אין שכלו מדין ומסכים עמו כידוע, והוא זה והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, וזוה פרשתי מאמר פלא בכנסהדרין ל"ב מוצא באמונה ישרה ח"ב בראת ליהודה קל"ג קחנו מושם:

איתא במדרש שהקב"ה צא אל אדם ושאל לו המן העץ אכלת וכו', השיב אכלתי ואוכל עוד, והוא פלאי. ולעג"ד כך הוא הפירוש, ידוע בענין דרכי החשובה קמי קב"ה יש כמה דרגין ולמעלה מכל החשובות הוא חשובות דוד המלך ע"ה שתמיד הי' חטאהו נגדו אף כי שב בחשובה שלמה התפלל וצכה והתענה לא שער בנפשו כי כבר החטא נחמל לו רק תמיד הי' מלטרע אודות החטא שעשה, וזה מחמת גדלות הסי'ת נגד שפלות של אדם אשר תולעת כזה ירוס ראשו לחטוא נגד עילת כל העילות, ומחמת זה הי' מחירת תמיד וז"ש "וחטאתי נגדי תמיד" וכן הוא באדם הראשון יליד כפיו של הקב"ה אחרי כי חטא שב בחשובה שלמה כמו שאמרו ז"ל ק"ל שנה נהג בחטנית גופו ונפשו עם כל זה הי' מחירת ומוטרע תמיד אדות החטא ונדמה בנפשו כי הוא מלוכלך בחטא ולא יקנה ממונו לעולם וז"ש צדיקים ותשובה מודה אני לפניך כי אכלתי ונשבר לבי בקרבי כמו "ואוכל עוד", אולי תמיד אני אוכל מעץ החטאם והחטא כי חטאתי נגדי תמיד לא אדע מתי אקנה מכחם הגדול הזה ודוק: **במדרש**, כשבא קין מלפני הקב"ה פגע בו אדם הראשון ושאל לו מה דיקך

אמר קין עשיתי תשובה ונתפשרתי פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת, והוא תמי' מה זה ענין של מזמור זה לתשובה קין? ונ"ל לפי הכ"ל שאיכא כמה דרכי תשובה מי שחטאו נגדו המיד מחמת גודל חכמה ודביקותו להש"י, אף ששז נשבר וכדכה לבו בקרבו המיד, ומי שאיננו במעלה זו ואינו משיג מגדלות הש"י ושפלות עלמו של ילוד איש הוא אף שידע את חלבים מ"מ אם חטא וישב אז כדמה לו כי עשה את שלו ונתחלף לבדים חדשה, וככה קין הי' ממעלה הסתחונה לכן אמר לאביו הלדיק ששאל לו מה דינך עשיתי תשובה ונתפשרתי פי' וליכא עליו עוד שום טינא בלבי, ומדקדק לשון נתפשרתי כמו אדם עם חברו ריב ומדון ויעשה פשרה צנייכה ואז לא נשתייר שום רושם תביעה צנייכה כן דימה בנפשו אחרי ששז נתפשר וקי' כאלו לא חטא מעולם, אבל אביו הלדיק אשר היה במעלה העליונה ידע שאינו כן הגם אף שאדם שב מחטאו עכ"פ לא ימוש חטאו ומוראו מנגד עיניו בדתו לפני מיי חטא למי הפעיס לזה פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת כי ידוע שהמזמור הזה איננו כתוב בו אחת משבת קדש אלא לכן נקרא מזמור של שבת שהוא מרמז על שבת הגדול לחיי עה"ב אשר על זה מרמזו שבת דכל שבוע וכל עניני התורה כידוע וזה שאחז"ל מזמור ליום שכלו שבת, והרמזו לקין אל תדמי בנפשך שנתפשרת ולא תעמוד עוד לדין אינו כן זכור ליום שכלו שבת ליום דין הגדול לעה"ב ואז תענש עוד על חטאך ע"כ לא חסי' בעיניך כנתפשר רק תמיד יהי' חטאך נגדך ואז תעלה מעלה מעלה שלא תבא לחטא

אחר ודוק :
בראשית ד **ויבא** קין מפרי האדמה וכו' ויחר לקין מאד ויפלו פניו עד ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו וכו' . איננו לרין לפרט הקושיות במקראות

האלה! בפרט ויאמר קין אל הבל אחיו לא כתב מה אמר? ונ"ל כן כי ספורי המעשים בתורה"ק אינם כספורים בשאר דברי הימים ח"ו אשר רק הכוונה לספר את המאורע, אמנם בתורה"ק היה הכוונה להודיע לבני אדם איך היה עבד האדם ואיך הוא לרין לעשות לעמוד נגד חטאיו, וכן כאן ג"כ הכוונה ע"י ספור זה להודיע ליצורי התבל עניינים גדולים עומדים ברומו של עולם המוסר והיראה, והוא כי עבד האדם אם יחטא לה' וירבה פשעיו הוא על צ' חופים או להתיאש עלמו מכל וכל וידמה בלבבו שאין תשובתו מועלת עוד כי רמה ותולעה הוא נגד רוממות ה' אשר חטא ומיחש ח"ע כמו אחר כליתא בתגיגה ששמע טובו בנים שובבים חוץ מאחר וכו' שהוא לפי דעתי שהתיאש ח"ע וכאלו שמע ב"ק שאומר לו טובו וכו' וילכד צרעת החטאים לבלי התק מהם, או אם חטא חטא אחד אינו מייגע עלמו לפרוק עול העבירה ממנו מהר ומיד אלא יתמהמה ועי"ז ירבה בפשעיו כי עבירה גוררת עבירה עד שלא יוכל המלע עוד, וזה שרמזה התורה הקדושה ע"י מאורע של קין והבל כי קין (קין והבל היו שני הפכים קין מלשון קנין כמ"ש קניתי איש, קנין חומרי העולם ותאותיו, והבל הי' כל מגמתו רוחני כמו הבל פיו והוא רוח ולכן בחר היה בעצודת האדמה) התחיל בעבירה, והוא כשראה שהש"ית שעה אל הבל אז עלה בלבבו הקנאה והתאוה והכבוד שמויליין את האדם מן העולם, ומדת הקנאה היא חצי אבות הטומאה ומקור כל הרעות כידוע וע"י קנאה הזו הושרש החטא כ"כ בלבו שזא על ידו לחטאים אחרים, ונפלו פניו שהתיאש את עלמו מלהיות שב כי אמר חוטא ופושע אני ואין לי להרים עוד פני אל ה' והוא ג"כ מדה גרוע שעי"ז האדם אינו מתקן עוד דרכיו יותר ויותר כי אין לו תקוה לבא עוד לפני מלכו לפי דעתו ולמה יענה בלום ידכה ישות ויחי' חיי העולם הזה בתענוגיו באין מעלור, וזה שכתב בתורה "ויחר לקין מאד" שחרה לו על הכבוד שנעשה לאחיו והושרש בלבו מדת הקנאה עד מאד "ויפלו פניו" שהתיאש ח"ע מכל וכל

וכל ע"י שידע שעשה עבירה גדולה להפריש בקרבן מדת הקנאה כנ"ל, וז"ש לו הש"י
 "למה חרה לך" על הראשון למה העלית בלבך מדת הקנאה כי היא מדה גרוע מאד
 אשר ממנה הלמח כל הרעות ו"למה נפלו פניך" שאם גם חטאת כנ"ל למה תחיש את
 עולמך שלא תבא עוד אלי בתשובה ומעשים טובים, כי לא אחפון במוט הרשע וחמיד
 ובכל עת אני מקבלו כשעבד אלי ע"כ אל תחיש ח"ע, אלא איענך בן תעשה "הלא
 אם חטיב שאת" מיד כשחטאת תראה להטיב דרכיך, ולא תמתין עד שנשפירש החטא
 בלבך ולא הוכל עוד המלט ממנו אלא מיד תטיב דרכיך ואז "שאת" תוכל לשאת ח"ע
 ולבא לראות פני מלך, אמנם הדע ואם לא חטיב מחר אז "לפתח חטאת רובץ" הנה
 היגר והחטא רובץ ככלב וכחי" רעה צפתח ומחכה על הרגע שיפתח הפתח שיוכל
 לבא ולגוד אותך ברשתו כי עבירה גוררת עבירה, אמנם הדע "ואתה תמשל בו"
 צידך ובכחך שלא לפול ברשתו שחוכל למשול עליו ע"י ענה שנתתי לך, שלא תשרש
 הרשעה בלבבך אלא מחר תחיש להטיב דרכך ותעלה ממולות החטא לתקו, אמנם
 קין לא שעה לדברי השי"ת לעלה היעולה ממנו, וכן צעו"ה כל בני אדם יצממו
 לדברי מוסר ולא הסיר מדת הקנאה ממנו ודבר תמיד סרה על אחיו כידוע ממדה
 זו, שיחפש להקטין אחרים ולהגדיל את עצמו וז"ש "ויאמר קין אל הכל אחיו" שלא
 הטיב דרכיו רק מחמת הקנאה תמיד דבר אל אחיו כי גרוע הוא ואין ראוי לכבוד
 השי"ת שעה אל קרבתו ועבירה גוררת עבירה, עד "ויחי בהיותם בשדה וכו' ויהרגו"
 כמשנ"ל הקנאה והחזרה והכבוד מוליחין את האדם מן העולם לגמרי שעושה ע"י מדה
 זו מעשים הבאים עד נפש ומוליאין אותו מעוה"ז ומעוה"ב, ונ"ל מה שכתב בחוה"ק
 "לפתח חטאת רובץ" ולא לשון אחר, לומר ענין גדול לפי דברי חז"ל הבא לטור מסייעין לו
 והבא לטמא פותחין לו כי מרובה מדה הטובה שמסייעין אותו בנה דאפשר ממדת
 הפורענות לרעה ח"ו שלא מסייעין אותו אלא פותחין לו אם יראה לכנוס וכנוס וז"ש
 "לפתח חטאת רובץ" רובץ במשאו עד שפותחין לו ואז מכניס ראשו בחדרי לבבו אבל
 אין מסייעין אותו ח"ו כי אז לא היתה תקומה לבני אדם ע"כ גם התקראות הבאים
 אחר זה הם קושי הבנה מאד, והוא שאמר לו השי"ת "נע וגד תחי" בארץ וכו' כל
 הפסוקים עד ויאל וכו' וישב בארץ נוד קדמת עין" ע"כ הלא דברים כפולים הם שאמר
 "כן גרשתי וכו' הם הם הדברים עלמים באל"כ והייתי נע ונד" ומה שאמר מפניך
 אסתר וכי לא ידע קין שבשמים ובארץ משגיח השי"ת על ברוחיו? ומה זה "גדול עוני
 מנפול הלא מדה הפורענות לפי מדת החטא וכי יש עון ורשע גדול ממה שעשה קין
 להרג את אחיו. אלא לפי דברי הנ"ל מובנים דברי אלה הטיב ודברי קין הם תשובה
 על דברי השי"ת שאמר לו למעלה שאסור לאדם להחיש עצמו אף שחטא הרבה הקב"ה
 מקבלו בתשובה לכן אמר הכני רולה בתשובה כדאיתא במדרש ששאל אל השי"ת ועתה
 למה חמת "והייתי נע ונד" כי ע"י עונש הזה לא אוכל לבא לעולם לדרכי התשובה כי
 מי שהוא מוטעד תמיד בעולם ואין לו מנוחה ליטב על החורה והעבודה איך הוא
 יכול לבא לראות פני כבוד ה' ואמר "גדול עוני מנפול" וכי אי אפשר למחול ולישא
 את עוני בתמי' הלא חמת שאין להחיש כנ"ל, ואמר "הן גרשתי אותי היום וכו'"
 פי' אם חמת אותי לגמרי ותקח אותי מן האדמה "ומפניך אסתר" ? בתמי' וכי ע"י
 מיתתו וגירוש מן העולם הזכ תבא נפשי למדת התשובה והלך? הלא גם שם תאחזי
 ידך ואניע שאלו הכך ולא אסתר מפניך ומדייך ומנשפטך ואמר עוד "והייתי נע ונד"
 היפוך מהן גרשת שהוא על המיתה רק פירושו לאס לא תקח ה' נפשי מן האדמה אלא
 שאחי' חיי לער ועמל והייתי נע ונד בארץ רגע פה ורגע פה בלי השקט ומנוחה וכי
 ע"ז אפטר מדייך ומנשפטך ואבא אל מעלה התשובה וכמ"ש עוד הפעם ומפניך אסתר?
 בתמי'

קולתו של המלך בראשית

יהודה

7

במחמ' כי מאלו הרבה כן במקרה שמוסף עלמו ואחר עמו כי רק הוא דרכו של תשובה
 ליטב ברעיונות שוקטות ולסעלות על זכרונו רוממות ה' וספלות עלמו ולפסוק בתורה
 ועבודה ומעשים טובים, אבל לא כאשר אתה רוצה לעשתי ולפי דבריך אין להתייחס
 כי בשבב רשע וחיה ולא תחפוף במות המת ולא השיב לו השי"ת "לכן כל הורג קין"
 הלשון לכן, ג"כ קשה מאד אבל לפי הכ"ל אמר לו השי"ת אם כן הוא כוונתך אז לכן
 העשה כדברך שלא תגרש מעל פני האדמה וי"ש "לכן כל הורג, ולא תהיה נע ונד כי
 היא ג"כ מניעה גדולה לתקן דרכיו ולשוב אל ה' באתה וזה מרומז במה שכתב אח"כ
 "ויאל קין מלפני ה' וישב בחרץ כוד, דייק "וישב" ולשון ישיבה היא שלום ומנוחה כמ"ס
 חז"ל על וישב יעקב ביקם ליטב בשלום וכו' "קדמת עדן" מרמז ג"כ ששב אל ה' באתה
 ע"י המנוח והשלום שהי' לו ועי"ז בא אל מעלה גדולה קדמת עדן ועונג רוחני
 ונלחי ע"כ:

פרישת נח

ויחל נח עד ברוך ה' אלהי שם. כל כעסו של נח על חט קשה מאד לפי המדרש
 ידוע תעמו שסרסו אבל בכתובים לא נמצא כלל מה עשה כ"כ עד שקיף עליו
 וקלל בנו לדורי דורות? וז"ל ב"ה שמתאחזי בזה ענין גדול, והוא בלי ספק ה' בזמן
 נח קודם המבול ואחר המבול מניינים ואפקורסים אשר לא האמינו בגפלות ה' ולא
 האמינו שהשי"ת ברא העולם ברצונו, מטיב לטובים, ומעניש לרעים, ומסגיח בפרטי
 פרטות על יורויו, ורואה במעשיהם הטובים ומואס בתעלוליהם הרעים, אשר ע"י זה
 אמר להביא המבול עליהם ולא האמינו בה' ונביאו רק כחשו בה' ואמרו לא הוא
 רק מקרה הוא כידוע והנה נח איש לדיק ה' כעמוד ברזל ועומד נגדם במלח נחושה
 להוכיחם על פניהם והי' ביניו ובין שאר בני אדם מלחמות אמונה כי ה' ב' כחות
 מימינים ומשמאילים והי' נח לאיש מופת. שאמונתו אמת כי ייאל מהמבול וצפוס ביה
 ראו מי שראה לראות כי שהשי"ת משגיח על ברואיו בפרטות וכל יסודי האמונה הזכה,
 והנה היה ראוי שלדיק כמותו אשר ה' גביא ה' אשר על ידו הושחת העולם שירת ה'
 את ריח הנחוח והכרית ברית לכל העולם שלא יעבור עוד מי נח עליהם ולכן לאדם
 כמותו ה' ראוי להיות נשמר מכל סוג וחלילה רק להיות תמיד שוגה בהבנת ה' ובעבודתו,
 אמנם נראה מעט מהמקרא שעזב מעט את דרכו והסתחיל להיות איש אדמה איש ארצי
 וחומרי לא שכלי ורוחני כנביא כמוהו, ויטע כרם עשה מעשה איכר ועבירה גוררת
 עבירה עד שיסגר וגו', והנה נלמח מזה רעה רבה עד מאד, כי אף מלך האדם אינו
 ג"כ כי אדם אין לדיק בחרץ אשר יעשה רק טוב ולא יחטא, אמנם מלך נח אשר
 נתפרסם לנביא ה' והי' איש מופת למאמינים ה' חטא גדול עד אין חקר וחלול ה'
 גמור כי ע"י זה ניתן יד לפושעים לומר ראו את נביא ה' ובחירו ממעשים הללו נראה
 כי הכל שקר ודעתו אמת אין אלהים כל מצימותיו והכל מקרה, וכן המאמינים
 נחרשלו כחם והי' חלול ה' עד מאד, והנה מי שיש יראת אלהים בלבוז אם נחרש
 דבר כמוהו שאיש גדול יחטא לא יפרסם הדבר רק יסתיר ויכנה אותו בכל האפשרי
 ויאמר הלא אין לדיק וכו' כמ"ס חז"ל ת"ח שחטא בלילה אל תהי בר אחריו ביום ויסתיר
 ויכסה הדבר שלא תהיה חלול ה' ויפסיד לכל האמונה, ויגה דקדוק גדול במקרא
 לתה נאמר ויגד לשני אחיו ב' חוץ ה' לו לומר ויגד לשני אחיו ולא יומר אלא בתלת
 ב' חוץ רמז לנו תוס"ק כל הענין הג"ל כי חס כשראה ערוז אביו לא הסתיר הדבר
 ולא כסה את ענין הנעשה ולא הגיד לאחיו בחשאי רק הגיד להם ב' חוץ בפרטוס,

עשה

עשה מזה הענין פרכוס גדול כי הוא הי' בלי ספק מכת הפושעים אשר אינם מאמינים
 בה' רק נהרשל כחו מחמת האמונה אבינו אשר כל העולם ראו כי מעשה ה' הוא ונביא
 הוא, ועשה כאשר ראה עשה את מלכ אבינו אז שמח שמחה גדולה על זה והתעורר
 בקרבנו האמונה אבינו אינה אמת והי' מפרכס הדבר שידעו הכל את המאורע ויראו
 ששקר נחלו לו אבותיו ומלאתי ב"ה חן לי וראו' גדולה לדברי מן הכתובים שהוא מפרש
 כאן מלת ב' הו' ב' שוקא, ובשאר מקומות מפרש חוזה ברא כמו "ויולא אותו יהוזה
 הנאמר באברהם מפרש ופק אותו לברא", ראה ענין גדול מכוון לדברי אשר המתרגם
 שמונו הי' לעשות פרכוס גדול מזה הענין כנ"ל, והנה בניו שם ויפת הדיוקים בשבטמו
 מזה נכסלו ונתעלבו עד מאד וראו להסתיר הדבר בכל מה שאפשר, ובזה ימנעו כשהקיץ
 מייגו נאמר "וידע את אשר עשה לו בנו הקטן מה הוא וידע שדוקא בנו הקטן עשה
 אלא כפי כנ"ל יתא' כי כלום יש אב שאינו מכיר את בניו, והנה בלי ספק גם הוא הי'
 וידע מקדם שבנו הם יש בקרבנו מינות ואפיקורסות ובאר בניו נועים ללד האחר, ועשה
 כשהקיץ וההרע מאד על מעשיו וראה מה שנעשה, שנעשה פרכוס מזה אז הבין
 מיד שדבר זה לא עשה אלא בנו הקטן אשר הי' בו המיד שמן פסול ומינות, וע"י מעשה
 זו נהעורר ליתן כהף כורר וררצ ביד הפושעים לכן קללו לעדי עד וכיון. וי"ל עוד
 שמרמוזו בזה מה שנא' ויקח גם ויפת את השמלה וגו' עד וערות אביכם לא ראו, כי
 מי שיחלה אלהים בוער בקרבנו בשוואה עון בזה שילמח חלול ה' גדול ורעה רבה לאמונה
 חולה כהרחוק בעלמו ואומר שהוא חטא למען שלא יאמרו הכריות בחיר ה' חטא ופשע
 כמ"ש גדולה עבירה למה וכו' בן ג"כ בשני בניו הדיוקים כששמעו דבר זה וידעו את
 הרעה הגדולה אשר יוכל לנמות מזה אז מיד התחזקו ועשו עלמם לרשעים והלו
 הסרחון בכם, והנה ש"מ ל' הוא דבר חוץ גגד בגוף, כמו בגוף הוא דבר חוץ
 נגד הכתמה אשר בחוץ כן גם ה"ש מ"ל' המכסה את בגוף הוא דבר חוץ ורומר נגד
 בגוף, ומרמוזו בזה כי המה לקחו השמלה המוץ והחומר על שבמם בהם כרפו ולא
 קייצו וילכו החוריות מדרכ' המוש ולא אביכם, ויכבו ויכפרו את ערות וציון אביכם
 וע"ז ערות אביכם לא ראו וכל העולם לא ראו כי תלו את הסרחון בעלמם ועל שכמם
 ופי' כל המקראות כן הוא "ויחל נח חלל את קדושת נפשו", איש אדמו"ה שנעשה ארלי
 וחומרי, "ויטע כרם וישכר" עבירה גוררת עבירה "וירא חם את ערות אבינו, ראה
 בשמחה את קליון וציון אבינו" ויגד לשני אחיו בחוץ עשה מזה פרכוס גדול וסופר
 בשוקים ובחובות ארך נחלל בחיר ונביא ה' ומזה נא' לכל האמונה אבינו שק"י ויקח
 שם ויפת את השמלה וישימו על שבם מביכם, כמה עשו היפך כוונת הם תלו הסרחון
 בעלמם בהמה חטאו והסתירו את אביכם והעמימו את המאורע על שבמם "וילכו
 החוריות" שיאמרו הכריות בניו בלכו החוריות ונסוגו החור מדרכ' הישר ויכסו את
 ערות אביכם, הכריות במה דאפשר ציון וקלון אביכם לא מלכד כראוי עבור בצד
 אב אלא עבור בצד האמונה כנ"ל וערות אביכם לא ראו, גם כל בני העולם וידע
 את אשר עשה לו בנו הקטן, הכיר אותו מקדם ומאז למין ואפיקורס ועשה כשראה שנעשה
 פרכוס מחטא למען בהכ"י חלול ה' אז ידע שאין זה כי אם בנו הקטן למען ליתן יד
 לפושעים, ויאמר וכו' עבד עבדים וכו' ואמר ברוך ה' אלהי שם ויפת כי ידע שכמה
 העמימו העון על שכמם כדי שלא יתחלל שם שמים לכן ברש ודוק:

פרשת וירא

בעת ח' ולשרה בן, כ"ל פי' חדש לבצין הקרא כפשוטו לגמרי שרה אמנו אמרה אחרי

בלותי היתה לי עדיה פי' כמו שהדבר חי אשר נאבד חיותו לא ישוב עוד לביתו , כן
 היא בהריון אם נאבד דמה אורח נשמה נאבד חיות הכריון עדו עדי כי ע"י הזקנה
 נכרת חיות הכריון ולא תשוב עוד לכן אמר לה הש"י לא כן רק כמו שהעם והזמן חיה
 תמיד בלי שכימה רגע כן חיות הכריון שלה לא נשבת ותלד בן ע"כ :

עקידה

וישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו' עד וישב אברהם אל געריו וגו'. הכה יש
 לעורר על איזה דברים קושי הבנה בענין זה , ה' שמסחלה לקח את שני געריו
 אחו ואח"כ כשראה את המקום מרחוק אמר לכם "שבו לכם פה וכו'" ולא לקחם אהו,
 ויותר קשה בלחך מעשה עקידה כחב וישב אברהם אל געריו ולא כתב ילחך או וישבו
 לשון רבים וילחך היכן ה' , ונ"ל שהענין כך הוא שמו"ק רמז לענין עמוק מאשר
 נראה מהנלה , והוא כי הענין העבודה הגדולה אשר עשה אברהם חביו ע"י עקידה
 אין לשער כי ה' הנסיון הגדול מכל הנסיונות לקח את בנו יחידו אשר אליו נכספה
 נפשו , להעלהו לעולה , וה' לריך לענין הזה לעשותה מאהבה ומיכרת הרוממות בלי
 שמץ פגול רק בדביקות גדול הכנה דרבה וגדולה עד מאד והשכים בבקר כהולך
 בחליל לחתונה בנו "ויחבוש את חמורו" החלמן בלבו ובנפשו הבורה וחבש במאסר
 את חומר גופו כאלו לא הרגיש עוד מעולם הגופני כ"כ הפך את כל כחות גופו להיות
 רוחני ולעלות במעלות הקדושה לבלי היות לו למקד מדול ביו ובין קונו ויעשה
 העבודה הגדולה בכונה הראוי , ויקח את שני געריו אהו , אחרי שהכין ח"ע ואת
 בנו לקדושה העבודה הזו ראה ג"כ לזכות את ב' געריו וראה להעלותם ג"כ על סלם
 הקדושה כי ב' געריו ה' ישמעאל ואליעזר כדאיתא במדרש , וזהו ויקח את שני
 געריו אהו , ליחדם ולספחם בקדושת אברהם ולחנכם לעבודת הבורא , והנה ביום השלישי
 וישא וגו' המקום מרחוק , פי' אחרי שהכניס ח"ע בקדושה עד מאד ג' ימים בלי
 הפסק רגע ושאל את עיניו בעין שכלו ובעיני רוח הקדש ונבואה , וירא את המקום
 מרחוק , ראה שאף הוא בעלמו לא הגיע אל המקום הליך לעבודה גדולה כזו , וכמו
 שער בפשו שאף הוא בעלמו אחרי כל הכנות עוד לא עליה על במתי הקדושה הליכה
 לעבודה כזו והנה כש"כ שגעריו לא יוכלו לעלות לקדושה הזו וה' לריך לעשות השתדלות
 והסתאמות והכנות עוד גדולות מאלה , ולכן אמר אברהם אל געריו "שבו לכם פה עם
 החמור" פי' אין עוד תקוה לכם שאוכל להעלותכם אל קדושה גדולה כזו כי גם אנכי
 איני עוד במקום הגדול הזה , ורק מרחוק אל המכוון עודני נבד ולריך לי עוד הסתאמות
 רב אף כי לכם , לכן שבו לכם וגו' "אני והנער ולכה עד כה ונשתחוה" רק אני ובני
 ולכה בהכנות הקדושות לבח אל תקליט שלימות העבודה (כה אפשר שמרמז נגד שם
 הוי"ה שם כ"ו כי כה עם הכולל הוא כ"ו) , והנה השלים העבודה בשלימות כ"כ שאין
 למעלה ממנה ונתעלה אברהם , ובנו נעשה עולה תמימה , רק עכ"פ ה' חלוק בין
 אברהם לילחך כי אברהם ה' כ"כ גדול ועלום בקדושה ועבודה והפך את כל כחות
 גופו להיות נכנע לכות הגלחיות עד שאחרי עבור שעת העבודה ה' יכול לחזור
 אל ההרגל הטבעי ולעשות מעשהו הארצי ולא ה' לריך לפנות ח"ע מכל עסקי
 העולם ולהיות תמיד דבק בו כי קדושה וכחות נפשו ה' כ"כ גדולה שברגע אחד
 ה' מעלה ח"ע באם ה' לריך לזה לעלות במעלות הקדושה והעבודה והסיר ממנו מהר
 עוניו החומר כמות לפני רוח קדשו כמו שאמרו כי יותר שבי' קהלת חכם למד דעת
 אח העם שהיה יכול לירד ולהשפיל ח"ע בכונת דעת העם השפל , אבל לא ילחך הוא
 לא

לא ילחך הוא יכול לירד ולהשפיל ח"ע בכונת דעת העם השפל , אבל לא ילחך הוא לא

לא היה צחינה זו גדול כאברהם כי אחרי שנחשלה מאד ונעשה עולה תמימה היה לריך להיות תמיד לבוק ומיוחד בהש"י ובעבודתו בלי ישיב רגע ממנו, כי אם חזר לרגלי הטבע והסיר הקדושה מעט ממנו אז אש הי' רוחה לעלות לקדושה הי' הדבר מעט קשה עליו ולא בנקל יפרוש כנשר אשר קדש לעוף בשמים שמי קדש כאברהם לכן כתיב "וישב אברהם אל נערו", דוקא אברהם הי' שב אל דרכו ומצדו אל מדרגת נערו כהכ"ל, אבל יחזק איננו שב רק אחרי העקידה נאחז בסנך רעיונות קדושות ופתורה ועבודה יהגה תמיד כל היום ולא שב אל נערו מה שהורגל מנעוריו, , וכיון בעז"ה - ומלאתי אחרי אמרי זאת ראי' לדברי במדרש רבה שאמרו על פסוק "שבו לכם פה עם החמור", ששאל אברהם ליחזק האם רואה את מקום השכינה ואמר שרואה, שאל לנערו ואמרו אינם רואים, ונראה מזה שהמדרש הרגיש בזה לנוח לקח מתחלה את נערו ואתו והח"כ בפתאום אמר שבו לכם פה וגו', וכן אמרו שהשטן הי' בא והסית את יחזק ופעל בו מעט לכן קרא אל אביו אבי איה השב לעולם לעורר רחמנותו וזה דכתיב "ויבן עם אברהם מוצנח", ויחזק לא בנה כי הסתיר אותו שלא יסית בו השטן א"כ ג"כ ראי' לדברי שלא הי' יחזק במעלה הנפלאה כאברהם רק מאל אחד מעט ופל ממונו, וכן מלאתי ששאלו על וישב אברהם אל נערו, ויחזק יוכין היה אלא שמעשה שנעשה עולה תמימה שלחו למדרשו של עם ועבר, הוא ג"כ כפי הכוונה שכתבתי :

חוספה לעקידה

נתעורר כי קושיא מה שאמר איזה פעמים אלהים והוא מדת הדין כידוע כמו והאלהים נסה את אברהם "אל הנמקום אשר אמר לו אלהים" אלהים יראה לו השב לעולה, ואחר נעשה עקידה זכר מלת ה' שהוא רחמים, וג"ל שהענין הוא כאשר היה אלל איוב שאמר השי"ת "השמת לבך לעבדי איוב", וגו' והשטן קטרג והקטין הדבר עד שנחתו בידו לנסותו, וכן ג"כ קודם הנסיון כתיב ויבא השטן בצוכם ואחר הנסיון כתיב ויבא השטן בצוכם להחליצ על כ' דוק, וג"כ כאן הי' קטרוג גדול על אברהם והוא מפאת הדין ועלתה ביד השטן לנסותו, וע"י הנסיון נעשה גדול מאד מלשון נס להחטום שמהקטרוג נעשה סניגור, לכן קודם מעשה עקידה נאמר מלת אלהים שמרמו על מדת הדין שהי' נכון לנסותו ולהעלותו, אמנם אחרי שעשה דבר גדול כזה נספך הדין וכתוב "ויקרא מלאך ה'", ולא מלאך אלהים, וכן פעם שנית "מלאך ה'". הי' יראה בהר ה' יראה, כי נשבעתי נאם ה' וזה כנ"ל ע"כ :

פרישת חיי שרה

וידבר אל בני חת לאמר וגו' וישתחו אברהם וכו', כל ענין הקנין הזה וגודל ההשתדלות של א"ל ע"ה בזה לריך הבנה, ועוד שא"ל דבר שאלתו אל בני חת ולהם הי' לריך להודות והוא הודה לעם הארץ בדכתיב ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת וכן בפעם השני וישתחו אברהם לפני עם הארץ ולא אמר לבני חת ג"כ כמו בראשונה, ובאחרונה בקיום הקנין לא זכר עם הארץ רק בני חת וג"ל דבני חת ובני עם הארץ שונים הם מאד כמו שנמלא עד היום כן הי' מלפנים גדולי ערך הנקראים (אדעל אריסטוקרטי) ופחותי הערך כמו האכרים וכדומה אשר בעבדים יתחשבו, ולהראשונים עיקר הארץ, ומושלים בו והם נקראים בני חת על עם יחוס אביהם החתי, והנה אברהם אביו אף שהי' גדול וחשוב מאד בעיני רבים אבל בלי

ספק ראו עליו המקנאים בקנאה גדולה ותמיד כי' ג"כ מורדף כאשר עשה נמרוד על אשר קרא בשם ה' והניף ידו הגדולה נגד עבודת האלילים והבדיל עצמו מהם, וצדק כששמעו מהנבואה אשר לא הכחיד תחת לשונו לאמר לך ולרעך אתן את הארץ הזאת ע"כ מפני זה היו רבים מתנגדים שלא ליתן לו אחוזה בארץ ובעמיתים כאלה גם לפעמים גדולי הארץ מראים חנינה ויושר לב לאמור כלנו בני אים אחד נחנו ומשפט אחד יכי' לכלנו מחיראים לפני עם הארץ הפחותים שבשם (פאלאטיקער) אשר אין להם כוח לב להגביה את עצמם משפלות מחשבתם וליתן שיווי זכויות לכל אדם בפרט אם יש פחד כנ"ל שירש את כל הארץ, ולכן מתחלה בא אל בני חת וחס הגדולים ואמר להם ידעתי את מחשבתכם את אשר אתם חושבים כי אני אומר כי לי כל הארץ, לא יכן רק גר ותושב, תושב ג"כ ענין גר כי אזרח נקרא רק מי שהוא תושב עצמו להיות לו חלק בארץ, אבל אנכי רק גר ותושב, תנו לי בלשון מתנה ולא לפי משפט וחוק כשאר אזרחי ארץ רק חנינה תעשו לי, וכאשר השיבו "איש ממנו את קברו לא יכלה" הבין מזה שלא לבד בני חת רק כל המדינה אים ואים יש להם דעה בזה ולכן השתחוה לכלם לעם הארץ לבני חת, וידבר אתם פי' עם עם הארץ ועם בני חת וגו' וכן עפרון השיב לא לבד באזני בני חת רק גם לכל באי שער עירו, וכן אמר לעיני בני עירו, כי כל העם הי' להם דעה בזה כנ"ל ולכן כתיב שנית וישתחוו אברהם לפני עם הארץ כי הם היו בזה אח"כ העיקר כי מפחותי העם יש לירא יותר מנפני אנשי העם, וכן עפרון דבר באזני עם הארץ ולא לפני בני חת. ובקיום הקנין באחרונה רק מאלת בני חת כי הם הראשונים והמושלים בארץ, ולהם ליתן חק ומשפט ולעמי הארץ הי' רק הסכסם למו שלא ימרדו וילעקו חמם על נותני חק, גם כראה אברהם אשר עמי הארץ חושבים בעיניו כי קטן וגדול דין אחד להם דדין המשפט חוקה אחת להם והוא דרך (הדעמיקראטיע) לא כדרך החורים (האריסטוקראטיע) המבזים את העם וכעבדים המה בעיניהם לכן כתיב ג' פעמים וישתחוו לפני עם הארץ, ודבר תמיד באזני עם הארץ ע"כ :

אולי לא תאבה האשה וגו' וכן אמר העבד בבית נחור "אולי לא תלך האשה אחרי וארז"ל אלי כתיב בה היטה לו לאליעזר וחי' מחזר למצוא עילה להשיאו בחו" ויש להבין מנין לחז"ל דרש הזה לחשוד את העבד הנאמן המושל בכל אשר לו, ועוד למה דרשו חז"ל זאת ממקרא האחרון שאמר בבית נחור ולא ממקרא הראשון שאמר לאברהם וצפסם הראשון נכתב מלא ובשני כתיב חסר בלא ו', ונ"ל שחז"ל דיקו ממקרא עצמו ואם נביט עליהם בעין חודרת ה) אברהם השביעו לילך אל ארזו ואל מולדתו ולקחת אשה לבני וכו' שניה דברי ארזו ואמר אם לא אל בית אבי ואל משפחתי ולקחת אשה וידוע הוא איך נקל ליקח אשה ולעשות שידוך אם יש לו מקום לברור בכל ארץ או מדינה או עיר מולדת וקשה מאוד אם אין לו ברייה רק לילך אל בית אחד ואל משפחה אחת ליקח משם אשה ובפרט אם האנשים בעלי ערמה וידעו כי זה מוכרח ליקח אשה מביחס דוקא ידברו בגאווה וישאלו מוהר ומתן עד לרוב ושאר מניעות אשר כמעט ח"א למלאות, ונוה"ח חז"ל האמת שהוא בקם למצוא עילה ולא הי' אמתו בעיניו זה, וכן שנית למה אמר להם אולי לא תלך האשה אחרי בשלמה לאברהם ביני לבין עצמו הי' אריך לשאול זאת, למען ידע איך להתנהג אבל בבית נחור הלא רק למוחר הוא ולרע יחשב ולחת השד בדבר אם יש הוי' אמינה אחרי שהמדובר יש לו כל מעלות שבשולם כאשר ספר העבד שלא תלך האשה אחריו הלא דבר הוא? לכן כתיב צפסם השני אלי חסר כי ע"י שניה ואמר אל בית אבי ואל משפחתי ונתן בזה יד לבטל העיני בפרט כי לבן הארמי הי' האח המדוברת וכן שאמר אליהם אולי לא תלך האשה גם זאת תוכל להיות סבה

סנה לבטל השידוך לכן הראה החשד שלא חי' אמת בדבר הזה כנ"ל ולכן כתי' רק בפעם השני חסר ולא בפעם הראשון כשאמר לאברהם אולי וגו' ע"כ : **ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה וגו' ויגוע וימת ויאסף אל עמיו .** מראה החילוק הרב ביניהם בז' מלות קטנות , באברהם כתיב ימי שני ובישמעאל לא כתיב "ימי" רק "שני" וכן כתיב אלל אברהם אשר חי מה שלא כתיב אלל ישמעאל עטס גדול הזה , אברהם לא בלבד כי חי' לו שנים רק ג"כ ימים כי אברהם כל ימיו ושנותיו חי' חי' כי לדיקים נקראים חיים מפילו לאחר מיתתם כש"כ בחייהם כי כל רגע יורגע חי וקים מעשיהם הטובים משא"כ הרשעים מפילו בחייהם קרואים מתים כי זה לא נקרא חיים כשיחלל זכותה וזושה מעשים זכותיים הלא גם הבמה אובלת חיה וזושה , ולכן לא כתיב אלל ישמעאל חי ולא ינו והבן :

פרשת תלדות

לנכה אשתו . אפשר לומר כי רמז למתפלל נגד האדם אשר הוא מתפלל עליו ורואה חצרו בלערו או בחליו הגדול , אז המתפלל מתעורר הרבה ומתאמץ בתפלתו ותפלתו יוצר לשמחה , לכן כתיב לנכה אשתו שהי' עומדת נגדו והוא ראה בלערה בשעת התפלה לכן כתיב ויעתר לו ה' מיד , ולשון עתר היא ג"כ מלשון תפלה חזקה ע"כ : **ויתרצו הבנים בקרבה וכו' עד ורב יעבוד צעיר .** מקשים וכי כך דרכה של לדיקת לפי דאות הפי' של למה זה אנכי , ועוד אחרי שהתפללה על בנים וה' שמע לתפלתה תהרעם ומחמת כאבה ומה החשובה על מה שדרשה אח' ה' וג"ל שאחרי שראתה שהתנוללו הבנים בקרבה עשו בקרבה פעין קרב ומלחמה (זה לשון התרוץ כמו בך ארוץ גדוד) אשר לא נשמע כמובן בשאר נשים , ושערה בנפשה , וכן בלי ספק אמרו לה הנשים ונשים כי זאת הסימן שחלד בנים אשר יחי' בינם מחלוקת רבה ועלומה עד מואד כל הימים , והנה הלדיקת הנ"ל שידעה מהברכה והתבררו בזרעך כל גווי הארץ לערה את נפשה האם יתקיים הברכה אם לא יחי' בהם אחדות רק מחלוקת והתנגדות ופרוד הכזה יקרה בחייה ה' נעו שעשועיו לכן אמרה "אם כן" אם יייה בדברים שאמרו עלי כנים שאביא רק התנגדות ומחלוקת בעולם , למה זה אנכי להביא ענין רע הזה לעולם , הלא אין טוב רק שלום ואהבה ואיך יתקיימו הברכות ? "ותלך לדרוש את ה' אם באמת התי' כן או לא" ויאמר לה אמת היא אשר תלד בנים אשר יחי' להם מחלוקת רבה ועלומה זמן רב מאד , אבל זאת תדע שלא תחי' המחלוקת כל הימים הלא מתחלה תחי' מחלוקת עלומה ביניהם כי ב' האמות ילחמו איש נגד רעהו , זה רוצה להפוך הטוב ברע ולמנעו ברשתי רשת הטעות , וזה יתעורר חמוד להפוך הרע בטוב ולספחהו אל התורה ועבודה ואמונה שלימה , עד שבסוף יגבר הטוב ויכירו וידעו כל הגוים שה' אחד ושמו אחד וזה תכלית הבריאה , וזה הוא הפי' והרמז "ורב יעבוד צעיר" שלסוף ימים יושבת המחלוקת עשו לא יקנה את יעקב "ורב אשר הוא חמוד גדול ורע ועשה מריבה עם האמונה השלימה" יעבוד לעיר יייה כפוף תחת אמונה שלימה ברצון טוב וא"כ תבוא תכלית גדול מהמחלוקת והתנגדות לעולם כידוע שהשחות איננו מועיל כלום רק לרץ להיות בעולם זה לעומת זה , ואז יתגבר הטוב על הרע אם נזכה והרע בעלמנו יתהפך ג"כ לטוב , וזהו כחה דעת הלדיקת ודוק :

ויזר יעקב גזיר עד זיבו עשו את הבכורה . האיר לי ה' להשיב על המערערים על

היזר יעקב גזיר עד זיבו עשו את הבכורה . האיר לי ה' להשיב על המערערים על יעקב

יעקב אבינו שלא רצה ליתן לו המאכל רק עבור מכירת הבכורה אף שהדבר ידוע שהמנהג הי' באותו הזמן כשעושים עסק וקנין עושה המוכר משתה כמו שעושה היום המנהג כן ובלי ספק נתן לו יעקב כמה אלפים ורבבות רק המשתה הי' לקיים המנהג כמנהגם, אבל מפשט דקרא מוכרח כן, דכתיב הלעמני לא מן האדם האדם הזה, ואולי הוא כן שלא נתן לו רק עבור מכירת הבכורה נתן לו הי' לריך לכחוב "ויעקב נתן לו מן האדם האדם" ומדלא כתיב כן בלי ספק נתן לו בלב חפץ מיד כשאלה מן האדם האדם וכשעשה הממכר של הבכורה אז לא נתן לו מן האדם הזה רק משתה גדולה והוא לחם וניזון עדשים ומשקה לרוב ולא מלחם וניזון עדשים ולאמר בקרא שאל ממנו כי ויזד יעקב ניזון פי' ניזון תבשיל, כל תבשיל בקרא ניזון ונתון :

עוד באותו ענין הבכורה

כונת קנית הבכורה, כי הבכורה לא הי' בעת הזאת לתועלת ממון פי שנים כי לא הי' עוד מעמד הר סיני שזאת התורה לתת פי שנים, רק הבכורה הי' כמעט למעמסה גדולה על שכס הבכור כי הוא הי' ממלא מקום אביו ויהי לריך למלאות כל המטרות הבית וכל הכהגות בניו ומזונם הכל הי' מוטל עליו והוא הי' המכובד עי"ז וכן בהקדמת צמח או באשירה הי' הבכור הראש וראשון, ולזה הי' לריך איש אשר יש לו מנוחה ומרגוע למלא את כל אלה, והנה עשו שכי' איש יזד ותמיד נפשו מרחפת בין שערי מות כי הליד הי' בסכנה גדולה תמיד ללחוס עם ארי ודוב וכדומה ראה בעלמו שאינו ראוי לבכורה כי א"ל לו למלאות את כל הנ"ל, ונראה שביום ההוא היה לו בפרטות סכנה גדולה עד מאד וכפעת בניו ובין המות כדכתיב "ויבא עשו מן השדה והוא עיף הלעמני נח וגו' כי עיף אחי", ובלי ספק דבר יעקב כבר עם עשו כמה פעמים מענין הבכורה שפי' לפי אומנות שלו לא יכול למלאות מקום הבכור, ומדוקק הלשון שאמר לו "מכרה כיום", ולפי הנ"ל הפי' הלא כיום הזה אשר אתה עיף ויגע מחמת סכנת מות, ותראה בעיני ובחוש שאיך ראוי למלא מקום אביו להיות בכור ככוונה הנ"ל מזה תראה שראוי ונתון למכור הבכורה לי באשר אני יושב אהלים ואיש מנוחה ולא ערוד תמיד ביער ובשדה, ועשו ראה כי הדין והמתה עם יעקב, והשיב מיד "כניתי הולך למות ולמה זה לי בכורה", וא"ל ליקח המעמסה עלי ומכר לו בהסכמת לב ואח"כ כשמוכרו לו לא כתיב שנתן לעשו מן האדם האדם רק נתן לו לחם וניזון עדשים לקיום המנהג, ואם הי' כאשר המינים מתרעמים שמכר לו עבור מעט האכילה אשר יעקב לא רצה ליתן, הלא עשו שאל מן האדם ויהי לריך לכחוב ויעקב נתן לו מן האדם ע"כ מזה נראה צפי' להכות על קדקדם המחפאים דברים אשר לא כן, על יעקב אבינו ע"ה וד"ל :

עוד על אותו הענין

כל הענין של יעקב ועשו אודות הבכורה ומעשה רבקה להביא לרמות את אביו ח"ו הוא קשה עד מאד, ורבים דברו דברי סרה דברים אשר לא כן, לכן נ"ל לעורר על דבר אחד ועי"ז יאורו עינינו מעט להבין אפס קלבו של הענין, והוא כאשר בנינו היו מתחוללים בקרבה ותקן לדרוש את ה' וגו' שני גוים בצעקך עד ורב יעבור עלי, וכתיב בפירוש שהיא בעלמה ולא ילחק, הלכה לדרוש את ה', ויאמר לה ולא ליחלק, הבנואה הגדולה שרב יעבוד לעיר, ולכן כל מעשיה הייתה לפי הבנואה הזאת

הזאת אהבה את יעקב יותר מעשו כי בלתי ספק הוא ראוי יותר ממנו מלבד מעשיו התמימים והישרים, כי בזבואה אשר אין עליה ספק נחודע לה שהוא חביב לשמים, אבל ילחק אהב את עשו, כי לפי הטבע הנכור חביב כי הוא ראשית אוניו, ומאזבואה לא נודע לו, ורבה הלדיקה האובדת את בעלה אחרי רואה כי ילחק אהב את עשו לא רתה ללצר לו ולומר לו שאינו כן ולא יאהבו כי אינו ראוי לכך, והיא היתה יודעת ע"פ הזבואה כי הרב יעבוד לעיר אבל לילחק לא גלתה זאת כדי שלא ללצר כ"ל, ולכן הברכה שנתן אברהם לילחק וילחק יתן לזרעו הו' ג"כ נכלל הברכה הוי גביר לאחיק וישתחו לך בני אמך, ואם הלך הענין לדעת ילחק לא היתה הברכה כלל וכלל כי אם יברך את עשו בברכה ה"ל הלא היא נגד הזבואה ומלות השי"ת שרב יעבוד לעיר, לכן השתדלה כ"כ שתחול הזבואה על מי שראוי לחול עפ"י הזבואה, ומלאתי און לדברי והוא פלא שיעקב אמר אל רבקה אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע, והשיבה עלי קלתך בני ותרגום אנקלוס עלי נתאמר בזבואה וגו', ולא מודע איך נתאמר לה בזבואה? אבל לפי דברי ה"ל מכוון מאד שרמזה לו שלה נתאמר בזבואה ורב יעבוד לעיר, לכן ה"ל שתחול עליו קללה רק ברכה כ"ל, והנה ילחק העולה תמימה כשחדר חדרה גדולה וגו' אמר גם ברוך יהי', הלא פלא מדוע הסכים מיד אל הברכות שברכו אחרי שחדר ונראה שכתם? הלא הדבר כך הוא כי עשו רימה את אביו כמ"ס כי ליד צפון (עו' רש"י) והי' בעיניו לדיק גמור, והנה עמה כשראה סבה שסבב השי"ת שיעקב לקח הברכה אז נפקחו עיני שכלו הלא דבר הוא, ובלי ספק הוא ראוי לכך וצנו עשו הוא רשע, לכן החדרה היתה עיקר על שטעה בצנו עשו ונלעצר על זה שבלתי ספק הו' רשע לה' כמ"ס חז"ל ראה גיהנם פתוח תחתיו והוא ממש כדברי, כי לולא זאת איך נסתבב הדבר כך, הלא הוא הנכור ואז נפקחו עיני שכלו והבין שמי שקיבל הברכה הוא הלדיק לכן הסכים מיד ואמר גם ברוך יהי', וזוה מובן דברי ילחק שאמר ראה ריח בני וגו', כי כל הענין של מלות ילחק להביא לו ליד ועי"ז יברכהו, דברים כאלה אינם ראויים לילחק בן אברהם שאם יעשה לו מאכל טוב יברכהו? הלא הכונה לדעתי שילחק הקדוש אף שעשו עשה מעשים טובים כדי לרמותו עכ"ז הו' מעש ספק בעיניו אם פיו ולבו שוין, ורזה לזכותו במלוא אחת גדולה מאד והיא מלוא כבוד אב ואם יעשה אותה בשלימות גדול בקושי ובסכנת נפשות, ועי"ז זכות מלוא גדולה הזאת יהי' כלי הכנה לקבל הברכה, והנה כשבא יעקב עם המטעמים אחר כל הנסיונות אמר ראה ריח בני וגו' הלא לא אוכל לראותו בעיניו הלא פיו אמר בעיני שכלו אני מרגיש באיש הזה אשר לפני שראוי לברכה, ויש לו בית קבול לא מזכות של כבוד אב אלא הוא מלא מלוא זכיות כרמון, אשר ברכו ה' כבר לא בזכות מלוא זאת וקפלה עליו הזבואה שנתמרה אל רבקה כי הוא האיש המעוזה לברכה כ"ל, ואמר לעשו מי איפוא הלא ליד וגו' בטרם תבוא, פי' הני רואה שאפי' למלוא הזאת של כבוד אב שריתי

לזכותך איךך ראוי לכן ברוך יהי' :

והיה כאשר תריד וגו'. כן אמר ילחק לעשו אחר שלעק וצכה, וקשה לפי פי' המפרשים שאמר לו כאשר בני ישראל יפרקו עול התורה ועל לואים וימעלו מעל צה' אז תפרוק גם אתה עולו ועל לוארך וזה לשון תריד ולפי"ז הו' לריך לכתוב כאשר יריד ולא תריד, כי תריד הוא נכח כאילו אמר בעשו יעשה הפעולה ע"י תריד, וכל דבקה אהמו רואים בעו"ס שהדת והאמונה בלתי מחקיימת עם חוקי החפשי והחירות וחד כי בכל המקומות שמלכי חסד יעשו חיקה אחת לישראל ואלינו ישראלים כמו ברפת וכדומה, נופל הדת והאמונה הישראלי עשר מעלות אחריות, ובמקום שהכבידו עול על ישראל ומאירים ומעיקים אותם, אזי יתחזקו ע"י האמונה ודת זה

ברור, וז"ש לו יצחק אין לך שום עלה לפרוק עולך, כי זה בלי ספק שהוא יחי' גביר
 לאחך ויחי' סגולה מכל העמים רק באופן שיקיים חוקי ה' ותורותיו, אמנם אם יפירו
 עלת ה' וימירו דתו ח"ו אז ממילא יסירו תפלתם, וזה ח"א להיות אלא אם תתעורר
 חכמה ח"ע ואלך אחס בעוב ובנעימות עי"ז תתקרב אליהם והם יקרבו אליך ויתעוררו
 בגוים וילמדו ממעשיהם, וזה לשון תרי"ד שחמד מגדולתך שלא תלך עמם בגאווה
 ובזו, ופיר חוקי האבה והחפשיה, אלא תמיד ח"ע להיות עמם בשוה ועי"ז ופרקת
 עולו מעל זאריך ע"כ, והאל הטוב יתן שלא תועיל העלה הזו, והאמונה והדת שתחזק
 וישראל יעלה מעלה מעלה וחוקי החפשי והחירות לא תהיה לכלון ממאור להגליכם
 תועה, אלא תהי' מלחם כנחשבה באמונה ויתקיימו חוקי החפשי וחוקי ה' לממדים יחד
 בלב בני ישראל ע"כ :

ותאמר רבקה אל יצחק קצתי בחיי מפני בגות חת. כל הענין עד וילך עשו אל
 ישמעאל וכו' רמזה לנו בספור הזה מוסר גדול שלא ילך הבחור אחר עיניו
 בנשיאת האשה, בחור שיש עיניו במשפחה כי שקר החן והכל היופי לבדו אם לא נלמד
 יראת ה' כי יראת ה' היא תהלה, ורבקה הית' הראשונה בזה לעורר את יצחק בדכתיב
 ויקרא יצחק וגו' וקה לך וכו' ואל שדי וגו', ותלה בברכה בנשיאת האשה יראת ה'
 כאמור וקה לך, ואז אל שדי וגו' וכן עשה, ועשו ראה כי תלה ברכחו בנשיאת אשה
 ומאס בבנות חת וזה שאמר ב' פעמים כי ברך יצחק את יעקב, למען לקחת אשה
 משם, ועוד פעם בצרכו איתו וילך עליו לא תקח וגו', ועוד ראה וישמע יעקב
 אל אביו ואמו, ולא אמר אני הולך אחרי שרירות לבי וראות עיני ואין חילוק מאיזה
 בית או משפחה תקח אשה ואין לאבותי בזה דיעה ואני עומד חפשי על רגל עצמי
 (ועלצסטענדיג) כנהוג בעתים הללו בעו"ה, רק וישמע יעקב גם בזה אל אביו ואמו וגו'
 אז וילך עשו אל ישמעאל ג"כ לקח ממשפחת אברהם אשה, והנה אם עשו אשר הי' רשע
 גמור כבד את אביו ואמו לשמוע להם בזה על אכו"כ הוא חיוב גמור על בן הבגן שילך בעקבו'
 יעקב אביו לשמוע בקול אביו ואמו בכל הדרכים ביראת ה' ואף בנשיאת אשה ע"כ :

פרשת ויצא

ויחלום והנה שלם מוצב ארצה וגו' עד והאבן הזאת יהיה בית אלהים וכו'.
 כ"ל שכתורה רמזה בזה הדעת הכונה באמונה ובתשורה נגד דעת
 הכופרים האומרים לאל סוד ממנו ואין רואה, רק הכל דרך טבעי ומקרה זה יחלה
 וזה ימות בלי עתו, זה ישפיל וזה ירים הכל טבעי ומקרה, וידוע כי הדעת הכול
 הוא שרש פורה רוש ולענה, והכל תלוי בו בזה כופרין בחדוש עולם ובשכר ועונש,
 אבל אהנו מאמינים בני מאמינים, מאמינים שהוא משגיח בפרטות על כל זריו
 הן לחיים הן למות הן לטוב הן לרע, ומד' מלטי גבר הן קטן הן גדול כוונתו, רק
 הדבר נראה לעין הרוואה שהוא מקרה וטבעי, כי יולד הטבע התלבש הכל בטבעי
 ויטה הטבע כאשר יחפון, וידוע כי אלהים בגימ' ה ט ב ע, וז"ש הנה "והנה
 שלם מוצב ארצה" כי כמו שהשלם יש לה כמה מעלות קטנות העולים עד למעלה ראש
 בן מעללי אים ופקודתו ודרכי החבל יש לו סבות שונות, והקטנה שבו מוליכו אל
 האחרת והכל משולבים אשה אל אחותה עד שמוגיע לראש ותכלית, והיא עומדת ארצה
 נראה ארזי וטבעי ומקרה "ומלאכי אלהים" המה מלאכי הטבע מלאכיו רוחות אש ומים
 עושי דברו, ועולים ויורדים בו תמיד לעשות פעולותיהם לפי הלוך, אמנם הדע
 שהוא חוננה מקרי וטבעי, והנה ה' שהוא השם הגדול המורה הכל ויולד קצב

את התישים העקודים המה הזכרים והגדולים, וכן העקודים מזה לא נאמר צעת
התנאי, ואת כל העזים, ובתנאי אינו אומר כל וכן כל אשר לכן בו גם זאת לא נאמר,
והנה יעקב רצה שיניח אצלו התישים הזכרים העלאתו כי לולי זאת מנח יחי' לו נקודים
ועלואים אם לא יראה צעת יחס האלן, ולא רצה ג"כ שיסיר כל העזים אלא אשר כל
לכן בו, ועוד יוחר עשה שהרחיק את לאו מהלך שלשת ימים שלא יחי' שום אפשרות
שיראה אלן יעקב את הנקודים והעלואים וזאת לא התנה יעקב רק שיסיר את לאו
לעשות לו עדר לבדו ואך שיחי' המזל או שלו או של לכן יחי' והוא שנה מכל וכל,
לכן הי' הדין עם יעקב לעשות כל ההתפעלות שלא יאל נקי מכל וכל כעני ודל עבור
עמלו וטרחו ועשה בלדק ובדיוק. טעם שני כ"ל, והוא, כי הדבר ידוע שהנביא עושה
פועל דמיון למחזה הנבוא' שיחי' דבר בלתי חוזרת ויקוים בלי ספק, כמש"כ הרמב"ן
כאשר הי' באלישע ובירמיו, וכן הוא הדבר כאן, יעקב הי' לו מחזה נבואה (פסוק יח)
ויאמר לו מאלך אלהים "כל העתודים העולים על האלן וגו'" ועשה פועל דמיון עם
המקלות שיקוים הנבואה בלי חזרת, אבל לא שהי' המקלות מוכרח להביא ע"י טבע
שיחי' לאו נקודים ועלואים כי אם היה זאת בטבע היה ידע מזה לכן הרמאי ולא
הניח לו לעשות זאת והי' מחכה עמו שלא לעשות כן ודוק. פי' אחר "הנה נראה מפשוטי
המקרא דכתיב וענתה בי לדקתי ביום מחר כי תבא וכו' עד גנוב הוא אתי" והאך
אפשר לברר זאת ביום מחר אם היולדים אח"כ יחי' נקודים ועלואים אשר לזה לרין
זמן רב ואחר עשיית הענה עם המקלות, לכן כ"ל דבר חדש ופי' אחר, שיעקב התנה
עמו בפירוש באשר שלא רצה לסמוך על לכן שיתן לו אחר זמן שכרו, אלא רצה מיד בלי
איחור שלא יאמר לו לך ושוב ומחר אתן, רק היום מיד יתחיל שכרו וכן יהיה להנחה
ובלתי זאת לא רצה לשוב לעבודתו ולשמור לאו, פי' "וכיה שכרי" זאת תחי' שכרי
מיד ותחי' שכרי לאחר זמן. ולא כהמפרשים שפירשו שהנקודים הנמלאים, יחי' ללכן
רק הסיפק שהנקודים הנמלאים יחי' ליעקב וכן לא"ז תמיד כל עם עבודתו תחי' ליעקב
ואמר ידעתי "כי לא אתן לי מאומה אם המתין על תום לבדך עד שתתן לי לעתיד
רק" אם תעשה לי הדבר הזה אז על תגאי זה "אשוב בקדם" ארעה לאך אשמור,
והוא זה "אעבור בכל לאך היום מיד בלי איחור" והסר משם כל שה נקוד ועלוא
ונקוד בעזים "ומה שימלא מהם" והי' שכרי היום וכן יחי' לעתיד מה שימלא נקודים
והי' שכרי, וענתה בי לדקתי שאם תבדוק את לאני, את אשר לא יחי' נקוד ועלוא גנוב
היא אתי, כי רק הנקודים יחי' שלו והסכים לכן לזה, ומיד בלי עכוב, ויסר ביום
ההוא, אבל שנה מיד שהסיר ג"כ את התישים הזכרים בערמה ולא הניח כלום מהזכרים
אלל לאו, וראי' שכל עיקר הרמאות של לכן הי' שלקה את התישים הזכרים מן
העדרים שכן סיפר יעקב גישו את חלמו "והנה העתודים העולים על האלן עקודים
וגו' כי ראיתי את כל אשר לכן עושה לך" ובסיר כל הנקודים הזכרים והנקבות
ויש דרך שלשת ימים וכו' ויעקב רועה את לאן לכן הנותרות שאינם נקודים כי הנקודים
נתן לכן ביד בניו, והנה כאשר ראה יעקב את הרמאות של לכן שהפריש ג"כ את
התישים הזכרים ועשה דרך ג' ימים בין לאו לאלן יעקב ולא השאיר שום זכרים
אלל לאו של יעקב שלא יהיו באפשרי שילדו עוד נקודים ועלואים למען שלא יחי' עוד
ליעקב כלום מהנולדים, אז עשה ההתפעלות בהנ"ל (ועם עקש תחפל), שיחיה לו
ג"כ לעתיד מהנולדים נקודים ועלואים, והפר ע"י תחבולה זאת את מחשבה הרעה
של לכן להוליא ריקס מן הנולדים לעתיד, ולכן בני לכן אשר היו ג"כ בעלה עם אביהם
וראו שנתבלע עלתם נתקנאו בו ויאמרו "לקח יעקב את כל" ודוק :

עם לבן נרתי וכו' למצא חן בעיני אדני וגו' . המפרשים תלצמו בפסוק הזה , מה זה שהתפאר שיש לו שור וחמור ומה זה ואשלחה וגו' . וכל שעשו הי' יכול לחסדו אולי לריך יעקב לעובתו כדרך אח מסכן ועני לאח עשיר ולא למען בקש אהבה ואהבה (כי תחלת שלוחו לא הי' הודעת מתנה רק כשעזבו המלאכים אמר אכפרה פניו במנחה) לכן אמר לו, הכני הייתי צבית לבן אשר הוא ידוע לרמאי ואיש חזם ואעפ"כ ויהי לי שור וחמור וגו' והכני עשיר גדול ומזה תוכל להאמין באמת שאין אללי אהבה שתלויה בדבר לבקש ממון או עושה כי יש לי כל כי בעזרת ה' עשיתי לי החיל הזה להליל אפי' מידי לבן איש חזם ואעפ"כ ואשלחה להגיד לאדני מזה יש לך ראייה ברורה שהוא רק למנוח חן ואהבה בעיניך ולא משום סבה אחרת :

ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו וכן ויצב מצבת אבן במקום אשר דבר אתו . כפי שפירשתי על מקרא וילא לכן יש ה' במקום הזה וכו' , שהוא הכיר וראה שהשית ממלמס שכינתו על מקום אחד שדבר זה ה"א לידע רק ע"י נצחיה ולא מלד הפלוסופי' , וזה שאמר ואכני לא ידעתי עיין שם באורך לכן גם כאן נכתב ב' פעמים "במקום אשר דבר אתו" וילב במקום וגו' כי הוא הי' המובחר שבאבות ולכן נקרא ה' יתב' חלקי יעקב כמו "אשרי שאל יעקב בעזרו" , וכן מה לך היס כי תמוס מפני חלקי יעקב וכן הכרה ולא מלינו אלל שאר לדיקים ולא באבות אברהם ויחזק אפי' אחר זמן רב בזמן דוד ונביאים אחרונים לכתוב עליהם חלקי פלוני וד"ל :

פרשת וישב

ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וכו' ויחלום יוסף כל הענין עד ואביו שמר את חדרבר . במקראות האלה יש לעורר שבכל פעם שספר להם חלום גבר שנאחס על יוסף כמו דכתיב ויוסיפו עוד שהוא אוחו ב' פעמים , ובפעם השלישי כשספר לאביו ולאחיו וגער בו אביו לא כתיב אלא ויקנאו בו אחיו ולא שנאה , הלא ראוי לפי כונתם לשנאו יותר ויותר, ב' הלא יוסף לא פחד החלום אשר חלם אלא יעקב אביו פחד לו מעלמו הבא כבוד וגו' ה"כ יעקב אביו בעלמו העיר שנאת אחים על יוסף כי לפי הגמ' כל החלומות הולכים אחר הפסוע"כ למת פחד כן הלא הוא גער בו למען הפנות שנאת אחים ממנו , וכל פירושו בהקדמת עיין אחד ידוע הוא שעיקר פעולת יעקב אלל לבן הי' עבור רחל באהבתו אותה ולדקתה ומעשיה הטובים והיא הייתה עיקר אשתו , ולכן אהב ג"כ את יוסף מכל אחיו והי' בלבו ג"כ (גם מלד רוב"ק) שיהי' הוא ג"כ גביר לאחיו שיהי' לו הבכורה וכדומה אלא נגד אחיו לא הראה את זאת אדרבה פעל ועשה להפנות מחשבות אלו מלצם , לכן כשספר לו החלום מהשמש ובהירה גער בו אביו , אמנס בלבו הי' באמת ראונו וכאשר עשה באמת שנתן לו שכם אחד על אחיו ואמר בכור שורו הדר לו שנתן לו הבכורה לכן פחד הוא החלום של השמש והירה וגו' על אופן כאשר הי' בלבו וכאשר ידע בכבודה אלא נגד אחיו גער בו ואמר הפתרון בלשון בתמיה, והנה האחים שבטי י"ה הבינו מחשבות יעקב ותמהו עד מאד למה זה פחד לו החלום על אופן הזה הלא דברי הלדיק ונביא יעשו רושס למעלה והדבר לריך להחקיים אין זה כי אס יעקב רולה ליתן המשרה על שכמו , והוא מחמת אהבת רחל באשר היא הי' עיקר אשתו והו' "ויקנאו בו אחיו" לא שנאו אותו יותר ע"י חלום זה כי ראו בעלמס שאביו הסכים עמו והוא לא פחד לעלמו החלום על אופן המנושלה אלא אביו בעלמו, ועלתה בקרבס כמו פורחת עלתה גלה, הקנאה שאביו בחר בו מכל אחיו, ושורס הקנאה נרמו בפסוק מדוע נתקנאו בו כיון שאביו שמר את הדבר . פי' כמו שגרמו לעיל

לעיל דברי לדיק וכס"כ נביא ה' יעשו רושם ודבורו עולה למעלה למעלה וידעו שהדבר ריך להתקיים ע"י הכל פיו, וגם כל החלומות הולכין אחר הפה לכן התקנאו בו מאד מחמת שאביו שמר את הדבר, וענין שמר כמו שכתב אלל יד שכל את ידיו שהניח את ידיו לא במקרה רק בהשכל ובינה לאורך ולכוונה, כן ג"כ כאן שמר ושמר בהשכל ובעת וכוונת עולמה כמו ושמרו בני ישראל את השבת שיהי' מזומנים ומוכנים ועשה משמרת למשמרת דבריו שיפעלו, לכן עלתה בהם קנאה ולא שנאה, אמרתי דברי אלה לפני אבי הגאון הלדיק נ"י ואמר לי שגרמו זה בזוהר הקדוש כיון שיעקב אביו פחד לו החלום על אופן זה ה' לריך להתקיים ושמחתי מאד שכונתי לדעת קדושים על דל האמת:

ומה שגער בו אביו נ"ל עוד פעם אחר, דהנה יוסף ה' בן זקונים. בר חכים כמו שהרגום לחנקלוס וכדאית' במדרש שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו, והנה זה החלום של השמש וירח כתיב ויספר אותו לאחיו אח"כ עוד הפעם ויספר לאביו ולאחיו ובחלום הראשון כתיב רק ויגד אותו לאחיו, ולדעתי יש חלוק גדול בין הגדה לספור, הגדה הוא כשאומר אחד לחברו ענין מה בפשיטות בלי שום כוונה, ובלי שום צורך והרחבת ענין וספור הוא כשנספר ענין אחד שקרה לפניו אבל בצורך ובפרסום והרחבת הענין שהשומע רואה כונת הספור, ומנהג בחלה עלמה ספור מלשון ספיר ויחלום שהוא מאיר ומאיר הענין כמו אבן הספיר אשר מאיר במקום חושך. כן ג"כ הוא מאיר הדבר ע"י ספורו שאינו מסתרו מאומה והכוונה הנסתרת בדבריו מאירים כספירים בעיני השומע וזה הכונה "ויגער בו אביו" גער בו אחרי שידע שבזוהר גדולה יש בפי בנו בחלום זה וכואו לא בגיד החלום אלא סיפר אותו גלה ופרסם כל חוכו, וזה אינו דרך הנביאים כי גלה ה' סודו אל נביאיו, והם אינם מגלים עד בא זמן וחפץ לזה, כי ה' החלום הזה דבר החלוי ברומו של עולם עד סוף התכלית מענין מלכות בית יוסף משיח בן יוסף ומשיח בן דוד לכן גער בו, ואחיו שבטי יב הרגיבי זה שהוא גער בו מתחת שפרסם כ"כ, אמנם באמת יהי' כן כהנ"ל שהוא פחד המגום למען שיתקיים, וראו בעין שכלם שבלי ספק ידע יעקב שבזוהר שריך להיות כן ולכן לא הוסיפו בו שנאה מחמת חלום הזה, כי ראו שהחלום אינו מעשה נערות, כמו שדימו מחלה שע"י אהבת אביהם אל יוסף הוא חושב כל היום בהרורים כאלה שהוא האבוב והטוב, וממילא חלב הרסורי דיומא זחלם תלומות כאלה, לכן הוסיפו בכל פעם ופעם שנאה, אבל עתה שראו שהוא כונה עליון ואלא מפי עליון, ולכן לא הוסיפו עוד שנאה ע"י חלום הזה, רק התקנאו בו כמו שמקנא איש לרעהו שיש לו עושר גדול וסגולת מלכים, כן ג"כ קנאו אותו על גדולתו ורוממותו אשר יהיה לו משמים, והשנאה לא עבר מהם מכל וכל, כי ידעו ג"כ מאהבת אביהם אליו שנתחלשל מאהבת רחל נסתבב הרבה שענין החלום נפתר לכונה כ"ל וד"ל, וזה שכתב על חלומותיו ועל דבריו, הלא מלת דבריו כמיותר ולמה שנאו אותו על דבריו אלא מראה שלא בלבד ספסר החלום כפשטו כשראה אותו, רק עוד הרחיב את החלום בדבריו שעשה רושם באזן השומע וקרא (דבריו) (רעדענס ארטן) (געבעהרדען) ושראה לדעת עי"ז כמו פתרון החלום וד"ל והוא כמו שאומר האשכנזי (וויא מען איין ברעיעף לעזע) בפסוק לדיק ממני כי ע"כ לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה, וכל זה הענין מה דכתוב ולא יסף עוד לדעתה הלא כלחו ה'! אלא עפ"י דברי הרמב"ן שמוות יבום הוא באח, ואם אינו מיבם אז המורה על האב, או הקרוב שבמשפחה, נכון מאד כיון שראה שממנו נתעברה אז אמר לדיק כי ממני נתעברה ולא זמנה לאחרים, רק אחרי שראתה שלא נתתיה לשלה בני ליבם אותה חשבה למשפט שהחיוב חל על אביו ליבמה וסבבה שיבא עליה ויעשה בה קנין ומאמר ע"י ביאה, ואז לא ה' עוד ענה שייבם אותה בנו כי אם שיגרש אותה, ומאות יבום כבר סלק מבנו ע"י קנין וביאה אביו, ואז היטה נאסרת עליו

מטעם גרושה חזיו שלא במקום מלואו, ואעפ"י שצדין היתה עמה אשת יהודה מחמת היבוס אעפ"כ מחמת חסידות ולדקות לא יסף עוד לדעתה כיון שהתחלת הקנין היתה בטעות, להורות שרק לקיום מלת יבוס בעל אחת ואחרי שנתעברה כבר קיים זרע לבנו ודו"ק כדמלנו בש"ס בענין יבוס שבעל רק פעם אחת וכאבא שאלו ד"ל :

פרשת ויגש

בפסוק אל תירא מרדה מצרימה וכו' ויוסף ישית ידו על עיניו. המקרה הזה לא זכיתי להבין, השי"ת אמר ליעקב אחרי שהבטיח לו שאל יירא לירד כי הוא יהי' לו למחסה בירידה ובעליה "האיך אומר לו, ויוסף ישית ידו על עיניו אשר לפי פשוטו שיוסף יהי' לו למחסה ולמסתר, הלא אל תצטחו כנדיבים? וכל לפרש אולי זכיתי להבין מעט, והוא שיעקב חזיו אשר ידע בלבו ההבטחה והזכרה אשר הנחיל ה' לאברהם וליזחק ולו ג"כ כי לך ולזרעך אחן את כל הארץ הזאת אחרי שישב בארץ עם בניו ובנותיו, אז לא ראה עוד להניח ירושתו, ורצה לעשות אחוזה מיד, לכן אמר השי"ת ליעקב אל תירא וגו' כי הוא היה ירא לפנשו לעזוב את נחלתו כי פחד אולי יתערבו במלרים וישתקעו בתועבותיהם ויהיו משועבדים כי גזירת השי"ת שיהיו בגלות בארץ לא להם נודעו לכלם, ופחד אולי יגרום החטא ולא יבאו עוד לאחוזת ונחלה, לכן רצה מיד לעשות אחוזה וקיום לדברי השי"ת והגלות יהי' נחשב מה שהיו אבותיו מטוללים כנודע, לכן אמר לו השי"ת אל תירא וגו' כי בשעבוד של מלרים יהי' לתכלית ולתועלת רב כי הי' לריך לפרנס שמו בגוים, וזרעך ע"י שקועם במלרים עוד יתעלו כמו שכל הזרעים אחרי שזרידו אותם לארץ תחתית ואחרי שנתרקבו ואז יפרחו וילמחו, כן לריך ההשתעבדות והשקוע במלרים ואם תפוג לך האיך אפשר אחר כל אלה עוד להשליך ממנו עבותות התאוה? לכן אמר לו הבט נא על בך יוסף, כי מי האמין לשמועתינו שאחר לעבד כנכר יוסף והי' בדיוטה התחוקה והעלייתו ממאסר ועלה לגדולה להיות מושל בכל ארץ מלרים כן ג"כ זרעך אחרי שיהי' בדיוטה התחוקה אז ילכו ויפרחו וילאו ממלרים וז"ש "כי אנכי חרד עמך וגו' גם עלה, ויוסף יהי' לך לאות ומופת על הבטחתי והוא ישית ידו להפיץ ולכסות את המורה והפחד אשר אחת רואה בעיניו וכיון :

פרשת ויחי

ואני נתתי לך שכר אחד על אחיך וגו' על זה תרגם יונתן בן עוזיאל שכר אחד היא מלבושי' דאדם קדמאי, ונמרוד לקחו ממנו ובה אברהם ולקחו מנמרוד הרשע ונתנו ליזחק ויזחק נתנם לעשו ואלי לקוחי מעשו לא בחרבי ובקשתי, רק בזכותי ובעובדה טבא עכ"ל, והוא דבר קשה להלמו, וכל פירושו כך ענין מלבושים דאדם קדמאי אינו כפשוטו רק מרמז כמו המלבוש מראה לעיני כל תפארת של אדם הנושאם כי איש לפי ערכו לובש מלבושים נאים ונחמדים, איש כפרי אינו מתלבש במלבושים כשר ונגיד שוע ומלך, א"כ המה האות ומראה על גוף הנושאם, כן ברוחניות הוא תואר על תפארת אדם האושר והלך בצחינת כל מדות טובות בני שגמלא חסד ולדקה רחמן וגמלן חכמות ותורה ורוח הקודש, והנה אדם הראשון יאור כפיו של הקב"ה הי' מלובש בכל המדות ומעלות טובות האלה, אשר כמעט אין יאור יוכל להשיג כאלה אשר המה מלאים התפארת והכבוד של האדם, והנה נקראים מלבושים דאדם קדמאי ולזה מרמז תנחום

אשר הוא כולל כל ישראל כידוע, ולשון שבט איננו פירושו שבט מושלים כבשאר מקומות אלא פי' שבט מלשון תוכחה ומוסר כאשר מלינו הרבה במקרא, הוי אשור שבט אפי, והכה ארץ בשבט פיו, שבט לנו כסילים, חושך שבטו שונה בנו, וכדומה הרבה, וזה פי' לא יסור שבט החוכמה והמרדות והשפלות מיחודה, וגם מחוקק הוא המלכות והממשלה וגדולה מבין רגלו, כי תמיד תהי' משולכות הרעה והטובה אשה אל רעותה, עד כי יבא טילה אז לא תהי' עוד שבט ומחוקק יחד רק תהי' טוב ואשר כדכתיב וסרו אליו כל הגוים וגו' והחזיקו עשרה אנשים בכנף איש יהודה וכו' ולו יקחה עמים, כל האומות יחי' הרים למשמעתו, ומרוממים ומכבדים עם ישראל וקדושו כי עודי כל הנביאים הקדושים, עוד נראה לי פי' אחר שדברי יעקב אבינו לא הי' הפי' שלא יסור המלכות מיחודה לעולמי עד רק הי' לזוי ופקידה מאבינו על פי ה' שאם יעשו מלך ומושל עליהם לא יעשו רק מיחודה שכיון שלקח הצבורה והמלכות מרחובן נחנה ליחודה שממנו יעשו תמיד מלך ומושל, אם יבא העת לעשות מלך תמיד תהי' היתר שאת והיתר עז לשבט הזה, כמו שהי' לרחובן ולקח ממנו הגדולה ונחנה ליחודה, ואם יעברו החוק הזה ויעשו לעת מלוא מלך משאר שבטים אז יעברו על מלות אביהם ומלות ה' ויעברו על לאו דלא יסור, והכי פירושו כהני מלוא אחסם, שלא יסור שבט מיחודה ומחוקק מבין רגליו שתמיד תעשו שבטו למושל ומלך על שאר השבטים, וזו תהי' כל העתים והזמנים עת יעשו מלך עד בא משיח אשר לו יקחה עמים, ואשר גם שאר האומות יסורו למשמעתו, ולא רק ישראל לבד אבל כל זמן וכל עת לפני בא משיח לא יסורו מהפקודה לשום מלך משאר השבטים רק תמיד תהי' ליחודה הקדמה והיתר שאת, וכן היה באמת אפילו בטרם מלוך מלך שבט הזה הי' לו הקדימה בדגלים ובמלחמה "יחודה יעלה תחלה" ולכן נעשו החשמונאים אשר ירדו מגדולתם כדברי הרמב"ן שעברו לדברי על פקודה אביהם אשר היו על פי הנבואה, וי"ל עוד למה הי' יהושע המלך והשופט הראשון אחרי מות משה ושאלו הי' מלך והוא הי' משבט בנימין כיון שראינו בצרכת של יעקב שלקח הצבורה והמלכות מרחובן וחלק שב' גדולת ליחודה וליוסף דכתיב ביוסף צבור שורו הדר לו, ונתן לו הצבורה ולצבור ראוי למלוך ג"כ לכן מלך יהושע שהוא מיוסף והוא הצבור והוא הי' השופט או המלך הראשון, אבל לא לדורות כי ליחודה המלוכה, וכן שאלו מבנימין הי' מלך כיון שרחל היתה עקרת הבית, והיא היתה עיקר אשתו, לכן לכבוד יעקב ורחל נחנה המלוכה ג"כ לשאלו על זמן קלר והיתה המלוכה אצלו לשעה כשמו שאלו בן היתה המלוכה אצלו שאולם לזמן קלר לכבוד עקרת הבית, אבל ליחודה היתה תמידה כפי ליווי יעקב על פי ה' ואם עברו חוק והפירו מלות ה' ומלות יעקב עשו עבירה כמו שעברו על שאר מלות ה' אבל לא שהיתה הנבואה שלא חוסר תמיד המלוכה ממנו, ויותרו כל הקשיות כי הנבואה שלא חסיר המלוכה והממשלה מעמי ישראל היא צביאת המשיח אשר לו יקחה עמים, ויאמרו כלם לנו ואלכה בית יעקב ויקיים ודוד עבדי נשיא עליהם לעולם :

בפסוק התחת אלקים אני וגו' ואתם חשבתם עלי דעה וכו'. מקשים על תרגום אונקלוס שפי' על התחת אלקים אני ארי דחלא דה' אנה, למה דחק לפרש בן זכור נגד הקרא, ועוד למה שינה כחן לפרש בן מצמוקס אחר לעיל ל' ב' שאמר אל דחל התחת אלקים אני פי' כפשוטו המיני את צעיה וגו', וי"ל דאונקלוס פי' מלת תחת מלשון תחת ומטה, הסיפך של גס הרוח אשר הוא תמיד למעלה יביט, רק מלשון ירידה ושפל רוח, ועקב עמוס יראה לכן תרגם דחלא דה' אנה ולמה שנה תרגמו במקום הזה ממקום ל' ב', נראה לחולשת דעתי שדבר גדול ראה לחקן בזה כי ידוע הי' גדול דקתו של יוסף וענותותו ונסיונותיו, ומדות טובו שלו, ואינו ראוי

לאיש כמוכו לומר התחת אלקים אני , דמשמע שמחמת כי אין לו כח וגבורה כ"כ
 בלי חק וגבול, לכן אינו רואה לנקום מהם, כי אמנם אם היתה לאל ידו והי' לו כח
 עולם, ולא הי' לו לירא משום כח שיעמוד נגדו הי' מתקום מהם, זאת לא זאת כי
 בזה מבאר להם שלא מחל להם ושנאחזו עליהם עוד תקוע בלבבו ורחוים לעונש, רק
 מחמת קט כחו מתאפק, לכן פי' שאמר להם דחלא דה' אנא פי' אני מאמין באמונה
 שלימה, כי מה' מלעדי גבר כווננו ודרכו אשר השי"ת יתפוז הוא בוחר לו מלאכיו
 עובדי ראינו, ואחס לא עשיחס לי שום רעה רק הייתם אחד משלוחיו. למען עשה כיום
 הזה להחיות עם רב, ואין אחס לריכים לבקש ממני מחילה, כי אין בלבי שום שנאה
 ואיבה נקמה עליכם כי לא עשיחס לי באמת שום רעה, רק עושה שמגלגלין זכות ע"י
 זכאי, וזאת הי' הנחמה האמתית כראוי למבחר השבטים יוסף הלדיק, משא"כ לעיל
 שאמר יעקב לרחל, אינו לריך לזה לכן פי' כאן דחלא דה' אנא, ובמלה זו מונח
 התשובה המבוארת והנחמה הגדולה אשר אין למעלה הימנה, ובוה הי' רואה לאמץ
 את רוחם שלא יבשו בני יעקב ולא יחורו פניהם, כי טבע איש יקר באם חטא לרעהו
 אף כי ינשא עונו עם כל זה יש בקרבו בושא ולער על החרפה שנשא על קרבו,
 ויוסף הלדיק ראה לעקור הדבר עד שורשו לבאר להם שלא התחיל שום חטא ועין
 לפי שהם עשו שליחותו של מקום כידוע, וזה פי' אחס חשבתם עלי רעה רק כיון שאלקים
 חשבה הרעה לעושה, לכן נתן בלבבכם לעשות כעין רעה לתכלית טובה כי לולי זאת
 לא עלתה על לבבכם לעשות לי רעה כי לדיקים אחס והמסבב מסיבות הי' לריך לזה
 כמאמר חז"ל ראוי היה יעקב לבה בשלשלאות של ברזל למאדים, וכן אמרו משל לפרה
 ועגל כשהפרה איננה רואה ליתך שולחין העגל לפניו והפרה ממילא הולכת, כן הוא
 הענין עם יעקב ויוסף שיתקיים גזירת השי"ת ועבדום וענו אותם וכו' להשלים התכלית
 הזה וראינו הי' לריך לזה והם הי' שלוחי ה' עושי דברו, וכו"ל עוד שמרומז בדברי שבטי
 ים שאמרו שא"ל נא לפשע עבדי אלקי אביך מהו עבדי אלקי, שישכיל ויבין שהמה
 באמת רק היו העבדים של אלהי מלאכיו עושי ראינו לא להרע לו לכן שא"ל נא פשע
 דזה, וה' בוכן אשוריו של אדם, לכן אמר כאן (וכן מצינו לעיל שהיה מרגלא בפומיה
 של יוסף לומר את אלהים אני ירא) התחת אלהים אני, הנני תחת ידו ורשותו
 והשגחתו אשר מבצעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו ואין ראוי לכם לבוש וללער על
 הרעה שגמלתם לי כי לא עשיחס לי מאומה רק הייתם עושי ראינו של מקום, וה' של
 התחת היא ה"א הקיום כמו הנגלה נגליתי הבן יקר לי כידוע :

ספר שמות

וַיְהִי בימים הרבים החם כו' וימת כו' מן העבודה ויעקבו כו' מן העבודה. מה זה
 כתיב עוד פשע מן העבודה, וכו"ל דדבר גדול המזה לנו תורה"ק כי ידוע הוא
 מי שהוא ערוד תמיד ואין לו מנוחה רגע ועובד עבודה פרך בלי השקט ובלי שכר
 רק מפני עונש, הוא מתיאש א"ע ואינו פונה עוד את רעיוניו לדבר רוחני, והנה בני
 ישראל אף שהיו תמיד צע צד ה' ככוס כפרד אין הבין, לא התרשלו להתפלל אל ה'
 וז"ם ויאחזו בני מן העבודה "ויעקו", ויעקו מלשון "ויעק שאלו", שאספו את רעיוניהם
 בלבבם

בלבבם להשיב לבם אל ה' ואז עלה שועתם אל ה' "מן העבודה, כי תפלה כזו בוקעת
 הרקיע ומגיעה עד כסא כבוד, אשר מן העבודה הגמורה פונה לבבו אל עבודה ה'
 להתפלל ולשוב אליו, וז"ש עוד פעם מן העבודה :

עוד עוררתי בפרשה זו בענין הסנה שאחרי ספר לראות ויאמר לו הש"י אל הקרב
 כו' ויסחר משה כו' וקשה למה הסתיר פניו ובתחלה אמר אסורה נא וראתה, וי"ל
 כי השני שמות, ראה, והבט, נפרדים זה מזה, ראה יאמר על ראות דבר חולי שאינו
 בוקע חדרי חדרי הפנימים, והבט הוא הבטה עמוקה פנימית יורד עד חדרי בטן,
 ובראי' והביטו אחרי משה דרז"ל מלמד שחשדוהו בא"ל, וכלי ספק אפילו נקה הדבר
 בפשיטות לא ראי' ח"ו בפומבי רק חפשו חפש מחופש ודקדקו אחריו וחשדוהו, ע"כ
 נראה שלשון הבטה היא הבטה עמוקה פנימית, והנה כמו שהוא בראות הגופני כן
 ג"כ הוא בראות הרוחני הראות האמיתית הענין נקרא הבטה עי' מה שכתבתי
 והראות באספקלריא המאירה אל תוך ופנימית הענין נקרא הבטה עי' מה שכתבתי
 במדבר י"ב ח' על פסוק ותמונה ה' יביט, והנה ג"כ בזה הענין מתחלה כשראה המראה
 הגדול אמר אסורה נא וראתה בחינת ראי' כנ"ל וירא ה' כי סר לראות פי' כי עזב
 בחינת ראי' ורצה להסתכל יותר ולעלות בהשגה גדולה ונפלאה עד מאוד וזה "סר
 ועזב דרך בחינת ראי' ויקרא ה' אליו אל תקרב הלום, לא תקרב עוד יותר לחזות
 אלקים, כי המקום אשר אתה עומד עליו, כי בחינת ההשגה שהשגת היא כעת מעלה
 גדולה ונפלאה לפיך, והיא אדמת קדש כי רצה לרמוז לו שלא יוכל לבוא לבחינת הבטה
 שהיא ההשגה שבמעט אין למעלה הימנה אלא אחר מעמד הר סיני אחר קבלת התורה
 ואחרי שיוציא את ישראל ממצרים, ולכן כיון שהזכירו הש"י לבל יתקרב יותר "הסתיר
 משה את פניו כי ירא מה ב"י אל אלקים, כי ירא להתקרב לבחינת הבטה כנ"ל רק
 בבחינת ראה כי בחינת הסתר פנים ה' היפך מה שזכה אח"כ פה אל פה כו' בלי
 הסתר פנים, ותמונת ה' יביט ולא כתיב תמונת ה' ראה אשרי מי שזוכה לכך, ואולי
 רמזה תוס"ק במראה הסנה את כל מלכ ב"י ואת מקריבם עד דורי דורות, א' כמה
 שהסנה הוא דבר שפל וכבזה מכל האילנות כן ג"כ ב"י יהיו שפלים וכבזים בעיני
 עמים, ב' וכמו שהסנה מיי שלקחו צידו ידקור ידיו ונוטפות דם ומגיע לו כאב
 ולער כן ג"כ מי שנוגע בישראל יענש ויך חושך ולא אור ע"ד הכתוב "כל אוכליו יאשמו",
 כל הנוגע בכם כנוגע בצבת עיני, ג' כמו שהסנה איננו אוכל כן ג"כ ישראל עם כל
 התלואות שיעברו עליהם המה יעמדו חזק ואמוץ כמו שכתוב את תעבור כמו את לא
 תבוה וכו' :

והן לא יאמינו לי וכו' עד והיה למשה בכפו (שמות ד) כל הענין והטעמות והסירוב
 של משה עבד ה' יפלא בעיני כל, בפרט קשה מאד האריך יאמר את הנביאים הן לא
 יאמינו לי ולא ישמעו לקולי אם השי"ת הבטיח לו בפירות לעיל פס' י"ח ושמעו לקולך,
 למה לא האמין בהבטחת השי"ת? ועוד מה זה השאלה של השי"ת אל משה מזה בידך
 והתשובה שיש לו מטה וכי השואל והמשיב לא ידעו זה, ועוד קשה מאוד מה שכתב
 בקרא ויהי למטה בכפו, למה לי בכפו הלא די ויהי למטה, וי"ל ב"ה ענין חדש
 ויהי' מיושב הכל, ואומר כי המופתים אשר הראה הקב"ה ה' העיקר עבור משה
 רבינו עלמנו כי הוא היה מוכרב עוד בשליחות מחמת ענותו, ועוד שהי' יודע שתקוע
 בלב מצרים וישראל האמונה כוזבת שא"ל לאדם שיחקרב אל השי"ת כ"כ שידבר עמו
 ויהי' הוא שלוחו ומלאכו, והוא בעלמנו אף שידע מזה והאמין עכ"פ לא האמין שהוא
 יהי' האיש הראוי לזה, ודמה בנפשו שכל א' מישראל יהי' ראוי יותר ממנו, והן לא
 יאמינו לי פי' האמת שהבטחתי ושמעו לקולך שיאמינו שבה יום הפקודה והגאולה
 שהבטחת

שהצטתח להצותיהם אבל לא יאמינו לי שאני השליח המיוחד ובראו לי לזה, וע"ז הראה
 הקב"ה אות אחת ושאלו בתחלה מה זה בידך ויאמר מטה, כי השאלה והתשובה הי'
 כמו שמלינו אלל ירמי' מה אחת רואה? ויאמר מקל שקד אני רואה ויאמר היטבת לראות,
 מה הטבת לראות, אלא הפי' כי ג' שמות מלינו למקל, א' מקל ב' משען ג' מטה.
 והנה מקל מונח על ענין אס הוא לרעה מוחלטת ולא לטובה, משען על היפך מזה, כמו
 משען לחם ומשען מים ה"ה לטוב, בחוץ על משענתו ע"כ הוא תואר לטובה גמורה ולמשענת
 והללה, מטה נ"ל הוא מונח על ענין אשר הוא פוסח על שתי סעיפים לא לטובה
 גמורה ולא לרעה גמורה מפורש נטה פונה לכאן ולכאן, לכן שאלו השי"ת למשה מה
 זה בידך, פי' המקל שבידך מאיזה בחינה תדין אותו מהכח וכי לטובה או לרעה?
 והשיב מטה פי' לא לרעה בבחינת מקל ולא לטובה בבחינת משען רק ענין ממוצע
 פונה לכאן ולכאן בבחינת מטה נטה, כי הללו עש"ז והללו עש"ז כדאיתא במדרש, וע"ז
 השיב לו הקב"ה באתם כן הוא היטבת לראות, והדבר תלוי בך בעצמך, כי רק אחת
 איש הראוי וטוב והמקבל ההשפעה הגדולה שכולל למלאות ולתקן מה שיחסר עוד לנשות
 אל הטובה הגמורה ולא תהי' קטן בעיניך ומסרב בשליחות, כי אין איש בלעדך והראה
 לו אות ע"ז להחזיק את לבו, ויאמר השליכהו ארצה, פי' תן נא הדבר הגדול הזה מידך
 ביד איש אחר ויהי לחם, ראה שכל הענין הוא להשך לרע גמור ויהי' נטטה אל שמאל,
 וינס משה מפניו נתמלא חרטה על שכי' מסרב, ויאמר "אחז בזנבו" ויהי למטה בכפו,
 הראה לו שאם הוא הי' לוקח הדבר בידו מיד הי' נטטה הענין אשר הי' עוד על ב'
 סעיפים נהפך לטוב גמור ומדוקדק מאד "בכפו" שהוא לפוס רביעית למוחר אבל הוא
 עיקר כל הענין שרק בכפו תלוי הכל כדי להראות לו ולחזקו שהוא הוא השליח המעולה
 הראוי לזה ואין בלעדו, ואח"כ הראה לו השי"ת אות שני למען שלא תזוז דעתו עליו
 אחרי שרואה שכל הענין הגאולה תולה בו בידו ולכן בני' לא יאמינו זה שיהא הכל
 בידו של משה, לכן הראה לו שידו ורוחו בעלמו אינו כלום, שהנה מאורעת כשג',
 והוא רק המקבל ההשפעה מאת אלקים, וזה פי' ויהי' אס לא יאמינו לקול כו' האות האחרון
 "קול" פי' החוץ ופנימי, שלא יבינו מה שמראה האות הא' שהדבר תלוי בך, כי א"א
 לדעתם שידבק השי"ת באנושי, ואז יאמינו לאות השני שמראה שאין תלוי בידו ממש
 רק הוא הלבד אשר ע"י נזר זה השי"ת עושה מה שרואה להפליא פלאות, ואס לא יאמינו
 גם לשני אותות, פי' שיחשבו שהשי"ת יעשה נפלאות אבל אין כח באדם שימשול על
 כל הסחת אלקים הוא! לזה הראה להם שילקה אלקות של מלאכים כי כילוהם הי'
 אלקי מלאכים כמ"ס לי יאורי ואני עשיתיני, וכיון שיראו שאפשר לאדם ללקות גם
 אלוקים, וכש"כ שאפשר להיות לאדם דביקות בהשי"ת להלקות בני אדם על ידי ראונו
 ית"ס והכן:

עוד נראה לי לתרץ בענין אחר. והוא שהשי"ת אזה לו לאסוף הזקנים והמה הצובחרים
 שבעם כידוע. כמ"ס "לך ואספת את זקני העם" ועליהם אמר ושמעו לקולך,
 אמנם משה רעי' מהימנא לטק והן לא יאמינו וגו', פי' שאר המון רב מישראל לא
 יאמינו "לך" פרט לי דייקא שלא יאמינו לי שאני השליח, וכבני עליה כמה מועטים
 ולפניהם לריך עכ"פ אותות ומופתים, וגו' לו השי"ת מה שיעשה לפניהם לפני העם,
 ומדוקדק מאוד ב"ה בחוריה"ק שאח"כ כשצא משה למלאים כשיב "וילך משה ואהרן
 ויאספו את זקני בני דייקא זקני בני' כאשר אזה ה'" וידבר אהרן את כל הדברים וגו'
 פי' לזקנים להמובחחים והני עליה כמה האמינו, כמ"ס "ושמעו לקולך" אמנם האותות
 עשה לעיני העם לעיני כל המון שהמה לא האמינו רק אחרי ראות האותות וז"ס "ועש
 האותות לעיני העם" אז ויאמן העם וישמעו וגו', אבל הזקנים כבר האמינו ערם
 ראות

ראות המופתים כמו שהבטיח לו הש"י והוא ב"ה אמת לפ"ד ומה שהראה בני ג' אותות עיין למעלה :

שמות ג' פסוק י"ג ואמרתי להם אלהי אבותיכם כו' אהיה שלחני אליכם ויאמר עוד כה תאמר כו' עד וזה זכרי לדור דור ע"כ וכוסיף

בקרא עו לך ואספת את זקני ישראל, ידוע קושי המקראות שאמר לו "ויאמר עו ד ומקרא ע"ו נראה כמיותר כי במקרא הקודם כבר אמר לו זאת, ונ"ל שמשם עלמו לא רק עבור ישראל שאל לידע את שמו הגדול וללמד, אך גם עבור עלמו שאל והוא שאל ב' דברים א' מה שמו בזה כלל גם עלמו, ב' שאלה ב' מה אומר אליהם היה רק בעבור ישראל, וע"ז השיב לו, כי ידוע הוא שבשני דברים אפשר לאדם לבוא על בחינת האמת לידע האדות והשגחת הבורא ויסודי אמונה, והוא על דרך פלוסופיא, ועל דרך התורה והקבלה איש מפי איש, והנה הדרך הא' מסוכן מאוד, כי איך אש ישיג את המצוקה אבל אחר זמן דעתו מעורפת ומשתנה רעיוניו לסחור את אשר כבר בנה בשכלו הקלוש, ויאמר שקר לאשר אמר קודם קשר חזק ואמין הוא מה שחקרתי, אמנם דרך השני והוא הקבלה איש מפי איש והתורה שלומדת אותנו את עקרי האמונה המה השתות אשר לא ירחסון עולמי עד, וז"ש שאמר לו הקב"ה הריהו אשר אהיה והוא כל הפלוסופיא שהוא ה' הוה ויכ' זאת תדע אהיה וכה תאמר אל בני ישראל ויאמר עוד וכוסיף הקב"ה באמת זאת הינו די כי הוא דרך סכנה ומשועה דמשועה אפין לזה אלא בזה אמר לא כאשר אמרתי במקרא הקודם, רק עו ד זאת תאמר והיא בעיקר אלהי אבותיכם אלהי אברהם והוא אלהי המפורסם לכם עפ"י הקבלה איש מפי איש ע"י הנסים והנפלאות שעשה לאבותיכם, והוא אלהי הקבלה (עראדיטיאן) ומסיים "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור", אלקי זה האמונה באלקי אבותיכם הוא השם אשר לא ימוש זכרו מכס עד עולם וזה השם אש תזכור הוא לדור דור, אבל דרך הפלוסופיא מסוכן מאוד ודרכו לא סלולה, ומכפיל בפרס' ע"ו עוד פעם "ואמרתי אליהם לזקני ישראל והם עמודי העם שמסור להם יסודי אמונה איש מפי איש אלהי אבותיכם אברהם יצחק ויעקב וגו', וכן עשה נראה מכתוב ה' כ"ט ויאספו כל זקני ישראל וידבר את כל הדברים אשר דבר ה' ויעש האותות לעיניו כי העם רק לעיני העם כי הזקנים ידעו בקבלה איש מפי איש את אלהי אבותיכם ואת המיועד להם ויאמינו בלי מופתים, אבל העם והמה ההמון לא האמינו ולא זכרו עד שעשה להם האותות, וסעד לדברי במדרש רבה ה' ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' על השמועה האמינו ולא על ראיות האותות, אמנם המדרש אינו מחלק בין העם לזקנים, והוא עוד מעלה גדולה מאז שכולם האמינו בקבלתם ולא האמינו ע"י אותות דוקא :

ויאמר כי אהי' עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך כו' תעבדון כו' ידוע קושי פי' הפסוק ובי אפשר ליתן אות על מה שעמיד להיות אחר זמן להאמין עי"ז עשה ומיד,

וכפי' הוכיח מכולם הוא ברימז' פ"ח' מהלכות יסודי התורה שמשם ראה אות נאמן שאין להרהר אחריו כלל כי בכל מופת יש מעט להרהר ולספק מי שרוצה לכפור, וא"ל הקב"ה שהאות הנאמן מכולם שהוא השליח האמתי לא יהי' רק במעמד הר סיני שישמעו כל ישראל, משה לך אמור לישראל, ובך יאמינו לעולם עי"ש דברים יקרים מפז. ומלאתי דוגמא לזה במ"ר פ"ה ויאמן העם עשו כמו שאמר הקב"ה ושמעו לקולך, יכול לא האמינו עד שראו האותות, לא אלא וישמעו כי פקד ה', ועל השמועה האמינו ולא על ראיות האותות. ובמה האמינו על סימן הפקידה, על מסורה שהיה בידם וגו' עי"ש. מה נעמו דברים אלו והוא יסוד התורה שלא להאמין מלד האותות לבד רק ע"י מסורה וקבלה (עראדיטיאן)

(טראדיטיאן) היש מפי איש עד הראשונים אשר ראו ושמעו צענייהם ובורישו בקבלה לדורות אחריהם :

ד' ב"ד ויהי בדרך במלון ויפגשוהו כו' עד ותגע לרגליו . והוא פלא האריך משה קדוש מרחם ובחיר ה' יתרו של ויצטל המורה וציוס השמימי ימול , ולמה המחין . וג"ל לפרש אך בתחלה חביא מכילתא פליאה הובא בילקוט פ' יתרו , בשעה שאמר משה ליתרו חנה לי את לפורה בתך לאשה , ח"ל יתרו דבר אחד קבל עליך ואתנה לך לאשה , ח"ל משה מה הוא ח"ל יתרו הכן שיהי' לך תחלה לע"ז , ואח"כ לשם שמים , וקבל עליו ח"ל יתרו השבע לי וישבע לו דכתיב ויחל משה חין חלה חלא לשון שבעה , וכוא פלא האריך משה יסכים לזה וישבע עליו ? ועוד יפלא שמשם לקח את בניו וירכיבם על החמור ח"כ ה' לו יתרו מא' כי ה' לו גרסה ואליעזר , וכתיב והכרות את ערלת בנה האחד , ונראה שהשני כבר ה' מל כי לולי זאת לא היה סר הקלף מאת ה' לבלעו , לכן כ"ל דהנה יתרו ה' עובד ע"ז והי' כהן וכומר לע"ז אשר כל עיני העם תלוים עליו אשר היו כלם ע"ז כאשר בא משה ליקח אשה מצנותיו בלי ספק אמר לו משה מי הוא וכי הוא מצני ישראל , לכן פחד לנפשו מהמון ליתן בחו לעברי כי מה יהיה עם בניו אשר תוליד בחו , הלא יהרגוהו אם בן בנו של כומר יקח אמונה אחת ויכתיש את המדינה כידוע , לכן הסנה עמו כדאיתא במכילתא שבנו הראשון והוא הבכור כי הבכור היה תמיד העיקר יהי' לע"ז ואפשר הו' זה רק לפנים , כי ידוע שיתרו במסחרים לא האמין בע"ז . ואעפ"כ ה' בלבו ספק גדול כאשר אמר אח"כ עתה ידעתי כי גדול ה' וכו' שחקר ודרש תמיד לבוא אל מטרת האמת ונפני זה אף שהוא ה' מג' ועלים של פרעה בזהב נתחכמה , הוא ברח ולא ראה ליעזר רע ועלה לגדולה כדאיתא במדרש ובשאר ספרים , ומזה נראה קרוב הדבר שביקש רק לפנים ומשה קדוש ה' יכול להסכים לזה כי מלבד שהי' לפנים ה' בית חמיו בסכנה גדולה וגם הוא בעלמו ה' בסכנה מחמת פרעה שביקש להרגו ומלא במדין מקום מופלט להליל נפשו ולכן ג"כ אמר מלרי חכמי ולא אמר עברי חכמי , ואין דבר עומד בפני פקוח נפש , ואף שהוא ח' מג' דברים שאדם נהרג עליה חנום כאן חינו כן ח' שהי' לפנים ב' ה' קודם מתן תורה אף שהוא בכלל ז' מלות בני נח אבל בוקדשתו שמזה סמכו חז"ל לקדש שמו ברבים לא נתנה קודם מ"ת ג' מסופק אני אם האב מהוייב למסור נפשו עבור בנו שלא יעבור ע"ז ובפרט בן קטן שאינו בן דעת וכשיגדל ויהי' בו דעת יוכל לברוח ולהמלט , וביקש ממנו שבעה כי ירא לנפשו כי משה קדוש ה' לא יקיים דבורו אם לא ע"י חלה ושבעה וממילא מיושב שלא הי' יכול למול את בנו הראשון כי מוכן הי' לע"ז לפי דברי הצרית סכרות ציניהם , והשני בלי ספק מל אותו כדינו לשמונה ימים כי רק על הראשון התנה לפי שהוא הבכור , והנה מיד כאשר ילא משה ממקום הסכנה ממדין והלך לדרכו למלרים עפ"י ה' מיד הוטל עליו החיוב למול את בנו בכורו להכניסו בצרית ולהפרידו מע"ז כי השבעה בטל ומבוטל כי הי' נדר זה מגדרי חובסין התלוין באויר , ושבע לבטל את המורה אינו חלולא נקרא שבעה , ובלי ספק למד את בנו דעת את ה' המיוחד לחנום במות מילה נהרשל מעט לכן הי' הקלף , ומדויק בקרא "ויחי בדרך במלון . פי' כיון שהי' בדרך שלא הי' עוד במדין במקום הסכנה ככ"ל ויפגשוהו ה' , כי לא הי' לו עוד להמחין למול את בנו כי אף שעל הדרך סכנה מ"מ הי' יכול לחפוש לו בית לקיים המורה ושחז"ל במלון שנתעסק במלון חלה , כי מיד כשבא למלון לא היה לו להחלש למול אף רגע אחד ולא לעסוק במלון , לכן אל לדיק כמשה גם זה לחטא יחשב וסביבו ישערה מאוד , לכן כתיב והכרת ערלת בנה , ומכאן לא נאמר כי בלי ספק הי' נמול מיד , כי הי' רק על זה הבכור המיוחד לע"ז עתה נבטל מכל וכל וכיון ב"ה :

וארא אל אברהם כו' עד כי אני ה' אלהיכם וגו'. נלע"ד ג"כ להוסיף משלי בהבנת הענין זה של שם שדי ושם ה' וכל הענין, והוא כי שם שדי מורה שמוותר הש"י עם בריותיו ומאריך להם אף כדאיתא במדרש, אני ניכר ע"י מעשי אם אני מרחם על הבריות נקרא רחמן אם מוותר אני ומאריך אף נקרא שדי וגו' עי"ש והוא לדעתי ממלת די והוטר הקב"ה אומר לעולמו ד' י ללרות של יעקב, ולכן נ"ל עוד חילוק גדול של חבות הקדושים אף שידעו והכירו אחדות הבורא וכל עיקרי ויסודי אמונה עד אין סוף עכ"פ לא הכירו בפרסום ובפומבי בעיני חושם שהש"ת מקים את דברו מיד מעניש לרשעים מיד מזהירם ומענישם מיד מלוה טובה ונחמה מיד רק הכל ה' באמונה שיהי' ויקויים מה שאמר, וכן לא ראו בפומבי שהש"י משנה הטבע ומשדד המערכה ולא ראו שהש"ת מתדבק באדם בהקין והלדיק גזר והש"ת מקיים ומתפך הטבע כמו ש"עשה משה, כי נבואתם ה' רק בחלום ובמראה אבל לא בהקין כמו שידבר איש אל רעהו כן דיבר ה' אל משה ולויה על ישראל ועל פרעה ענינים נוראים ועשה הכל כמו שעושה אותם בביחו ממש, וכן לא ראו הנגלות אלהות לכל המון ישראל, כמ"ש השמע עם קול אלקים כו' כי אף שהי' לפעמים מחזה נבואה לא היתה רק ליחידי כגולה אבל לא לכל העם, וז"ש השמע עם קול וגו' וכל הנוראות ונפלאות האלה מורה השם ד' מלשון המכוה הכל, והי' הוה ויהי', והוא כמו שבחלת הבריאה הזה הוא המכוה הכל ומעמידו בן עתה ובכל יום הזה הוא מכוה הכל תמיד בכל עת ובכל רגע מחדש בטובו מעשה בראשית משנה ומתפך הכל לפי לורך האדם נגד הטבע מכל וכל כמו שבחלת הבריאה הזה הכל נגד הטבע ושכל אנושי לברא תבל כזו יש מאין ותולה ארץ על בלימה כן בכל יום זהו עושה הכל כרצונו וכרצון יראיו נגד הטבע וכן לעתיד והוא יהיה רמוז בו יחדש עולמו ומסב הטבע ואינו במוכרח כלום, והנה האבות ידעו זה והאמינו אבל לא הכירו בחוש ובעין בפומבי רק משה וישראל נבחרו לזה וז"ש כ רש"י הקדוש לא נכרתי וגו' הבעתים ולא קיימתי, והוא כהנ"ל שלא ראו יולא אל הפועל רק הכל באמונה ולא ראו כהנ"ל, וז"ש הקרא ושמי ה' המורה על כל הנ"ל לא נודעתי להם לראות בעין חושם שינוי הטבע ושידוד המערכה, דביקות ה' באדם בהקין ובפומבי ולכל המון עם רק האמינו בזה, אבל אחס חכירו ותראו גדולת ה' הזה, וז"ש לכן אמור לבני ישראל אני ה', אני הוא ה' הגדול והנורא אשר תראו בעין ובחוש שאני אני מאריך אף לעולם ואיני מוותר כמורה מלת שדי רק אני עושה פעולתי מיד ובפעל "והוא אחי וגאלתי וגו', וזאת בשפטים גדולים ובזרוע נטויה זו גלוי שכינה לכל, והגדול שבכולם, ולקחתי אחס לי לעם והייתי לכם לאלהים, אשר א"ל להאמין שיתדבק הש"י לכל העם וזה "וידעתם, רק אחס בפועל ובפומבי כי אני ה' אלהים המוליא בפועל והבאתי בפועל ונחתי לכם מורשה בפועל כי אני ה' הנ"ל, ותכירו ותדעו כאשר יראה איש בעין ובחוש כי אני ה' ה' הוה ויהי', וגם הקימותי את בריתי אחס וגו' וגם אני שמעתי את נאקת ב"י מהו וגם שני פעמים ולפי הנ"ל מוכן כי גם הוא כלשון אפילו פי' אף שלא נודעתי להם רק בבחינת שדי אעפ"כ גם הקימותי, ואעפ"כ שמעתי מכש"כ וכש"כ עתה שנודעתי בבחינת ה' המוליא הכל אל פועל לכן אמור לבני ישראל א כי ה' ה' דייקא לא רק שדי לכן והוא אחי והגלתי וגאלתי ולקחתי אחס לי לעם אחרדק לכס כהנ"ל, ואפשר למאול ישוב נכון ע"י הנחה זו שנקשה הכוזרי וכל העולם מדוע לא אמר הש"י במעמד ה"ם אני ה' אשר בראתי שמים וארץ וכדומה, ואמר אני ה' אשר הולאתיך מארץ מצרים, ולפי הנ"ל יחא כי בכל הענינים האלו אינו מופת חותק על אמיחת שם הוי' ב"ה כהנ"ל ורק מתפלספים זה בזה זה בזה כידוע כי י"א העולם קדמון, והדבר חולה באמונה, משא"כ ע"י המופתים הנוראים והנגלים הנראים במצרים לעיני

לעיני כל ובפומבי הוא מופת חותך וצלי חולק על אמתית שם הוי' כנ"ל שהוא משנה טבע בכל עת הנוקך ומחזק עם יראיו מעשים לרשעים ומגיל את יראיו ודבורו של דליק עושה רושם למעלה מה שמורה ויהי' ועי' מופת שרובה בעבודה, ומפני זה הטעם אומרים ג"כ בכל מועד ובכמה מצות ובכל קידוש "זכר ליציאת מצרים" כי כל המועדים וכל המצות עיקר הכונה על יסוד ועיקרי האמונה דתינו הקדושה, והנה "יציאת מצרים" הוא העיקר אשר הורה לנו את אלה לא צריחת התבל ולא שאר נסים שהראה הקב"ה ליחידי סגולה כמו לאברהם באר שדים, כי כל זאת לא הי' בפרסום ובפומבי ולעיני כל המון, ולפי דיבור של אדם אחד שהוא מורה והש"י מקים מה שהיה הכל ביציאת מצרים כנ"ל :

ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה. קרא הנה קושי הבנה עד מאוד, מאי שאמר "וגם האדמה אשר הם עליה" עיין בצ"חור, ודחוק מאוד ול"כ פי' אחר, ידוע הוא כדאיחא במדרש שכל מכה שהביא הש"י על כל אחד ממצרים כמו במכת דם שאם שאב מים יחד עם ישראל מה שציד מצרי נהי' דם, ולפי אומר לי כי כן עשה הש"י במכת ערוב לא בלבד במצרים גופי' הי' הערוב רק בכל מוקום שהי' המצרי הולך שמה הי' בו מכת ערוב כי המכה הייתה מאת ה' על כל מצרי ומצרי כמ"ש בך ובעבדיך, וע"כ אם המצרי הי' יושב בבודו או בכנען אז היה בו ג"כ מכת ערוב וז"ש וגם האדמה אשר הם עליה והיה באיזה מדינה שיהי' אם רק הי' שם מצרי בא הערוב ונשכו, והפלה ה' בין מצרי לאינו מצרי והי' הנס גדול אין חקר כנ"ל לענ"ד, ובני כ' משה שי' פי' שגם האדמה אשר הערוב ישכון תמיד לא הי' חסר מהם והיו בני כצרי' חדשה להגדיל הנס למעלה מטבע :

הנני שולח את כל מגפותי אל לבך וכו' למען תדע וגו' עד ויכבד לבו הוא ועבדיו מקסים כל המפורשים מו"ש "הנני שולח את כל מגפותי" וכן למה פרעה חזר וכחוב שהוסיף לחטוא והכבד את לבו הוא ועבדיו "הלא עבדיו לא נכתב בשאר המכות" ונ"ל פי' את כל מגפותי אל לבך ואל עבדיך כי אשלה מכה נפלאה עד מאוד שיתעורר מזה לבך ולב עבדיך הרעים להפוך לטובה ויכששו את ילדם הרע בחזקה ויודו לאלהי ישראל וכן הי' כי בכל המכות הודה שחטא ולא הודה שהמכות מאלהים, וגם שיש אלהים מושל על כולם רק מעט הודה שגם אלהי העברים הוא אלהי אבותינו ולו הי' ג"כ חלוקי ואולי יותר, וז"ש כאן חטאתי הפעם ה' הצדיק חטאתי הפעם ואני ועמי הרשעים הודה לה' המהוב הכל הצדיק ואין אחר וחטאתי הכיר הרשע וכן הודו עבדיו ואמ' ורב מכיות קולות אלהים הודה שהמכה קולות אלהים לא מעשה כשפים, וז"ש כל מגפותי אל לבך ועבדיך שנתעורר לבם להודות ולהכיר את האמת וזה על לב שהי' קשה עד מאוד ללבו להשליך אמונתו מנגד ויודה באמונה אחרת מה שלא הי' בשאר המכות אף שנראה כהודה לא אמר שהם מכות אלקים גם לא כלל את עצמו בחלוקי הזה רק אמר בצפרדעים ויזכרו לה' ואלל ערוב זכרו לאלוהים בארץ, ולא לאלוהינו ולמה כהפך במכה זו לגמרי הוא ועבדיו וכתב ויוסף לחטא, כי נדמה לו שדברי משה לא נתקיימו כי הוא בקש ממנו שיעתיר שיחללו הקולות והבכד וכן משה אמר לו הקולות והבכד יחללון ואח"כ כאשר התפלל כתיב ויחללו הקולות והבכד ומטר לא נקח ארצה זאת לא הי' רוצה גם משה לא אמר לו זאת שהמטר יחלל ואדרבה פרעה הי' רוצה שהמטר לא יחלל שכן כתיב וירא פרעה כי חלל המטר ג"כ לא כאשר אמר משה רק הבכד והקולות יחללון, לכן הוסיף לחטא הוא ועבדיו ג"כ שהביא ח"ו לא נתקיים תפלתו ואמריו, והטעם שראה ע"כ בזה כי דמו בנפשו שיש עכ"פ פועל רע ופועל טוב והנה הפועל טוב נותן המטר אשר הוא טובה, ופועל הרע הבכד והקולות ואם המטר הי' מתקיים

מתקיים ונתן ארלה אז ראה שהכל אחד ששני הפכים בנושא אחד והוא הסיר הרע ומניח הטוב לזא על מזרים כיון ששבו בחשובה, אבל אחרי שראה שהכל סר הטוב והרע נהפך לכפירתו שב' רשויות מושלים ויוסף לחטא, וז"ש, וירא פרעה כי חדל המצר והצדק והקולות ג"כ ויוסף לחטא ודוק:

פרישת בא

ויאמר משה גם אתה תתן בידינו וכו'. יקשה למה שאל משה עוד ממנו זבחים וכי ממנו או בהמות שלו לריך וצפרט שהוא ענין חדש שלא שאל מתחלה, וכו' כי תכלית של יציאת מזרים הלא הי' לפרסם שמו של הקב"ה ולהשריש בלב מזרים ובחומות וצפרט צבני ישראל שהע"ז שלהם איננו כלום, וידוע שהלאן והכבש הי' להם לאלקות והקרבן פסח הי' ג"כ מלאן וכבש הכל מכוונה הי"ל, לכן שאל ממנו לא די שאנחנו מקרבין לקרבן מה שהוא לכם לאלקות אלא ג"כ אתה מוכרח ליתן מדידך מלאן וכבשים שהם חלקותך להקריב לה' למען שידעו הכל שאין צו ממש, וזה דקאמר המהרש"א לעיל על הן נזבח את תועבת מזרים לעיניהם. הן בעירא דמלרא דחלה אשר יראו ועסום לאלקות? ונראה שהוא דוקא לאן ולכן תועבת מזרים כל רועה לאן, ולא רועה אחר כי רועה לאן פי' שהוא מתעשר ממנה גזוז האמר ויש לו פרנסה מהם, והוא כמו מעילה ועבודה וגיוז בקדשים לדעתם, ולכן הי' הקרבן פסח דוקא מלאן וכבש להראות דעתם הכוזבות ודוק:

ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקף. וצווי של משה לישראל כאמר הסיפוד, תחלה על המשקוף ואח"כ על צ' מזוזות וכן "וראה ה' את הדם על המשקוף ועל צ' מזוזות ג"כ לא כאמר תחלה מזוזות, וכו' שצווי הש"י כתיב ונתנו וצווי משה כתיב והגעתם, לעיל כתיב "על" וכאן כתיב "אל", והפירוש שבלי ספק קיבל משה מהש"י באורה של מזוה כמו שהוא בכל המצות, וביאורה צווי שלו אל העם, שחזק הצוי של נתינת הדם יש עוד המצוה שנקת תחלה האזוז ויעבול ויגיע רק נגיעה לא נתינה, והנגיעה תהי' על המשקוף תחלה ואח"כ אל המזוזות ולכן לא נכתב כאן "על" לשון עליו רק "אל" להקריב ולהגיע אל המשקוף ואל המזוזות, אמנם הנתינה ממש לריך להיות כאשר לוח הש"י מצוה, תחלה על המזוזות ואח"כ על המזוזות, ובראית הש"י כתיב תחלה המשקוף ואח"כ המזוזות כי הש"י אף שמלא כל הארץ כבודו הוא יושב בשמים ורואה מלמעלה למטה, ומי שרואה מלמעלה רואה המשקוף תחלה, אבל בני אדם הרואים מלמעלה למעלה רואים המזוזות תחלה והוא נכון בעז"ה:

וישאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כו'. ידוע קושי ענין זה שהש"י יאמר שישאלו ויגבזו ח"ו, כאשר הי' המשפט הזה אלל אלכסנדר מוקדון כדאי' בגמרא, והחירוף הכון שבעבור מלאכתם שהי' בונין פיתוס ורעמסם, אמנם קשה עוד ח"כ הי' להם ליקח מפרעה ומשריו ומאולרות המלך, ואיך הי' להם המשפט ליקח משכנו ומגרת ביתו? אמנם אם נביט על הנקרא, איך הדבר היה אז נדון שבאמת ובמשפט לקחו משכניהם, כתיב "וישימו עליו שרי מסיס ויבן ערי מסכנות לפרעה" ואח"כ ויעבדו מזרים את ה' בני ישראל בפרך ואח"כ ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם, והנה לפרעה ולשריו צו את פיתוס ואת רעמסם ולא הי' די בזה אלא המזרים ג"כ עבדו בהם לא בלבד להיותם בוים אשר הי' מלאכתם, אמנם בכל עבודה בשדה חורשים וחופרים, ולא די עוד בזה אלא כל עבודתם, ובלי ספק היו מוסקרים לכל כי היתה כוונתם לאבדם ולהמעיטם כמ"ש "סן רבים עתה עם הארץ

הארץ, שיכול כל אחד ליקח מהם לעבדים בלי שאלה ובלו כסף ועבדו בהם בפקד, ע"כ עבדו לכל אחד ואחד וכי' להם הדין גמור ליקח משכנת ומגרת ביתה, ושאלה הוא לשון כמו שאל ממני ואחכה גוים, וכן שאל בשלמה (פארדערן) ונכון ב"ה :

פרשת בשלה

ויאמר ה' מה תצק עלי דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרים את טפך כו'
 עד ויבאו ב"י ביבשה ע"כ. כ"ל לעורר שמשם אמר התיזבו וראו את ישועת
 ה' כי' ילחם וגו' תחישון, שלא יעשו שום דבר רק יעמדו על מעמדם וה' ממרומים
 ילחם עבורם, והש"י לא אמר כן כי ע"י נסים כעשים עתה יהי' מופת גדול לכל
 הדורות אשר יאמינו ע"י זה בהשגחת וברצון הש"י על יאוריו ואמר למשה מה תצק עלי
 אחת עומדת בתפלה וישראל ג"כ, ואינם עושים מאומה, לא כן לכל דבר לריך פ"ע ל ה
 ומעשה מצדי אדם אחרתהא מלמטה מלורף עם חמונה גדולה ליצועת ה', ולזה
 אמר לו ג' דברים, א' דבר אל בני ישראל ויסעו ויעשו פעולות לברוח להגלל מן האויב
 ב' ואתה הרים את מטך ונעה ידך גם אתה תסיר את המטה, הרים מלשון הסרה
 כמו הרימו מחוך העדה, תסיר את המטה למען שלא יתן יד לכופרים כי יש כח
 במטה אשר בו יעשה אוהות רק יאמינו בה' ובמטה עבדו, לכן רק נעה את ידך,
 ג' והוא העיקר "ויבואו ב"י בחוך הים" כאשר עוד חכי' ים מלא על כל גדותיו אם
 יבואו אל הים ותהי יבשה ע"י גודל האמונה ובטחון אשר יפרסמו ע"י מעשה זו וכן
 היה שמשם רק נטה את ידו ולא נזכר עוד המטה, וכן ויבואו ב"י בחוך הים ביבשה
 ע"י בסי' הברית של אדמו"ר ז"ל שמביאה בשמי על המדרש שאמר משה על הים אל
 הברח שפירשהי למען שלא יאמרו הדורות והמינים שהי' עליית ונפילת המים (שקורין
 עבד אחד פלוטה) לכן לא חברה אבל הבקע ויהי' חומה מימינם ומשמאלם וידעו
 הכל כי יד ה' עושה עיי"ש, והגני אוסיף על זה שמדוקדק בקרא באמר הש"י אליו
 נטה ידך על הים ובקעו, לא אמר והגוס הים או חיצם רק ובקעו ככ"ל וכן כתיב
 אלל המעשה ויבקעו, המים ויבואו בחוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם
 כיון שלא נס הים למקום אחר רק נבקע במקומו והיבשה הוכרה להעשות למען שישראל
 ילכו באורה הלולה, וא"כ ע"כ מוכרחים היו המים לילך למעלה ראש ונעה חומה
 מימינם ומשמאלם, וזה הפי' מפורש בשירה וברוח אפיך נערמו מים הלכו למעלה,
 נלכו כמו נד נזלים ולא ברחו למקום אחר הנזלים ועוד קפאו חסומות ונעשו החסומות
 הרכים והמלאים רפש ועיט, נעשו עב וגם כלור תלמים וכן הוא בסוכה כ"ג, קפאו
 חסומות לפי החסום ועלה, ועי"ז ראו בעין ובחוש את הים הגדולה ויאמינו בה' ובמטה
 עבדו, ונמוגו כל האומות כמו שאמרה רחב אחר זמן רב בי א"ח שהי' עבד פלוטה
 ומי שאינו כופר הלילה בתורה לריך להיות מודה בהנס הגדול הזה ובזה הכיתי קדקוד
 מי שרוא לומר ח"ו שהי' עבדא ורלה עוד להעמוד הדבר בתורה כאשר בעו"ה באזני
 שמעתי ראש המדברים וכן לדעתי מן תפול עליהם אימתה ופחד עד סוף השירה תפלה
 ממש וישראל על העתיד כדמשמע לשון תפול, וכן ראי' מתרגום שאמר עד יעבור
 ידנא, וכן באמת כי' אח"כ שהועיל משה וישראל בתפלתם כדכתיב אלל רחב כי
 נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם וגו' שם שם לו חק ומשפט ושם נסחו כו' רופאך פירושו
 לעג"ד כי המחלות אשר שם במאריס הי' להראות העולם ולישראל איך הש"י משגיח על
 ברוחיו ורואה בעבודה ובתורה, והעיקר שכל האדם כלא נחשב מגד שכל העליון כי
 אז ראו והבינו את פועל ה' אשר הוא למעלה משכל אנושי ומזה למדו לשמור חוקי'

ה' בחורה ששם ג"כ למעלה מן השכל ואם ישמרו החוקים אז לא ישיס המחלות של מזלים עליהם כי אני ה' רופאך ומלוח ההם המה לרפואה ולא תלעך עוד הפעם ליקח הרפואות הנ"ל (מעדיליטון) אבל אם לא תשמור החוקים אז תדע שלא הועילו לך הרפואות ההם וע"כ תקח עוד פעם את הרפואות הנ"ל, כי אני רופאך אשר דואג על רפואתך נפשך וגופך לכן אם לא הועילו פעם ראשונה לריך אני לעשות את הרפואה שני' ושלישית וכו' :

בפרשת

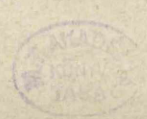
ה' כו' ויאמר משה אל אהרן כו' כי שמע את תלוותיכם, פלא מה זה שמכפיל החורה כמה פעמים את תלוותיכם, ונ"ל ידוע היא שאמונת המזלים היא שא"ל לאדם להתדבק עם היוצר אף כי לזכות לדבור וישמע הש"י דבורו של אדם והנה אלה האמונות הכוזבות ר"ל הש"י לשרש מלבם ע"י המופתים, והנה בקריעת י"ס ששמע ה' בקולם אולי יש להתעקש שעשה ה' שיחגלגל שמו בעולם כדכתיב ואכזבה בפרעה וידעו כי אני ה' אמנם אם ישמע ה' לתלוותיכם שישאלו לחם ובשר בדרכי תלוותיכם והש"י יתן להם מיד ע"י מופת היא ראי' גדולה שאין למעלה ממנה החדקות והתחזרות הש"י עם ישראל, וכן הם עם הש"י ששמע את דבריכם אפילו שלא כהוגן במקום תלוותיכם, וכש"כ שישמע דבריכם על נכון בתפלה ובמלות, וז"ש כמה פעמים וראיתם בעין ובחוש את כבוד ה' שחופף עליכם ועל בני אדם אף שאין לנו בו השגה בשמעו את תלוותיכם וז"ש אח"כ "אמור אל כל עדת בני ישראל על כל עדת לא יבצר אחד מהם ומה תאמר קרבו לפני ה' התקרבו ותחברו עלמיכם אל ה' ולא תאמינו באמונת מזלים" כי שמע את תלוותיכם, אפ"ה ועשה לכם מופתים מיד וק"ו בן בנו של קו"ה אף ישמע דבריכם כשתשאלו דברים נכוחים תורה ומלות ושאר עניינים ודו"ק :

ראו

כי ה' נתן לבם השבת וגו'. הבינותי בזה מהו לשון "ראו" כי הוא נגד המינים והאפיקורסים אשר שויכלו לומר שמשם נתן להם השבת מלבדו, כי גם השכל מסכים לשבות יום ה', ע"ז אמר "ראו" בעין ובחוש כי הש"י נתן להם השבת ולא אנכי ונתן השבת כי אף אפשר שהי' ביום הששי לחם יומים ואם יחי' עפ"י מקרה למה לא יחי' כל הימים שוים, והיא ראי' יותר שנפל ביום ה' כפלים ממה שלא נפל כלל ביום השבת ורק נפל והי' כפלים וז"ש ע"כ הוא נתן להם ביום הששי לחם יומים וראי' לדברי מלאתי במדרש רבה כ"ה בעין זה וראיתם משבת שלא נפל ודקדקו מלשון לכם ולא לאמונת משל למטרונה וגו' אבל לענ"ד יותר ראייה ממה שנפל לחם יומים ביום ה' מה שלא הי' בכל הימים :

עבור

לפני העם וגו' ומטף אשר הכית בו את היאור תקח בידך כו'. מקרה זה אשר אמר אשר הכית בו את היאור הוא פלא וכסתירה נראה ח"ו ממה שכתוב למעלה ואח"כ ז' י"ט ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן קח מטף ונטה ידך וגו' וכידוע מרז"ל מוצא ברש"י במקומו לפי שהגין היאור על משה לכן לא לקח ע"י אלא ע"י אהרן והוא לקח במטהו לא במטה משה, ועוד קשה מה כתיב אח"כ ויעשו קן משה ואהרן הלא רק אהרן עשה כאשר צוה הש"י וכן כתיב באותו פסוק וירס במטה ויך את המים אשר ביאור וגו' כתיב לשון יחיד וירס לא וירמו, ועוד קשה בהסדרת המכה אל פרעה כתיב לעי' ו' י"ז הנה אנכי מכה במטה אשר בידים על המים אשר ביאור וגו' כתוב בפירוש אשר משה יכה את היאור, ונ"ל בכל זה צ"ה הערה אחת והוא קרוב מעט ת"ל לאמת, דהנה הי' בעיני מכה זו ב' דברים ה' הכאת היאור וב' נטיות היד עם המטה על המים ונטיות היד על הים מפלאת אל נראה בכתוב שהוא פעולה גדולה דכן מצינו אלל מכת אפרדע לא הי' הכאה כלל, רק נטיות היד של אהרן כדכתיב

ויט אהרן את ידו והעל כהפידע, אך בקריעת י"ס הרס את מטך ונטה את ידך, והמפרשים פירשו הרס מלבון ברומו מחוך כעדה פי' והסר את המטה רק נטה את ידך שלא יאמרו המטה יש בו סגולה רק הכל מאת ה', ונטה כן הוא הפירוש אהרן הים מלווה מאת ה' לעבות הנטיה בידו עם מטרו ולא הכהה כמש"כ, אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך וגו' לא וככה את היאור. ומטה הים מלווה לככות את היאור כמו שאמר אל פרעה, הנה אנכי מכה במטה אשר בידי ולא ה' מלווה על הנטיה לכן שפיר כתיב ויעשו כן משה ואהרן שניכם עשו במכה זו, זה הנטיה וזה הכהה, ולכן כתיב, וירס במטה וידך לשון יחיד הוא קהי על משה כי אליו ה' הואי לככות, ונכון מה בכתב פה אשר הכית בו את היאור, כי באמת כן הים וסכלו ב"כ על נכון, ומאחז"ל אף שטיקרה הוא להצין במקרה אבל ג"כ ניחא כיון שטעמו שניכם הפעולה ולא משה בעצמו. ובפרט כי הנטיה היא בעיקר כמש"כ לעיל לכן לא נקרא דגלקה על ידו כי רק ע"י שניכם, ועוד דלא כתיב במחז"ל, לפיכך לא לקה הוא את היאור רק לשון נפעל, לא נלקה על ידו ולקח אינו לשון הכהה רק לשון עונש ופירושו לכן לא נלקה ולא נענש על ידו ע"י כחו של משה לצד רק ע"י אהרן ג"כ ונכון: **ובן**

ע"י"ש קשה הלא מטה אהרן נהפך לנחש כדכתי' ויצלע מטה אהרן את ממונתם וגו' להמקרה הזה מרמז על המטה שהשליך משה ארצה במראות בסנה וזה הוא מטה משה כמ"ש מזה בידך וזה המטה נהפך לנחש וכתיב וישליכו ארצה ויהי לנחש משא"כ המטה לפני פרעה נהפך לחנין ולא לנחש ונחין ונחש מרי גווני ניכור ואפשר הוא המין הנקרא (קראקאדיל) ונכון בזה ואת המטה אשר נהפך לנחש תקח בידך ולא ה' המטה מטה של אהרן כי מטה אהרן נהפך לחנין וגם של החרטומים נהפכו לחינים ולא לנחשים כמ"ש במקרא וישליכו אים מטרו ויהי לחינים ועוד אל' באם אין חילוק בין נחש לחנין אז הפי' המטה אשר נהפך לנחש מטה של אהרן, כי לא נאמר ומטך אללא המטה פי' המטה הודוע אף שיטנו ביד אהרן קח אותו ממנו וקח בידך ע"כ:

ויבא עמלק וילחם עם ישראל וגו' עד מחרת אמתה וכו', פלא הוא בעיני מה זה שמשה בתחלה לא בחר להנחם בעמלק רק יבועה וכן אח"כ אמר ה' אל משה שים בראי יבועה וחרה צעין שרק יבועה ה' הנבחר להם מתחלתו וכן לעתיד וכל שרו"ק מרמז בזה לפי מ"ש לעיל (בראשית ל' כ"ה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ומאמר וכו' והלכה אל מקומי ולא ראי וגו' ופי' רש"י משולד טעמו של עשו שנאמר ויהי בית יעקב אש וגו' ואש בלה להבה אינו שולט למרחוק משולד יוסף בעת יעקב ור"ס לשוב, ע"כ יוסף הוא הכח והחיל לחלוט את עשו ברשע אבי אבות סעומתה לכן בחר משה רק ביבועה שהוא מאפרים ואפרים מיוסף אשר הוא אש להבה לבלות את קש עתלק וכו' עשו, וכן הקב"ה אמר שים בראי יבועה כי צטוס ובעתיד רק הוא ורעו ורעו מסוגלים לזה ודו"ק ולכן גם שאלו הבא מבנימין בן רחל נבחר בראשונה לסכרית זכר עמלק, וכן מרדכי הבא מבנימין וסבן:

פרישת יתרו

יירי מנחמה וישב לשפוט כל ספ' עד וכל הדבר הקטן יפיעו סס וגו', ואני צמיי נראה לעורר על ענת יתרו וסשדלותו שיבחר משה הנשים לשפוט, וזהו כי יתרו אשר ה' כומר לע"ז וידע מהנסה אשר הכומרים רוצים למשול על העם בכל העניינים סן צמילי דשמיה וכן צמילי דעלמא, וידע ברע אשר יאל' מזה כמו שפוא עוד היום מחלוקה

מחלוקה כזו בידוע עם האפיפיור ברומי שהקן בוכה ומקוין שלוקחין ממנו מדינות
 ושבע מושל, וסוף רועה לכיוון לו ג"כ אכשי מלחמה ויהי' הכל בידו ויהי' ללרוף
 עבודת אלילים (הקרא אללס קירכע) ועבודת נימוס המדינה הנקרא (שטראטע) ובה
 האחרת לוחם בכל עוז וגד ז' ורלוס לפריד אח שניסם (טרענונג דער קירכע פאן
 שטראטע) ובאמת כל רע ומכשול יאל מכה טראשונה בידוע, וכמו מים נשפך דם העם
 ע"י ממשלת כזו, לכן נתן טעם שאלל ישראל עם קדושו לא חסי' כן ללרף, הכל ביד
 אחד רק לפחד משרת עבודת אלקות ממשרת נמוסי המדינה, לכן כאשר אמר לו
 משה כי יבא אלי העם לדרוש אלילים והוא מחשבת עבודת ה' גם וספטהו בין איש
 ובין רעבו והוא ממשלת נמוסי המדינה, וכודעת שיהם חוקי אלילים וחורושו
 על זה הסיב לו כבול חבול א"א ללרף שניסם יחד רק חפרד את ממשלת עבודת
 ה' ממשלת המדינה, לכן היה אחס לעם מול האלילים והכח אתה את הדברים אל
 אלילים והזרת וגו' זאת חסיה עבודה שלך ואחס חחוס וגו' אכשים אחרים והמס
 ישפכו את העם היא ממשלת נמוסי המדינה היא חסיר ממך ותחן לאחרים ושמע
 לעלתי ובחר אכשי חיל מכל ישראל הוסיף עוד משה צוה לבחור מכל ישראל למען שלא

ויבא משה ויקרא לזקני העם כו' עד כ"ב ביום השלישי ירד ה' על הר סיני
 ויבא משה אל דברי העם אל ה' ואח"כ עוד פעם כתיב ויגד משה את דברי העם
 אל ה' הלא נראה מיותר, ומחלה אמר משה לזקני העם המס החשובים והסיב
 את דברי העם לא זקני העם, ומחלה אמר הקב"ה כה חגיד לבית יעקב ותאמר
 לב"י ואח"כ לך אל העם וקדשם כו' כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם,
 ונראה שמס רבינו אחרי שמעו הפעין של קבלת החורה והתגלות השכינה אסף את
 הזקנים החשובים שבעם אשר רוח ה' נוססה בקרבם וישם לפניהם את הדברים
 הגדולים האלס באמרו כי הם ראויים לזה והנה ענו כל העם גדולים וקטנים אף
 אחמו לא נופלים מהזקנים, ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי
 העם אל ה' פי' וישב שבא לחזרה אל שולחו אבל לא בגיד מה שנאמר לו, וכנה
 כשנבא לחזר אמר לו הקב"ה הניב בא אליך בעצ בענין בעבור ישמע העם בדברי
 עמך וגם כך יאמינו לעולם כבין משה מדברי הש"י שרק אליו ידבר ובעצ הענין
 מוסס ומוסחר לא באספקלריא המחירה בהתגלות בעבור ישמע ויבינו העם בדברי
 עמך ויאמינו כך סלה כל הדבר במשה אז אמר משה לא כן הוא, עמך ישראל אינם
 רואים בך שחדבר עמי ועל ידי יבנו אח"כ כי המה רואים לשמוע דברי אלילים חיים
 מפיו של הקב"ה ומסס בענוסתו ג"כ לא ראה צוה כי דמה בנפשו שכל אחד יוכל
 לספוג כמוהו, ו"ס, ויגד משה הגדה לשון סיפור באריכות ויגד משה את דברי
 העם, שהיו אומרים כל אשר דבר ה' בעלמו נעשה, ולא מה שיאמר משה אז ענהו
 הש"י א"כ הוא שפסם רואים לשמוע מכבודי ועלמי אז לריך הזמנה וכנה גדולה עד
 מאוד וקדישה יחירה ולכן "לך אל העם וקדשם וגו' כי ביום השלישי ירד ה' כו'
 לעיני כל העם, כתיב צפי' "לעני כל העם, ולך אל העם, מה שלא היה הראון
 מחלה, ומרומז הני דברים במחלתה אשר הביא במקומו ראונינו לראות את מלכנו

הנה אגבי בא אלך בעב הענין בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו
 לעולם קשה הלא כבר כתיב אלל שירה הים ויאמינו צס' ובמסע עבדו
 ויאמינו עוד קשה לי כתיב "וגם כך יאמינו, מה וגם הלא הטיקר ה' לאמת
 כשליח

השליה כמס"ב הרמז"ס, ח"כ הי' לכחוב וכך יאמינו לה וגם הנראה שסוף דבר
 אגב, אמנם כן הוא הדבר, אף שהי' כמה וכמה יחודי סגולה אשר ישלימו
 כאלוים ויחפרו את עלזיהם ונד' אחד האמינו ועי"ז ברוח שכלם הנביחו עוף
 כמו הפלוסופים הנדולים עכ"ז לא האמינו כי לא השיגו זכה שכלם שהס"י מסדד
 הפצע ומכריע כרלונ, ואם גם זזה יכריחו את שכלם להאמין או פ"י רוח
 מצינחם יסכימו לזה אשר בורא עולם שומע בקול עבדיו הנדיקים המתפללים אליו
 בצרתם ועושה רלון ירחיו כמו שהליל את אברהם מאור כשדים וישראל מיד מזרים
 וצבל דור ודור, אמנם כי יש אפשרות שידבר בורא העולם את ילד אדם ויגלה לו
 רלונ ופקודיו, זאת לא זאת כי הוא דבר אשר ח"א בשום אופן להשיגו בשכלו כי
 אף שדבר הס"י עם ירחיו כמו אדם נח אברהם יחזק יעקב, אמנם איש לא שמע
 ואיש לא ראה בלתי היחיד הנבחר לזה, ואפי' משה רבינו אשר נגלה ה' עליו בסנה
 ואח"כ כמה פעמים רק אליו היה הדבור, ומי ראה ומי שמע כאלה, והס"י ברוב
 רחמיו וחסדיו רצה שישמעו כולם ויראו בעין ובחוש שהס"י מדבר עם ירחיו ומאזה
 להם לעשות רלונ, וגם לא מלך האמונה רק ידיעה ברורה יהי' להם, והנה אף
 שהאמינו העם ויקדו וישתחוו, לא בלבד כי האמונה בלבד לא חספיק כנ"ל אלא אף
 שהאמינו, לא האמינו רק שישמע ה' לשועתם ויילם מסבלות מזרים כי הוא רהום
 ורחון, וכן יאמינו בה' ובמשה עבדו, האמינו שה' ישמע לקול עישי רלונ ושמע
 הפלת משה לקרוע הים ולהאיר בלילה וגו', אמנם זאת עוד לא ראו ולא שמעו כולם אשר
 הס"י יחי' מיוחד דבורו ממם לילוד אשה, והאמונה בזה ח"א להשיגו בשכל אדם לא
 ע"י ברור גמור וזה הרהר הס"י פ"י מעמד הר סיני, ואמר לו בעבור ישמע העם
 לא מלך האמונה בלבד רק יבמשו באזנם ממני בדברי עמך שאני המורה הכל יושב
 על חוג שמים מיוחד לדברי ומדבר עמך והוא עיקר חכמת החגלות בסיו שישמעו
 משה ידבר והאלהים יענו ממם בקול, היום ראינו כי ידבר אלהים את האדם ומי
 והוא העיקר המכוון, ושנית שע"ז וגם כך יאמינו לעולם, והוא ענין אגב, וממילא
 יאמינו לעולם לעתיד, כי אחרי שראו פעם אחת בעין ובחוש שהס"י מיוחד דבורו
 לאדם אז יאמינו לעולם לעתיד מה שהדבר בשמי, ואומר אני שלא מלבד מלך
 האמונה אלא גם השכל מחייב עולמי עד להאמין בזה, והבנתו דברים אלו
 מדברי כלל שאמר להגר שבח לפניו גיירתי בעוד שאני עומד על דגל אחד, ואמר
 לו מה דעלך כני לחברך לא תעביר, ואידך פירובא הוא זיל גמור, והדברים אלו
 קשה להולמן כי הנראה בהשקפה ראשונה כאלו הלל כל החורה כולה כל הסרי"ג
 מלות חוץ מהמלה של ואהבה לרעך כמוך כדבר אגב וכפירוש יחזקאל, וח"י
 על פה קדוש לומר כזאת, כי ידענו שכל מלה ומלה היא עיקר ומלות סוכה ולולב
 בלתיים ומאחלות אסורות וכל המלות עיקרים הם ומחויב לקיימם כמו מלות ואהבה
 לרעך כמוך, אלא לפי דעתו כן פירשו של מאמר הזה הנה הפלוסופים ואנשים
 החכמים בעיניהם, הכופרים בחורה ובקבלה איש מפי איש עד משה מסיני,
 אומרים אהמו רק מה שהשכל מחייב אנו רואים לקיים רק מלות השכליות, והנני
 אומר שהשכל ג"כ מחייב להאמין ג"כ בקבלה אם אנו רואים לקיים מלה של ואהבה
 ודעלך כני לחברך לא תעביר, ממילא מוכרחים אהמו שלא ליתן דופי בקבלה,
 ונבחין בשכלנו דרך משל אם האב אומר לבנו או אנשים נכבדים מאד אשר ידענו
 בברור שהם אנשי אמת בלי נפחל ועקש יאמרו לנו הנו נשבענו לך בהאמת
 היינו בקריה רב כמו בערלין, לאדען וראינו דבר משתומם מאד, וכן ראו דבר
 הזה אלפים ורבעים, והנה הבן הזה או אהמו אם אינם רואים להאמין מה
 שאמרו

שאמרו לנו האנשים המכובדים האלה ע"ב מוכרחים אנחנו לומר שמהם כחשו לנו
 ושקר נחלו לנו בזדון לבם, ונשבעו לשקר, ונבחנו בשכלינו אם אחד מהתנו סיה האב
 הזה או הנכבד הזה ואומר לבנו או לאהבו בחיי ראשו כך וכך ראיתי ובנו אהבו
 איננו רוצה להאמין לו ויאמר שקר דברת וזדון לבך השיאך להחל בי אז יחרס אפו
 בו ועלז וזער גדול יגיע לו, ועתה כמו כן מה דעלך סני, שלא יעשה אותך חברך
 לאיש שקר לחברך לא העביר, גם אתה לא תעשה כן להכחיש את דברי חברך
 הנכבד ולטוס סתלים בדבריו אשר נשבע שראה בעיניו, ועתה קו"ח בן בנו של
 קו"ח אבותינו הקדושים אשר ראו ושמעו בפומבי נגד אלפים ורצבות אנשים ונשים
 וטף מעמד הר סיני וכל הנסים לא ליחידים רק לטיני כל ישראל ולא רגע או שעה
 אחת רק ארבעים יום ראו בעין ונחוש עין הכבד על הר סיני וארבעים שנה נפל
 המן בכל יום ולא בשבת וכל הדברים הממוכים החלויים זמן, ועין ה' הולך לפניהם
 וכן שאר הנסים והמה ספרו לביהם וביהם לביהם עד היום הזה, ואם אנחנו
 אינם רוצים להאמין בזה גריבים אנחנו להכות על קדקדם, ולומר שקר נחלו לנו
 ובזדון לבם אמרו לנו דברים שלא שמעו ולא ראו מעולם, ועתה איך יכאיב לנו
 דבר כזה אם יאמר איש עלי שקר וכזב דברת? ומו שרואה לקים מלות ואהבת
 ומלות מה דעלך סני לחברך לא העביר בכל יסודותיה כראוי וככון, מעילה מחויב
 עפ"י שכל שלא נומר לאביו הנכבד ואביו לאביו עד אלפי דורות שבזדון לבם שקר נחלו
 לנו, וזה הוא דברי הלל ממש דעלך סני לחברך לא העביר, היא העוקר כי הוא
 היסוד אם סרחה לקיים המלות הזאת באמת ובתמים בכל יסודותיה, ממילא מוכרח
 אתה להאמין בשאר חרי"ג מלות ובקבלה כי חלמוד לקיים כל המלות ממלות היו,
 כי אם לא תקיים שאר המלות לריך אתה לומר ששקר ענו בנו אבותינו ואז גם מלות
 ואהבת ג"כ לא תקיים כי מה דעלך סני שלא יאמר איש עליך שכזב ושקר אתה,
 קן ג"ב לחברך לא העביר, ותלוי כל החורה כולם במלות ואהבת לרעך כמוך, וזה
 שאמר "ואידך פירושא היא זיל גמור, גמור אותם לקיימם ממלות זו של ואהבת,
 ואידך שאר המלות פירושא היא, מה שתאמין שהוא רק כפירוש ואינו מחויב אתה
 לקיים כמלות ואהבת, לא כן זיל גמור שאר המלות מן מלות ואהבת כי תלוי זה בזה
 אם לא תקיים שאר המלות גם מלות ואהבת לא תקיים כ"ל ודו"ק וא"ל לי להסביר
 יוחר: ביום השלישי ללאת ב"י ממלרים וכו' עד לך רד ועלית אתה ואהרן עמך כו',
 רבו המקשים במקראות אלו ואני אוסיף לשאל, הלא משה ה' עומד בתחתית
 הכר יחד עם העם, למע קרא לו לעלות ולזה ב' פעמים לירד ובשעת שהדבור יא
 מסיני לא ה' בערפל רק עמד אלל העם רחוק מעט מהם כמ"ס אחר כל הדברים
 ומשה נגש אל הערפל אשר עם האלהים, אבל לפי הכל שפירשתי לעיל שכל
 החגלות מעמד הר סיני ה' עביר השליח שיראו וישמעו כולם בקטון
 כגדול שדבר ה' עם משה עם ילוד אשה, לכן עמד הוא בחוף העם
 ושמעו כולם כאשר קרא ה' את משה ושמעו כל הדבורים אשר ה' בין
 משה ובין ה' כמאמר החורה ודבר ה' עם משה פנים אל פנים וכו',
 קן שמעו בעין ונחוש לא בסתר רק בגלוי מה שלא ה' מעולם ולא
 יא' כי כאשר ה' הדיבור אל משה מיום ההוא והלאה לא ה' כשמע
 לשום אדם רק אליו ה' הדיבור מיוחד כמ"ס קול לו קול אליו, לא
 ה' כשמע לשום אדם את הקול מדבר רק משה בעלמו שמע, לכן כמעמד
 הר סיני ראו כולם שמה מומד בחוף העם והדיבור קורא משה עלה משה
 דד ועוד פעם משה רד ועלית וגו' ועי"ז היו יודעים בדיעה ברורה ונאמנה

שהוא השליח המסימן אשר בכל ביתו נאמן הוא ויקויים וכן יאמינו לעולם ,
 ואמרו אליו "דבר אחי עמנו ונשמע" נשמע אהנו מהיום והלאה את
 דבריך כי ראינו ושמענו שאתה השליח המסימן והכן , ולכן הסתגלות הזו
 כי לנו עם קדושו לעולמי עד , ואם בל אחר כך נביא או חולם חלום
 ואומר דבר מה נגד משה ונגד הכורה , הוא שקר מוחלט אפילו יעשה
 אותה ומופחים גדולים ונוראים , לא נשמע ולא נאבה לו כי האמונה
 במשה ובחורה אינה עתה מלך המופתים רק מלך ידיעה ברורה , ובכל המופתים
 יש כמה ספיקות ואין ספק מוליא מירי ודאי והוא כמו שידוע אני בודאי שבייתי
 היום במקום הזה , ויבאו אנשים ויאמרו לי לא היית במקום הזה היום ויעשו לי
 מופתים על זה הלא כשחוק יס' בעיני וכן :

פרשת משפטים

ואל אליו בני ישראל כו' , קושי מקרא זה ידוע . והמתרגם נאה מפרש ע"ש ,
 ונ"ל ג"כ שהחורה הקדושה רמזה בזה מעלה וקדושת האלילים האלה , כי הכה
 החומר והרוחני בלתי מהאחדים יחד אם קם זה בחאיותו וחמדו נופל כח הרוחני ,
 ואם כח הרוחני מתחזק ומתעלה כח החומר נחלש ונאבד , וכן כאשר הבגר
 סוקס על להיות מושפע מרוח נבואה או לריך להכנות גדולות והסתודדות והתרחקות
 בגשמות עד שבטל כמעט מליאות החומר ממנו כמו שמצינו בכל הכביאים ביחזקאל
 ואפול על פני ואשמע וגו' , ומזה הטעם רק במראה ובחלום מתודע הקדוש ב"ה
 עליהם כי אז כח החומר נחלש , חוץ אל הכביאים משה רבינו כי לו יתרון הזה
 שהיתה הנבואה באספקלריא המאירה אליו ולא נפל ורחש רק כמו שידבר אים
 אל רעבו , והנה הקדושים האלה היו בזה השעה מחמת גדול שמתה קבלת החורה
 לבקוחם בשכינה כ"כ והתקרבות אל ה' בעוז והעלמות כמעט בערך משה רבינו
 עליו השלום שלא היו נרחשו לאחוריהם ולא היו נופלים . ולא במראה רק
 בשיגו וראו באספקלריא המאירה בלי התבודדות והכנות כי היו מוכנים תמיד
 והשיגו בעת שאכלו ושחו בעת שהסתמשו בכח החומר כי הכל היו לשם שמים
 ולעבודה , וסדר זה קשה עד מאוד , כי נקל לעבוד הש"ת להיות דביק כל
 רעיוניו בשכינה בעת שעוסק רק בחורה ועבודה מלאיות דבק בו בעת אכילה
 ושחיה כי אז החומר עוסק גם כן ועושה פעולתו ומחליט כח הרוחני , אמנם
 אלה גברו כ"כ בהדניקות שהף האכילה והשחיה הי' רק עבודה , כי עשו
 מהשתמשות החומר רוחני , וככונס זו שמעתי אומרים מהגאון ר' יהונתן ז"ל
 על מאמר הגמרא כל האוכל בחשיעו מעלה אני עליו כאלו מתענה חשיעו ועשירי
 פירש הוא ג"כ על דרך זה מחמת שקשה לעבוד הש"ת באכילה ושחיה מלעבוד
 אותו על ידי חשיעו , ולכן מי שאוכל על כוונס לעבוד אותו מעלה אני כאלו
 מתענה , כי האכילה הוא עינוי לנפש יוחר מן החשיעו ע"כ ודו"ק , וזה שאמר
 ככתוב ויחזו את אלקים באספקלריא אע"פ בעת , ויאכלו וישחו , אשר כמעט כמי
 הפלים בנשוא אחד , ונ"ל שדברי מרומז בדברי הנחומא . היו מסתכלין בו בלב
 גם מתוך אכילה ושחיה :

והנה

האלילים היו נדב ואביסוח ושבעים זקנים , ונראה שנדב ואביסוח הלכו
 בכל פעם בעת הסתדבקות והתלהבות בלי שיעור וגבול כי בעת הקריבו
 אף ג"כ כתיב בקרבנם לפני ה' וימותו ע"י התקרבותם הגדולה פרחם נשמתן ,

וכן כהן היה נדב ואזיכוח אשר העפילו לעלות כר ה' ושיכחו אשר כמעט היו
 חוץ לגבול, כי רק משה אשר בכל ביתו נאמן הוא ראוי לכך ומרומז, מכלל
 שהיו ראויים להשתלח גם יד, אמנם כפי"ת כיוון להם כי ה' שעה שזחה,
 וגבון ב"ם:

עוד

נראה לי ע"ד אחר והוא לפי הפי' של והשיכותי כפי עליך עד עברי,
 לקמן שעי' זה ה' למטה הכהנה הגדולה והנפלאה ולא נפל ממנה כל
 הימים ע"ש, אמנם באילוי ב"י, אלו לא שלח את ידו, הסיפך כאשר ה' אלל
 משה, והשיכותי את כפי, ויחז כמו ששולח ידו לכליל וגם כפי עליו כ"ל, אבל
 להם לא שלח את ידו לדוגמה זו, לכן אף שהשיגו השגה גדולה ויחזו את האלים,
 אמנם לא נשאר אלנם כאשר אלל משה, כי מיד נפלו תחת רשת רגשתי,
 ויחלו וישחו, חוחר לאנשי העולם כי רק משה נאמן ביתו אב הכיבאים ה' לו
 הכהנה הנפלאה בלי מעורב כל יומים ולא נפל ממנה, ומעט מזה נהעוררתי ע"י
 אור החיים עי"ם:

פרשת תרומה

ועשו

ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו וגו'. יש לעורר למען כתיב
 ועשו לבון רבים מה שלא יכתב בשאר הדברים רק לשון יחיד ועשיה,
 וכן המדות של ארון כולם חלי אמות ולא שלמות, ואפשר כי הארון אשר
 הוא מרמז על העדות והתורה לא יחי' דבר מיוחד לפני כה' או משפחה אחת
 או איש מיוחד, רק כולם יש להם חלק בה וזריכין לעשותם ולפעול בו ולקוממו
 כי התורה מונחה הפקר וכל הרואה ליעול את השם יעול ולא ירושה היא,
 וכן רומזת מדות החזי שכל אחד יחי' מי שיהי' אפילו בגדול שבכולם יחשוב
 בנפשו שלא בא עוד אלא עד החזי לחלק ממנה ולא יבנות מלעמול בה כל ימי
 חייו להגיע אל שלימות, וידע שלא יבא אל שלימותה כי היא מעיין המהגבר
 חמיד ומים שאין להם סוף כמ"ש כל חורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה,
 פירושו אם חיינו עומל בה חמיד יבנות ויביר ממנו כמו אם תעזובה וים
 יומים תעזבך, וכן לריך לחסר נפשו מהענוגי והכלי עוב"ם כמ"ש כך היא דרכה
 של חורה פה במלח תחלל וכו', ויחיה לו חמיד החזי חלק קטן, ולא במותרות
 תשבע נפשו כמ"ש אדם כי ימות באהל שממית עלמו עליה, וכן אם למדה
 חורה הרבה אל החזיק עונם לעלמך, כי כבר באה עד חליטה, כי אין
 לך רק החזי ולא שלימותה, כי לכך נוצרם, ואלל השלחן שמרמז על המלכות
 ובעשירות הוא להספך ארכו ורחבו מדות שלימות ורק קוממו והוא רגלי של
 שלחן אמה וחזי, לעורר שרגל ויסוד אשר מביא את האדם להיות רהף אחר
 הון ועושר הוא עבע, שאין אדם מה וחזי תאוותו בידו ומי שיש לו מנה
 רואה מאתים שיש לו חמיד רק החזי, אבל עיקר חכמתו שידע שהשלחן שלם
 ומלא ויספיק עלמו בלי מותרות ויחיה חסוב בעיני חמיד שלימות כמ"ש חזי
 עשיר השמח בחלקו, לכן ארכו ורחבו של שלחן עלמו, אמות שלימות ולא
 חזי, וכן:

איתא

במדרש רב, שלשם כתיבם סו, כתר חורה, כתר מלכות, וכתר
 כסוטה, הארון מרמז על התורה, השלחן הוא מלכות, ומזבח הוא
 כסוטה, ולכן על כל אחד ואחד זר זהב סביב והוא הכתר שלו, ובכתב זר
 וקרא

ונקרא זר, זכה נעשה לו זר לא זכה נעשה זר, מה מחוקים הדברים ואנכי
 כוספתי נופך משלי צ"ס, וסוף אלל הארון כתיב, ולפיכ אוחזי זכב עוכור מצית
 ומחוך חלפני ועשית לו זר זכב סביב, לרמז משחול כל תלמיד חכם שאין טובו
 כדור אינו ח"ס, ולכן מצית ומחוך יחי' בלי שינוי וחילוק זכב עוכור טובו כדור
 סולת נקיה ואז הוא מוכשר ליעול כתר חורס ואז ועשית עליו זר זכב סביב,
 וכן אלל השלחן כתיב, ועשית לו מסגרת עופה סביב ועשית זר זכב למסגרתו,
 כתב פעמים זר זכב ומפרש שיעשה מתחלה מסגרת סביב לשלחן ואחר כך יעשה
 זר זכב למסגרתו, לרמז השלחן אשר הוא חוחר למלכות ולגדולה ולחושב מעושר,
 עכ"פ יעשה מאסר ומסגרת לתחתיו לא יבזה לו כסף וזכב יוסר מדאי, רק
 יחי' לו שיעור וגבול, ולא יחי' עושר שמור לבעליו לרעתו כי נסיון העושר גדול
 מנסיון העוני, יאכל וישקה וימלא תאוה נפשו, אבל הכל על דרך הסורה
 והמסר אשר סתן לו רסן עד פה הצוא, וי"ש ועשית לו מסגרת סביב מכל לך
 ולך אשר רוצה להחשט תחי' המסגרת, ועשית זר זכב למסגרתו הוא עיקר
 חשיבות והרחוי ליעול כתר מלכות אם תזכה לעשות מסגרת לעושר כנ"ל, וכן
 מזהב כזהב אשר מרמז לכתר כהונה, לא תזכה ליעול את הכתר הזה אם
 לא תרגיל את עלמך לפנות כל מחשבותיך רק לה' לבדו, ורמזה סודותיו סק'
 שליוטה להעמיד את מזהב כזהב לפני הפרכה וגו' ולפני הכפורה
 אשר על העדות אשר אוועד לך שמה, וכן קטורה תציד לפני ה' לדורותיכם,
 וכן לא תעלו עליו קטורת זרה, רק מחשבת נקיה וטוהרה תחי' עליו תמיד
 ויתדבק ויתחבר מחשבותיו ורעיוניו לקדושת שמו ויתברך, ואז יזכר לכתר
 כהונה, ואין זר כמו שלמד תורה ופרש ממנה כמ"ס שם ופירש יוסר מכולם,
 ואין זר כמו שיש לו עשירות ומלכות ולבו רע כל היום יש בידו לעשות עול ועושר
 כי רבים יחלו פני נדיב ומי יאמר לו מה תעשה, ואין זר ככסן אשר יש בידו כל
 עניויו עבודה, והוא איש רע הוא מניק מאוד עד אין חקר, כידוע מכהנים
 דבית שני ומבני עלי, כי איש המוני אשר אין בו תורה ולא מלכות ועשירות
 ולא כהונה אין בידם ללמוד ברחשם אנשים רבים כי אזלת ידך וכחם מאפע
 ואפס, לכן על הראשונים נאמר זכה זר לא זכה זר ודו"ק, ולכן לוחם הסורה
 שיעמוד השלחן בלפון והמורה בדרום לנכח השלחן, לרמז דבר גדול שחדע בנפשו
 כי המלכות והעשירות הוא בעלמו ענין לא טוב, כי נסיון העשיר דבר קשה
 עד מאוד שלא יפול ממנו הנופל ועלול לעשות רע וישמן ישורון ויבטע, לכן
 עומד בלפון כי מלפון זכב יאחה, ומלפון ספח הרעם, לכן הסקון וססיו
 לעמוד בנסיון הזה את המורה שיהי רמו החכמה נגדה תמיד להחיר בחכמה
 אל עבר פניה ליתך במילתה תמיד, לכן העציד המורה בדרום נוכח השלחן,
 ובענין מסגרת פליגי בה חכמי ישראל, ומוזב בדת"י, וי"א למעלה סיחה סביב
 השלחן וי"א למטה סיחה וכו' ודף השלחן שובב על אותה מסגרת, ונ"ל לתת
 טעם בדבר ז"א בלריך לעשות תחלה מסגרת למעב להכגיל עלמו בזהב הסמסקות
 ולעשית לו גבוליס וסייגיס ואח"כ יתהרג במלכות ועשירות, ועל ידו זה יתקיים
 ודף השלחן שובב על אותה המסגרת ודו"ק, וזה חומר הכישר שיתחבב בעשירות
 ובמלכות ובגדולה, ואעפ"כ יכריח את עלמו לעשות לו מסגרת סביב למעלה וכי
 אף הכשוין גדול עד מאוד, אמנם שכו מרובה, וזה כל האדם להיות גבור
 לכבוש את ילדו והוא במאמר תכ"ל כל שורחאו בו' :

בענין עון העגל נספורתו על מה שאחרו כי זה משה האיש לא ידעו מה היה לו, ופי' המתרגם גברא, ונ"ל שטעוהס הי' כי המתרגם לא האמינו שאפשר לשיכיה או לסנה ראשונה לדבק בילוד אשה, וכן אשילו סיום רוב הפיקורס' אים מאמינים ומכל שכן בעת האופל במלרים, וסנה אחרי הראה השי"ת נסו ונפלאו הגדולים ע"י משה שהכל הלך אחר דבורו מיד ותיקף, ועיקר על ידי מעמד ה"ס אשר לדעתו המכוון כמס"כ בניי בא אליך בעצ העקן בעבור ישמע העם בדברי עמך עמך ממש בלי אמלעי ומתדבק אלי כך, וכך יאמינו לעולם, ועי"ז יאמינו כך וכדבקוהך אלי לעולם, או ראו והאמינו ראו בעין ובחוש שש"י מתדבק באדם, וכואו היפוך דעתה אשר לריך האדם לנוע ולמות כאור קמן שכלע מאור גדול, והנה מיד כשראו שמשפ עלה להם מקום שיכיה ולא בא בזמנו למחנה מיד נפלו בטעוהס שגוע ומת וכלע באור הגדול, פטרט הערב רב אשר מלידתם האמינו בזה, ונ"ס כי זה משה האיש דייקא האיש שהוא איש ילוד אשה וגבר כפי' המתרגום לכן לא ידעו מה היה לו אם מת או נבלע, ולריכין אהנו דבר שאינו איש שאינו ילוד אשה רק צירס אחרת לקבל השפע, וגם משה הי' אמלעי ולא יכול לסבול מחמת שהוא אדם ואיש, וזה לדעתו פי' המתרגם שהטמן הראה להם מעתה של משה מוטל בין שמים וארץ פי' שילך הרע ורע לבס הראה להם, פי' השי"ת לא הי' מתדבק במשה ושיכיה מדברת מחוך גרונו כאשר אהנו מאמינים בני מאמינים, ידעוהס, רק כי הוא הי' אמלעי לחבר השפע בין שמים וארץ ור"ל, ולכן נפלו בטעוהס עד שחזרו וראו שאינו כן, ומיד חזרו ולא אמרו לו כלום ולא מיהו בידו שלקח אלקות שלהס ושרפו באש, ועוד דייק שאצרו כי זה משה האיש, ולא אמרו בכחוב לעיל וכדרך הקרא "ואהיש משה" גדול מאוד, או ומשה סיה עניו, ולמה לא אמרו כי משה או והאיש משה, אלא דייקא צפי' כי זה משה האיש, רמזו צפי' כי אף לפי גדלו אינו אלא איש ילוד אשה וא"א להתדבק בשיכיה כנ"ל:

וענין ויצר אותו בחרט, לפ"ד אינו פירושו מלשון דפוס וכדומה וחלילה לקדוש ה' לעשות כאלה, אלא פי' מלשון כים ובגד כמו בישיע' ג' כ"ב המתפחות והחריטים, ובזלכיס (ב' ה' כ"ב) "בשני חריטים", שהוא לשון כים ובגד, וכן בערב נקרא כים כרמ"ה (Charite), וגם בלשון פלוניא נקרא עגלה המכוסה קאריט"ה מלשון קריטי בעדעקט, והוא מלשון כים אשר נקרא כן שכים מכסה דבר המוטל בחוכו, ולכן אהרן כאשר אמר לו משה מה עשה לו גוי' אהר, ואשליכסו באש וילא העגל הזה, הלא נראה ח"ו כמאקר דכתיב "וילך אוחו בחרט", הלא כנ"ל נכון מאוד שהוא ילך אוחו בחרט שהוא כים ובגד ונחפלא האף ילא העגל הזה לא ידע איזו רמיה עשו הערב רב, ובלי ספק סתילו בלי ידיעתו ובסתור דפוס עגל, מלבד מה שאר"ל שעשאו בכסוף חבל לפי הפשום יכול לומר שעשו בסתור דפוס עגל בלי ידיעתו והשליכו כוסב בדפוס וילא העגל הזה ונכון ב"ס:

וירא משה את העם כי פרוע הוא בי פרעו אהרן לשמצה בקטיהם. על דברים אלו של משה נלעפרתי הרבה תמיד, היך משה לא קיבל אמחלה של אהרן ואמר עוד צפי' כי הי' המסית ח"ו, וכי הוא פרע ופסמית אח העם, וכאיר לי' ה' עיין חדש בזה המקרא, והוא כי מלת פרעה, אינו

סאור גדול, וזו הענין, וסאור כפי עליך, וזו הענין, עיני ומחסה ומסור
 עליך בישארו חלקך ואין להחריך צוה זה מכיל יבין וזו הענין
ונראה לי חולי לזה דמור חמיו ז"ל, ומה שאמרו בשעלה משה למרום
 וזו מלאכי השרת לדחפו ואמרו מה זה ילד חשה בינינו, ואמר
 לי הקדוש ברוך הוא אחוז בכסא, וסוף וכל"ל שראו מהשנה הגדולה שסוף
 משיג יותר ממלאכי השרת וזו לדחפו ראו עכ"פ שלא ישאר בפסוק השגה
 הגדולה הזו בברור גמור ובידיעה ברורה, וזה ראו לדחפו, אבל השם יתברך
 לקח אותה תחת כנפי שכינתו, וזהו להלכות, וזהו "אחוז בכסא" אחוז
 בהשגתך, ולא תרף ממנה, וזו בהשגה גדולה שאין למעלה ממנו במקום
 בכסא, וזו כוונת הענין "פס" אל פה אדבר בו, כאשר ידבר איש אל רעו, ו
 כס"ל משה סי' לו השגה ברורה וידיעה גמורה בעיניו והקדושים והבוראים
 לא חק השגת מראה והשגת שכל ודמיון, רק רכזו שמיג בחוש, ובעין סאור
 אין סוף, וזהו הדוגמה הים לו בהשגה ולא נחשבה ממנה רגע, וזה ה"א
 גמור בשם בריהו הקדוש שש"י חוקו ולקחו תחת אל כפיו וזו"ק: הקדוש

פרשת ויקהל

ואבני שוהם ואבני מלואים לאפור ולחושן, ויתא במדרש סוף דכתיב
 חמי כס' חלסיו המגביהם לשבת והמשפילי לראות בשמים ובארץ ע"כ
 וזו כוונת המדרש, "ענין האפור וחשן יש ביניהם חילוק לפי דעתו בקלושה,
 כי לפוס רביעא שניהם שוות, על כחפות האפור כתיב שמות הכבשים, וכן
 כתיב על החושן אלא החילוק ביניהם כי אצל האפור כתיב לעיל פ' תורה ב"ח
 ושמה את שתי האבנים על כחפות האפור וגו' וכשא אהרן את שמותם לפני
 ה' על שתי הכיפיו לזכרון, והכוונה שבין הגדול לא יהי' בשר מלך ופסוק
 של אומות העולם קצוהב' כנשיאות גאון וגאון, רק יחשב בפסוק כי הוא עבד ה'
 ועבד ישראל בנשוא משא העם על כפייו והללחת ישראל וסוף ענין שמותם
 (עלמותם וסלחתם) ישא לה' לזכרון ולא עבדו הללחת הזמני של ישראל רק הללחת
 כדומי ש' הדבק תמיד מחשבתו וזוהו לימוד, שמה דק"ב ויכתיב למען שימשוך
 תמיד השפעת הקדושה ממעלה למטה על ישראל בגולחו, וזו אחד כי הכסף הגדול
 יחיד דוגמתה הסי' בביכול יחיד למעלה, וסוף יחיד למטה ויתאחד תמיד ולא
 ימים רגע ממחשבת האחדות ועל ידו יתחבר הדביקות והשכינה לישראל, ולכן
 ה' האפור על כפייו למעלה מלבו וסמך לראשו מושב שמות והמחשבה, ואמנם
 בחושן יש לו מדרגה למטה מאפור, כי אלו כתיב ג' פעמים "משפט" ועשית
 חושן משפט, וכשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן משפט, וכשא אהרן את
 משפט בני ישראל על לבו, וסוף וסוף כוונה ה"ל הוא מרמז שיעלה על לב הללחת
 הזמני והלטרבות שלהם (ואילולי פשרה לענינים), וזו דם לדם בין דין לדין,
 ולזה מראה בואת מלח משפט ג' פעמים, וזוהו הכוונה שהאפור מרמז שיפעול
 עבוד אשה הללתי של ישראל, והחושן מרמז שיעשה עבוד אשה הזמני של
 ישראל, וזה מרמזו בפסוק ה"ל, וזוהו ה"ל לרק כל אחד בנפרד ולא בחבור
 כי כמו שכת' שוקן בשמים ואשפ"ב משפילי לראות בארץ, וסוף חממות ע"ז
 שרש על כל גוים ואינו משגת, וכן ספן הגדול אשר הוא לרומא יחיד
 בחחוניס אע"פ שהוא מגביה מחשבתו למשך הדביקות על ישראל תמיד אף

על פי כן צריך ג"כ להיות מהשבתו תמיד צארץ עבור כלפרכות ישראל וסוף
 המשפט, ולכן דוקא קאמר על המקרה הזה "ואבני שוהם" כי למען אבני
 שוהם ואבני מלואים הלא על שיהיה כתיב שמות בני ישראל ודין ה' באחד מהם
 ונפי הכל יחיה ב"ה, ובזה הבנתי מש"כ בתורה "והנשאים הביאו אבני שוהם",
 וכן במדרש למען הביאו הנשאים דוקא האבני שוהם מחמת שהתרגלו להביא
 אל המשכן, באמנם יביאו העם ומה שיחסר ישלימו וכשראו שלא החסיר
 כמעט כלום מהרו להביאו, לכן כתיב הנשאים חסר יו"ד, ול"ג ב"ה לפי הכל
 מפני זה הביאו הנשאים דוקא אבני שוהם וסוף לרמז ענין גדול רצה תורה
 הקדושה בזה כי אבני שוהם היו נלרכים לאפוד ולחושן וכונת אפוד וחושן
 כתיב לעיל, לכן גם כן לענין כוונה זו ה' הרצון שיביאו הנה הנשאים והישרים
 והנכבדים את האבנים לאפוד ולחושן גם כן שיביאו שחיוב מוטל עליהם להיות
 נשאים בעול ע"פ ה' ולהיות דאגתם תמיד עבור ישראל, כי חף מהמה נשאים
 ונכבדים יושבים בסיכלין יב"ה משא העם על כתפיהם כמ"ש חזקוניו ז"ל
 שאמרו לנשיא, לא נשיאותי אני נושא לכם הלא עבדות דוגמת כסן הגדול
 לפי כוונה ה"ג ודוגמת השם יתברך כניכול השם יושב בשמים ומשפיל לראות
 צארץ וסוף בכון ב"ה:

פרישת פקודי

ובכסף פקודי העדה וגו' ויהי מאת בכר הכסף לצקת את אדני הקודש
 ואת אדני הפחית וגו' ואת האלף ושבעה מאות וחמשה ושבועים עשה
 ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אותם, כלמי מוכן למען מפרס קרא מה
 עשה ממעות שקלים אשר לא כתב בן בשאר זהב כתופס, ולמה כנראה מן
 הכחוב ה' מעות, כזה כלמי מעורב עם שאר כסף זהב של מדג בני ישראל
 רק מיוחד, וכל ב"ה דעה הסמלים השקל שארין ליתן כל אחד מישראל בשנה
 העשר לא ירבה והכל לא ימעיט מרומנו בו ענין גפלא, וסוף להראות לעם הקדש
 איך לא יתגאה אחד על חבירו רק כל אחד ואחד חף חס סוף ער ונגיד לא
 יתרום ולא יתגאה ויחשב כל אחד חלק שיהיה הכלל ישראל, חס העיקר
 להחזיק בשלום בין מן החלק אבני אדם בא מחלוקת ריב ומדון, וזהה על ידי
 מחשבה נעורה סוף שיהיה להם אחדות גמור, וכל אחד ואחד יפעל עם הכלל
 הוא עיקר ויסוד מוסד לסעמיד התורה והעבודה על מכוסה והסלחת זמית,
 כי חס יש אחדות בישראל אין אומה ולשון יוכל לשלוט בהם, וכן ה' בשאר
 אומות, אין צנקה חס יש להם אחדות לבנות אותם ולגלותם מארצותם, מכל
 בן ובש"כ אלל ישראל אשר ה' שסוף אחדות גמור נקרא עליהם במ"ש חבור
 עלצים אפרים סנה לו, ולזה מרמז סתורם הקדושה, כי מעות סנה של מחצית
 השקל לא יתערב עם שאר זהב וכסף הנדבה רק יעשה ממנו "אדני הקדש
 ואדני פרוכה" בו אדני הם הרגלים אשר עליו עומדים הקדשים, לרמז כי
 קונית מחצית השקל הוא יסוד מוסד להאדנים של הקדש הם הקדשים, וסוף
 סמליונית מרמז אופי והלחת האומה, וג"כ "ואדני ספרוכה", פרוכה הוא
 מקר על הארון אשר הוא קודש קדשים, הבלמות והמלחה יסוד מוסד להחזיק
 התורה והעבודה בלי יתערב ז' וכן מה שנשאר ממעות סנה חלק ושבועה
 מאות ושבועים וממסע שקלים עשה ויום לעמודים, ג"כ כוונה הכלל כי ויום

ספרות

כֹּהן כֹּהֲנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל וְדוֹק, וְאֵפֶס רֹאשֵׁיטָה, לְרַמּוֹ כִּי לֹפֶס
 לְשׁוֹן מַחֲסֵה וּמַחֲסוֹר מִכַּסֵּה דָבָר שְׁלֹא יִקְלַקֵּל, כִּן כּוֹונֶת מַעוֹת כִּגְלֵי שִׁיטָה
 שִׁימְרוּמַכְסֵה אֶת רֹאשֵׁיטָה, כַּחֲלוֹת פִּנְחֵי לְבָבִי יִחְקַקֵּל וּיִפְסַד עִ"כ :

ספר ויקרא

מדרש רב פ' רמ"ד, נפש כי תחטא, חיי ר' ישמעאל משל חייגר וסומא
 אל שמים מעל קרא את שמים מעל להביא הנשמה ואל הארץ תחטא
 להביא את הגוף לדון חיי ר' חייא משל לב' נשים של כהן א' בת כהן וא'
 בת ישראל וגו' הקב"ה מניח הגוף ומדיין עם הנשמה עיי"ש, כ"ל כי ידוע
 מחלוקת גדולי הפלוסופים הרמב"ם והרמב"ן והצירוף אם הטוגס ושכר חיי'
 בגוף ונשמה, או נשמה לבד, וכדומה לי שהלוי שניו דעותיהם דעות
 בני רבנו ר' ישמעאל ור' חייא, הרמב"ם קר' חייא משל לב' נשים שמינה
 בגוף ומדיין עם הנשמה לבד, והרמב"ן וסיעתו קר' ישמעאל במל חייגר וסומא
 שהקב"ה זורק הגוף בנשמה ומדיין שניהם יחד וכוון ז"ה והמכלים שהמה מחוקים
 מדבש העמדם פה מלה במלה וכו' והוא חיי ר' ישמעאל משל למלך שחי' לו פרדם
 וחי' בו זכורות נאות וכושיב צו המלך שומרים א' חייגר וא' סומא ואמר להן
 קצרו על זכורות האלו לימים אמר חייגר לסומא, זכורות נאות חיי רואה
 בפרדם א"ל הוא ונאכל, וא"ל חייגר וכי יכולי ללך, אמר סומא וכי רואה חיי
 רכב חייגר על גביו סומא ואכלו את הזכורות וסלבו וישבו לכם איש על מקומו,
 לימים נכנס המלך באותו פרדם, א"ל היכן הם הזכורות הנאות, א"ל סומא
 אדוני המלך וכי רואה חיי כו', א"ל חייגר אדני המלך וכי אני יכול ללך, אומר
 המלך פקח היה מאי עשה לכן הרכיב חייגר על גבי סומא והחילו מהלכין א"ל
 כן עשיהם ואכלתם את הזכורות וקב' לעמיד לבוא הקב"ה אומר לנפש מפני
 מה חטאת לפני אמרה לפני חיי לא חטאתי בגוף כוא חטאתי, משעה שחטתי
 ממנו, כלפני טעורה פורחת באורה, חיי מה חטאתי לפניך, אומר לגוף מפני
 מה חטאת לפני אמר לפני חיי לא חטאתי בבמה היא חטאתי, משעה שחטאת
 ממני באהן שמושלך ע"ג קרקע חיי נשלך, שמה חטאתי לפניך, מאי הקב"ה עושה
 איתך מלבן מביא נשמה וזורק בגוף ודן שניהם באתם שחייגר וגו':

תני ר' חייא משל לכהן שחי' לב' נשים א' בת כהן וא' בת ישראל, ומסר להן
 עיטת של חרומה ועמאיה א"ל מי עמא את העיטת, זו אומרת זו עמאתו
 וזו אומרת זו עמאתו מה עשה הכהן הניה בת ישראל ומדיין את בת כהן, א"ל
 אדני כהן מפני מה אפת ונניח את בת ישראל ומדיין עמי ואלא לפנינו מסרת
 כאחד, א"ל לון בת ישראל ואינה למודת מביא אביה, א"ל את בת כהנת ולמודת
 את מביא אביך לפיך חיי מניח את בת ישראל ומדיין עמך, כך לע"ל הפשט והגוף
 עומדין דין מה הקב"ה עושה מניח את הגוף ומדיין עם הנשמה וסו' אומרת לבן
 העולם הלא שנינו כא' חטאתו מפני מה אפת ונניח את הגוף ומדיין עמי א"ל כהן
 מחטותיו

מתחתונים ממקום שכן חוטאין אבל את מן העליונים מזקוקם שאין חומאין לפיכך
 אינו מניח את הגוף ומדיין עמך ע"כ במשל ה' הסניגור מתחיל להסית וס' משל לשמה
 שרואה רק לילך, ולעשות לא חוכל, ובעת שמלדיקין דבריכם מתחיל בסומא היא
 משל לגוף, כי הכיסא יש לו פתחון פה להשיב תחלה ודו"ק וס' דכתיב גפ' וזלא איש
 חו' אדם כי יחטא : : : :

פרשת צו

מדרש פ' לו אס על תודה יקריבנו כדא דכתיב אולים יליץ חשם (משלי י"ד)
 ד"א אולת יליץ חשם זה שהביא קרבן ואינו מתכפר לו וליך אלל שבטו
 של לוי ויתכפר לו דכתיב (מלאכי) וישב מלךך וטסה את בני לוי, המדרש הזה
 קושי הכנס, ולפי דעתי כ"ל פירושו, וכה הקרבנות הם שמקרבין האדם לקונו משב
 בתשובה שלימה ומתודה שלא יהטא עיד ואשם, אימנס העוב מכל הקרבנות הוא
 קרבן תודה, שזה בא והתקרב ע"י לכלוך חטא, וזה בקי מכל סיג וחללה, רק
 יראה ה' והצבחו בוער בקרבנו ומתקרב להם"י עוד יותר ע"י תודה, וכוא למשל כמו
 ב' אנשים שמצדדים את עלמנס שדברו עם הסר והמלך, הא' שכבדו וחבבו וקרא
 אליו, והשני שהסתחן ודבר עמו אודות גניבה גזולה ראיסה וכדומה, ועמד למשפט
 לפניו, כן ג"כ ככל החילוק בין קרבן תודה לשאר קרבנות, וז"ש "אולים יליץ חשם"
 האויל והחוטא אינו מתקרב להשי"ת רק ע"י קרבן חשם וכוא הוא המליץ צינו לבין
 קונו, וליץ מלשון "וכמליץ בינוס", וקאמר עוד זה שהביא קרבן ואינו מתכפר לו
 פירוש עשה, יליץ לא מלשון מליץ בינוס, ורק מלשון "מושב לילים
 כי הכסיל והרשע אינו מודה ועוזב רק הוא אומר חכם אני ולא חטאתי וזה ומתלוץ
 על אחרים שיאמרו כי חטא, כידוע מהחכמים בעיניהם, וכוואיס בזה שמתלוץ
 חשם הוא אינו מתכפר כידוע, מה יעשה ילך אלל שבטו של לוי שבמס החכמים
 בתורה ויורסו דרך יסכון אור התשובה והכרת החטא ועזיבתו ויתכפר לו : : : :

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני קרא משה וגו' ויאמר קח לך עגל וגו' ואל בני ישראל תדבר
 קחו וגו' כי היום ה' נראה אליכם ויקחו וגו' ויאמר משה זה הדבר אשר
 צוה ה' תעשו וירא וגו', כראה להטעורר כמו שמלינו אלל כס"י קריאה למטה
 וכוא לשון חיבה ויקרא ה' אל משה עי' רש"י לעיל. כן ג"כ כאן קרא משה לשון חיבה
 לאהבן ולבניו ולוקני ישראל להודיע להם שכפר להם ה' עון העגל, אבל האיר להם
 שלא יתקבלו בלאו גמור אס לא יעשו הם הפעולות והטעוררותא מלפתא מלדס ואז
 ע"י מעשי ידיכם יעוררו רלון גמור למעלה עד וירא אליכם כבוד ה', (וכוא כהרעיון
 כוכבד אשר כבוד ה' זל"ל כתב בספרו דרישם ליון לענין ח"י וגאולחה) וזה כפל
 משה כמה פעמים, קחו וגו' כי היום נראה, ויקחו ואמר עוד פעם זה בדבר אשר
 לזה ה' תעשו פי' אס תעשו אז וירא אליכם כבוד ה' ואמר עוד פעם קרב אל כחוצה
 ועשה וכן ס' אח"כ ויעשים כמשפט וירא וגו' ויודבר ה' אל משה ואהבן לאמר
 אליהם דברו אל בני ישראל זאת החיה וגו', מש"כ לאמור אליהם נראה כמיוסר,
 ואמרו שעל אלעזר ואיתמר נאמר, ונ"ל מאי שנא מלוח זו משאכ מלות שנאמרו
 אליהם מלבד מה שנאמר לישראל, ונ"ל כיון דכדין דכהנים אוכלים עוף במליקה
 וכוא

זכור ככזילם וטרפה חלה שהסורה גומה כן , וזכיה ח"ו מקום לעשות שקיל להם
 היסוד נבלה וטרפה ומאכלות אסורות , לכן נאמר להם לכהנים ביהודי אזהרה , וכן
 ג"ל מש"כ ביהזקאל מ"ד נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים , וכי לישראל מותר לאכול
 ח"ו אלא בכג"ל הוא מזהיר הכהנים ביהודי ויחר מישראל סיון דשרי להם מליקה
 שביא נבלה לישראל ודו"ק :

אִתָּא במ"ר פרשה י"ג אמר ר' יודן בר' שמעון כל הכמות ולויתן בן קיגיון של
 לדיקים לע"ל וכל מי שלא ראה קיגיון של חומות העולם בעוה"ז זוכה
 לראותם בעוה"ב , כיצד הם נשחטים בכמות מותן ללויתן בקרניו וקורעו , ולויתן
 מותן לכמות בספיירו ומחרו , וחכמים אומרים זה שחיטה כשירה היא אלא כך
 חזקן בכל שוחטין חוץ וגו' שכן חזקין , אמר ר' אבין בר כהנא אמר הקב"ה תורה

המדרש הזה פלאי תחום וכתום מרישא עד סיפא , וג"ל לדעת הקלושה

לכזינו מעט זכור חז"ל מחפאים בזה המאמר ענין נשגב מאוד
 ומתאים לבוש עליו , ומתלבשים בדבריהם אלו , קיגיון הוא ענין ידוע שלוקחים
 בכמות וחיות רעות יחד למען שיעשו מלחמה איש את רעהו , ויודעו לראות
 מי עלום ומרעוב לכמותו , וכל העם מתקבצין לראות ומתענגים מאוד זה נקרא
 צפי האומות (טריער קעלמפף) ולקחו חז"ל דרך משל כמו בקיגיון שפושם האריה
 עם הכמר , דוב עם שחל וכדומה זה שואג בקול אריה זה צבוחו , ואיש את
 רעהו חיים בלעו , כן הוא בעוה"ז בני אדם איש את רעהו יודעו כל איש הולך
 אחרי שרירות לבו למלחמת תאווה נפשו , וכל ימיו לא יגיע עד חלי תאוותו עושה
 כל תועבות תאוות אחר תאוה וכפשו בתאוה לא תמלא , ומדמה בנפשו כי אין
 חטגו גדול מזה , ואינם כובשים את ירם הרע רק מתגברים תמיד בעצו ומתעלמות
 וגודל הוא כמשוגע , וכולל לתת התאוה איה ? כמש"כ ובאפססוף אשר בקרבם התאו
 תאוה , רק הבני עליה והמה מעמים אשר אינם נופלים בעיני היות הזה בורחים
 וכסים מרשת התאוה , וכובשים את ירם לעשות רצון קונם רצון התורה , ח"ש
 מי שלא ראה קיגיון האומות פי' שלא ראה (כאמנע קיין וואהלגעטפאללען) בשמחה
 ועונג בקיגיון של אומות העולם , שלא הלך בעקבותיהם לרדוף רק תאוה ועונג
 ושוקק וגזל אשר הכל נרמז במשל קיגיון , זוכה לראותם בעוה"ב הקיגיון של
 בהמות ולויתן בן קיגיון של לדיקים לע"ל , כי בהמות ולויתן מרומז על מלחמת
 הילך והתאוה עם היל"ט , כי בהמות מלשון בהמיות וחומריות גשמי , ולויתן מלשון
 התמכרות ודביקות , כמו הפעם ילום אישי , וכמו כן ראיתם במחברת אבי הגאון
 ל"י צפידושו על איוב , ואזו הדיקים הללו יראו לרוב שמחתם הקיגיון הזו , פי'
 ישיגו לרוב שמחה ועונג איך קשה ועלום היל' מלחמתם בקרב לבם בהתחברות
 ודביקות אל הש"י ואכבתו אליו ללכת בדרכיו הוא בלויתן עם התאוה החומריות
 המושבים תמיד את לבם לעזוב את אורח החיים הוא בהמיות , על דרך שאמרו
 חז"ל בסוכה לע"ל ישחוט הקב"ה לנ"ה לעיני לדיקים לדיקים נדמה להם כבר
 ולחששים נדמה להם בחוט השערה הללו בוכין וכללו בוכין כללו בוסין איך יוכלו
 לכנות בר גדול הזה , והללו בוכין איך לא נוכל לכנות את חוט השערה , ואף
 הקב"ה חמה ואומה גם בעיני יפלא , והמשל מוצן למצין , שהדיקים יבכו למעות
 שמחה שנראו בעין השגחתם ספקתם הגדולה ללחום לבש פס דוב שה עם אריה
 ומיליו ויהיה להם שמחה ועונג רב והרשעים להיפך ילערו מאודו , איך לא יוכלו
 לכנות האריה את השם והדוב פעמים את הכבש ח"ש זוכה לראותם בעוה"ב כיצד

הם נשחטים יראו. מלחמה כחלואת והחמרות עב יר בעוב ארך כי' יראו בהמות
 נוחן ללויטן בקניו וקורעו, כלדיקה יראו. בהשגת ארך בהכמיות ותאות החמיות
 באו בהמיות כחם ועוזב להגבר על פינר בעוב על הלויטן, על הכחצרות ודיקיות
 לש"י אם יראם לעשות פעולה טבע אז מיד לפתח הטהות רובץ וכאריה ישאג על סרף
 לצוע ולקדוע את הלויטן כדג לקרעים קטנים ויראו ג"כ חולשת כח הירר טוב אשר
 הוא בכל התאמות ותגברות רק מעט יוכל לעשות צרעבו המשחיתו, וכוח "לויטן
 נוחן לבהמות בספיריו ונחורו" ע"כ בו נקב קפן נחירה בעלמא וישמחו ויחטגנו
 מאוד שיוכלו לכבוש כר עולם כזה, וכרשעים יראו להיפך שכלויטן גבור ועולם
 מאוד ובהמיות חלוש עד שכלויטן אם רק מגיע לו בספיריו לאו דוקא בכל גופו
 וכחו רק בספיריו אשר הוא אשר חלוש הוא יכול להגבר על בהמיות ונחורו
 וילערו מאוד וזוכים :

פרשת תזריע

במדרש רבה פרשה י"ד אשר כי תזריע וילדה זכר הכ"ד "אשא דעי למרחוק
 ולפועלי אהן לדק" המדרש הזה גלוי לעין כל קושי הבבנה, וכל
 לפרש בהקדמת פי' המקרא הזה, הנה ידוע הוא קושיית הרמב"ם בעומה אודות
 הידיעה והבחירה של אדם שהידיעה סותרת הבחירה והבחירה סותרת הידיעה,
 וסירוף הרמב"ם שצאמת אינה סותרת שהש"י יודע ועכ"פ יש לנו בחירה כי אין
 לדמות ידיעתו וסגתיו אל ידיעת והשגת הצורא ב"ה וב"ש, אללו אפשר הידיעה,
 ועכ"פ אינה סותרת הבחירה "כי בגבוה שמים מן הארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם
 ומחשבותי ממשחבותיכם ע"כ" ופ"י הנהה כנ"ל פי' "אשא דעי למרחוק" צמתי
 האוכל איני קרוץ מחומר לישא ולרום את דעי ומחשבותי למרחוק? לה' בורא קולת
 הארץ וכל לבאותיה, ולפועלי אהן לדק, וכי אז את הדמה ידיעתו לידיעת היוצר,
 האפשר עוד ליתן לפועלי לדק האוכל להסכים שכל פעלו תמים לדק וישר הוא בשכר
 ועושה? כי הבחירה אינה חפשי מחמת שיש ידיעה אלף ודאי לא אוכל לשא ולרום
 דעי למרחוק כי בגבוה שמים מארץ כן גבהו מחשבות היוצר ממשחבות בני אדם,
 לכן אינה סותרת הבחירה ויש סכר ועושה ולפועלי אהן לדק בכל מעשיו, ופון ב"ה,
 ולפי כנ"ל פי' המדרש דכוי קשה למדרש הארך חמרו רז"ל וסמכו אקרא "אשא
 כי תזריע את אשה מורעת חלה אז בלי ספק וילדה זכר לאל לפ"ו אינו תלוי
 הדבר בהשגחת הצורא ב"ה וידיעתו רק בבחירה ובבכירת בני אדם, לזה הסיב
 כה"ד "אשא דעי למרחוק ולפועלי אהן לדק" אשר הכי' לפי כנ"ל שהבחירה
 אינה סותרת הידיעה, לכן אף שאחז"ל כי תזריע חלה אז בבכרה וילדה זכר
 אף שהבכירה ציד האדם עכ"ל לולי גזר ע"י השגחה פרטית וידיעת כ' לא הוליד
 זכר, ואל תתמה על זה כי אינו טוב ידיעתו לידיעתו ודוק, ושמעתי מאל"ה
 בגאון כ"י שקושי' כנ"ל למה האשח כי תזריע מיד וילדה זכר כאלו מסיר השגחה

והצרות בגדיו יהיה פ"מים וגו' עד טוחין לסחגה מושבו, מדה כנגד מדה
 נגיפי בחים בא ג"כ על לרת עין כאחז"ל שאם בא לשחול ממנו והוא
 מכחוש ור עינו בחמיו וכאשר לזה הכין "ופנו את הבית" נראה לעין כל שיש לו
 הדברים ששאלו ממנו רק לרת עינו מעט ממנו, ולכן במדה זו מודד לו לכן בגדיו
 יהיה ברומים כמו שבעולם אומרים לא יוכל לראות אלל סגרו בגד שלם, וכן יסוד
 לשכ"ר

לשכ"ר הוא גזית לבו, ופי"ז עינו צרה לראות מעט או לשמוע שמהפארים את
 חברו ומוקן בסס דופי, ואיס מוסב בגאח וגאון בלא צראשו ובמחש בוחיו, לכן
 וראשו יכיה פרוע לסימן שפלותו כידוע אשר כסוי בראש הוא תפארת באריות הקדם,
 כאשר עוד כיום, וגלוי ראש וכס"כ פרוע הוא ציון, כמו ופני ראש ה' אש
 דסועה, וביון שהוא מדבר ומלפף תמיד לשכ"ר על חברו, לכן על שפס יעטר,
 יכיה כמו מנעול וחוסם על שפתיו למנוע ממנו מולא שפתיו, וכמו שמתן על חברו
 שס רע ודברי דופי וכיה מהכבד בקלון חברו כן להספך יבייש את על ו יקרא תמיד
 טמא טמא אפי אל תקרב אליו, וכמו שפי"י לשכ"ר עשה פירוד ורחוק בין האחים
 כן כל מי שרולה להתקרב אליו יקרא לו מרחוק טמא טמא אפי ביד יש בלי רעים
 וחוץ למחנה ויבחר על כל כ"ל ופא לו. קאת מזה דאיתי בכלי יקר.

פרישת מצורע

אבינה בקרא לומר טעם שלותה חורטיו הקדושה, לקח לנסרת המירע, ארז
 ואוזב ושיי חולעת וטבל במים, וחלילה לומר שהוא טעם וכוונת
 נסרת המירע כי ענוק עזוק מי ומי ימלאו ובל מנוח כ' הם חקים וגזרת
 כס"י על עבדיו עושי רצו. אמנם אולי רמז ג"כ הסורה את זאת, הכה הז"ל
 אמרו שגג המירע באה על עון לשכ"ר, ועון לשכ"ר ג"ל שמחשש ציור אצל
 מי שמחשש הרבה ועי" שפדמה בלבו אפי ואפסי עוד, אז כל אחד ואחד בלא
 מחשש הוא צעניו ומצוהו בלבו וצא לדבר לשכ"ר, ולכן צוה הסורה ואם רואה
 לסייב החטאו ולנקות את נפשו מחלאת חוסמת לשון הרע, אז ירד מבמת
 בגאוס אפי כארו גבשו וישפיל את עלמו כאוזב אשר בקיר, ואז החולעת שפי
 אשר מרומן על החטאים כדרך הקרא בישיעו"אם ישו חטאים כשנים, יעבול
 במים אשר הוא חואר הלבן והמלבין כל הכתמים, כן יסי' במחמם הנציה כשג
 ילבינו, ועוד אמרתי למול רמו מעט, למח צוה הסורה לקח למטה מים
 ומשמן וליהן על און המטה, ועל ידו ועל רגלו דוקא, לפי מה שאמרו חז"ל
 שלשון הרע כורגת שלשה, (א) מי שקיבל לשון הרע, (ב) מי שדבר לשכ"ר,
 (ג) מי שמספר לחברו לישא בישא שאמר עליו חברו, וככה חטא האון ששמע
 וקבל הלש"ר, וחטא הרגל שסולך לחברו ומספר מה שאמר האחר כי כן הוא
 דרכו ליתך ולרגל במסתרים מה שאומר איש על רעהו, וחסר לא חלק רכיל
 בעמך, וחטא היד, כי היד הוא חואר הפעולה והמעשה, כי ע"י שום כולך
 רכיל הוא מביא שגא' וקנאה בלב מי שדבר עליו, וכוף עוקס וזמר אותו
 כמעשה דוד ומפיושם שעשה ידו נקמה ופעולה לא רצויה, לכן צוה הסורה
 לזרוק מים ומשמן על האון לרמו על הכל על האון ששמע לשון הרע, ועל
 היד שעשה נקמה בחבירו או רעה לעשות נקמה רעה, ועל הרגל שחך
 לספר לשון הרע כל מה ששמע מחבירו ע"כ: יתקרא יתקרא

נתעוררתי

עוד שרמזה הסירה לוקח הדוליתן על בני ג' מקומות שסייעו
 לענינת לבון הרע, האון וסיד ורגל, ואח"כ נוסח ליקח שמן
 וליהן דוקא על מקום דם האשם, כי בדם הוא חואר החטא וסילר ורטיחתו אשר
 הכריעו לחטאו, וסממן הוא היסך זה מזה, שמן המחיר וסיה כמו חכמת אדם
 שאיר פניו, ונעשה אור בלבו להיות שב מחטאו ורפא לו, לכן יקח שמן
 ויהן דוקא על מקום דם האשם וכחייב ב' פעמים על מקום דם האשם בפעיר
 ובדל

ובדל, ויקח בכסף דוקא השמן ויזרוק על כף השמאלית והוא באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית לפני ה' ונתן על חתוך אזני הימניות וגו', כתיב ב' פעמים ומכאן השמאלית, ולמה דוקא באצבעו הימין מכאן השמאלית לרמז כ"ל, שהוא הפך ימין לשמאל עוב לרע, ועתה ששצ יספוך שמאל והוא הרע לעוב שהוא הימין, ולכן לא כתיב אלל דם שיקח משמאל לימין רק אלל השמן שהוא מרמז על החכמה והלדק כ"ל, לכן כתיב משמאל לימין, וכן בחתלת עיבתו שזוהי החורה ליקח את האפור החיה ולעבלו בדם השחוטע ולשלחו על פני השדה, ג"כ לרמז כי היה סגור ומסוגר מחמת חטאו של לשון הרע והוא מדה כנגד מדה שהוא בין אחים יפריח והשצית השלום שלא לשבת אחים יחד, לכן "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" ויהיה סגור ומסוגר, ועתה ששצ ומטער נפשו ורוחו יסלח את האפור על פני השדה לרמז הסיף הכ"ל שיהיה חפשי וכן חורין מתאוויו ולא יהיה עוד סגור וללכד בכבלי ברזל הילר ולא יפריד בין אחים ע"י מחלוקת, ויהיה שלום ושלוה במשונחו ויהיה חפשי באפור שהוא אפור דרוז שיש לו דירה בכל מקום, כן יהיה לו דריסת רגל בכל מקום חבריו, כי יחי' בשלום ובשלוה עם כולם:

עוד

ותעוררתי למה אמרה תורה אלל קרבן המצורע שלא יסגיר ידו, ואם דל הוא ולא אמרה תורה לשון עני או מך ואביון ורש, ולא מנינו לשון דל אלל קרבן ו"ל שלשון דל נפרד משאר לשונות של עני ומך והדומה, שהם כולם עני ומדוכא בכל אופנים שאין לו כל ולבו נשבר ונדכא, אבל דל הוא ג"כ עני שאין לו כלום רק הוא עכ"פ גדול בדעתו ורס לב, והוא מלשון דלה לכו ששואב המים ממטה מבאר למעלה ראש, וכן ארוממך ה' כי דליתני דלותי ולי יכושיע (תילים קיח) דלו עיני למרום (ישעיה ל"ח) ולכן כתיב שש שנה כ' דל גאה, ולא כתיב עני או אביון גאה, ומכוון למה שאמרו חז"ל שמצורע בא ג"כ על גסות הרוח, וא"כ איך בא עונש מצורע לעני ואביון מ"ל להתנאות, ולכן כתיב לשון דל, ואם דל הוא שהוא עני ואעפ"כ מתנאה, והוא מדה כנגד מדה, והוא כאמת ב"ה:

ויתן

מן הדם על תנוך אזן הימנית ועל ברוחן ידם הימנית, עיין לעיל וכן כאן כ"ל שרמזה תורה"ק, כמו שהעבד בעת שאומר "אחפתי את אדוני וגו'" והיה לאוי ורעע אדוניו את אזניו, כאחז"ל און ששמעה על כר סיני כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוא עובד אדוניים אחרים וילעו את אזניו וכן ג"כ ככה וכש"כ הוא שהוא עבד עולם לאדון ולא עבד זולתו. רק בעבודתו ישגה תמיד, לכן יתן הדם על אזניו, להעיר אותו האון מה ששמע, והסיף מן עובד את אחרים שמרעין את אזניו להגיד שיש חסרון באזניו, יקן על און הכהן את הדם הראוי להקריב על המזבח שיהי' קודש ויקדש ויזמן אזניו למלא מה ששמע, וכן ידיו ורגליו אשר המה מלאכי העשיה והפעולה יקדש בכל רק לעבודתו כמו בכל דרכיך דעשו וד"ל:

וצוה

הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות שהורות ועץ ארוז וגו' וצוה הכהן ושחט אל כלי הריש על מים חיים, ראיתי ברעיוני חולי רמזה הסורב במה שזכר לכפרת המצורע ליקח דוקא לפנים חיות טהורות ועץ ארוז וכלי חרש על מים חיים ולא לוח כן בשאר קרבנות, כי הנה ידוע ששין מלרע בא על שון לה"ר אשר הוא מקור משחת כל העולם וקשה כע"ז, והנה בצרואי העולם יש' ד' מינים דומם לזומת חי מדבר וכל אחד ואחד אשר הוא למעט, הוא משרת את מה שלמעלה סימנו, ועי"ז הוא מתעלה למדריגה שלמעלה סימנו, והנה הדומם אשר הוא מדריגה תחתונה משרת את הזומת כי הזומת גדול ועושה פרי ע"י

דומם שהוא עפר ומים, וכן הלומה הוא משרת לבעלי חיים שהבעלי חיים אוכלים אותו ועי"ז נתעלה למעלה חי והחי הוא משרת למדבר, הוא האדם המעולה שהוא אוכל אותו ונתעלה, ואם המדבר הוא האדם נתקלקל ע"י חטאתו ופשעיו ובפרט בלשון הרע הגדול מכולם אז הוא מקלקל כל באר המינים החי והלומה והדומם שלהם שרחו ולא נתעלו, לכן כשעושה חטובה ומחכפר לריך להביא בני ג' מינים שקלקל, והוא כלי הרש אשר הוא עפר יסודו ודומם ומים, ועץ ארז וחזוב שהוא לומה, ופריים עכורות שהוא חי לחקן את ג' מינים הללו שקלקל ונתעלה עמו ע"י חטובתו ותפלתו לש"י לעוזב מהיום והלאה דרכו הרעה ע"כ :

פרישת אחרי מות

בקרבנתם לפני ה' וימותו, ואינו מזכיר הקרה אש זרה כי באמת לא חטאו להקריב אש זרה, כי בכל יום היה מביאים אש הדיוט, רק החטא היה שהקריבו הם אשר לא היה כלוי להם רק העבודה ביום המלוואים כמו ביו"ב לכהן גדול, כמו שהביא כשידבר דבר בשם ה' אשר הוא לא נלקוח לומר רק נביא אחר לנטות חייב מיתה כן ג"כ כאן לכן כתיב אשר לא לזה אותם ועשו זאת מחמת התלכדות והאסבה הגדולה לעבודת ה' :

דבר אל אחרן ואל בניו ואל כל בני ישראל איש איש וכו' כל הענין עד זבחי שלמים לה' אותם וגו', כ"ל לעורר שחוק"ק מזכיר כ"כ הרבה בענין זה ואמרה הטעם בלדה, וב' פעמים למען וגו' ועוד פעם "ולא יזבחו עוד לשעירים" כי ישראל ראו במלרים ובסביבותיהם חובבותיהם שהמה לא אכלו בשר האוה ככתוב "כי תועבת מלרים גזבח ולא יסקלנו" רק היו שוחטים על פני השדה, לא בעיר מקום מושב בני אדם הרבה, ובזה היו עובדים לשעירים, ואכלו על הדם, והיה מעוניים וקוסמים, לכן הזכירה החורה לא האכלו על הדם, והנה החובבת הזאת היה ג"כ מושגם בישראל, ומלינו שאחרי כל האזהרה הגדולה פלגו בטעותם ג"כ אחר זמן רב, והוא אלל שאול (שמואל ח' י"ד) ויגידו לשאול לאמור הנה העם חוטאים לאכול על הדם, ויאמר בגדתם וגו' וכן במקרה הקודם "וישחטו ארלה ויאכל העם על הדם, ויאמר שאול הגישו אלי וגו' וכן עשו וישחטו שם, ויבן מזבח לה', כי גם שם היה בשדה שדה המלחמה, ושחטו ארלה ואכלו עליו, ושאול לקח אבן ועשה מזבח למען שלא ישפכו הדם ארלה ויאכלו עליו, ולכן הזכירה החורה כ"כ לשרש הדבר הרע הזה מלבדם, לכן אמרה בפירוש "אשר זובחים על פני השדה" וקראה החורה הדבר הזה לשפיכה דם ורציחה, כי ידוע אם החורה לא התיירר לנו לאכול בשר היה אסור לנו מלד השכל, כי מי יתן לנו רשות להרוג ולרצוח בכהם וחיה אשר יש לה לעם וכאז גדול והרגשה כאחד ממנו, ולמלא את האותיות, כלא נוכל לשבוע צמיני לאחים ופירות, ובזה הכיטי על קרקוד המינים אשר יאמרו כי רק השכל והתבונה היה לנו לעינים ואחריהם נלך ולא נעשה עול, וזהו לדעתם חכלית הכריחה, ועתה ה"ש עול ואין יותר מזה לרצוח נפש, אם לא נאמין כי החורה היא מן השמים וה' לזה וכתיר לנו לאכול בשר, הטעם כי בלם אלקים עשה את האדם, ונתעלה בהמה ע"י אכילת אדם, כי ן היה רצון הש"ת שכל השפל מחברו יתעלה ע"י חברו הגדול ממנו, וזה דלח"מ, דומם הוא השפל ועוד את הלומה שעולה וילמיה על אדמתו לכן אלקים, עי"ז תעלה הדומם, וכן הלומה משרת את החי לכיות לו לאכלה, ועי"ז נתעלה הלומה

הלומה, וכן החי משמש את האדם, והוא האדם אשר הוא ללם חלקים, ותחי
 לו לאכלה ולכלל השמיטיו ועי"ז נתעלה החי, וכי"ז הוא אם האדם הוא כרום המעלה
 וסומר ללמו, והיה כחלקים יודע להבחין בין טוב לרע, אבל אם אינו סומר
 ללמו ותעודתו אשר נתן לו הש"י אז הוא כבהמה וחי' יחשב, ואיך ירבה בנפשו
 להרוג ולאבד את הבהמה, וז"ש חז"ל עם הארץ איש המושרש בארץ ובחומר לא
 יאכל בשר, וז"ש התורה באם ישחטו על פני השדה ויאכלו על הדם כחושבת
 מזרים ולא יקריבו לה' אז סר הללם מעליהם והוי הריגת הבהמה רלוכה ממש כי
 דם יחשב לאיש שהוא דם שפר, והנה אח"כ כאשר ישבו בני ישראל לא הי' לריבין
 להביא בשר תאווה למשכן ה' כי לא שחטו על פני השדה ולא במדבר אשר דרך
 העבודה בפר, וכן בזה רמזה התורה כי הדם הוא בנפש יספר, אבל לא לכפר
 ע"י הדם לשערים ולשדים כדרכם לעשות עבודתם להם ע"י הדם ולאכול ארזה על
 הדם, ואפשר להבין אחד מאלף עעמים שאסרה התורה הדם, וזוהי לכסות הדם
 בעפר, כי כל מה שאדם אוכל ושוחה, הענין שהוא יעשה רושם ופעולה בגופו
 ובנפשו, כמו אם שוחה דברים המשכרים, וכן באכילת הדם, מוחמת כי כל רע
 מוזג בחוכו כידוע שכל חמימות וחלאת רע הוא בדם לכן אסרה התורה הדם (ואפשר
 מש"ה דם שבטלו אינו עובר עליו מה"ת כי ע"י הביטול יתחלף מזג הרע ורתיחתו
 בחוכו יבטל ונעשה כבשר) וזוהי לכסות הדם, ה' להיות היכר שדם הוא בנפש ובנפש
 מעפר מולאה, כמו דכתיב ותולא הארץ נפש חיה, ולכן אל העפר תשוב, ב)
 שיכירו וידעו שלא לאכול על הדם ולעשות עבודתם כג"ל, רק יכסוהו בעפר,
 ובדם בהמה לא בעי' כיסוי, אולי לעשות היכר גדול וגד האוכלים על הדם ועושים
 בזה עבודה זרה לגילוליהם, להראות שהוא מבוזה ואינו ראוי הדם לכך רק על
 הארץ תשפכו כמים לזבל ולדברים מאוסים, ודוקא דם בהמה כי רק מדם בהמה
 היה עבודתם ולא מדם חיה ועוף, ולכן אפשר לכך לא אזהר התורה להקריב על
 מזבח ה' רק בהמה ולא חיה כי הם רק בנימי בהמה עשו עבודתם, וזוהי הבנתו
 מעט אפס קלרו מעעמים של כסוי, ולמה דם בהמה לא לרין כיסוי, ודם חיה ועוף
 בעי' כיסוי, ואולי מלמחי כג"ל עטם מעט :

ובחקותיהם לא תלכו את משפטי תעשו וגו' עד אשר יעשה האדם וחי בהם .

התורה מקדים במקרא ד' משפטים לחקים, ובמקרא ה' חקים
 למשפטים, ואכל החקים אומרת תמיד ושמתם, וכן לקמן כ"ו ושמתם אתם את
 חקתי ואת משפטי, וכן לקמן ל' ושמתם את משמרתו לבלתי עשות חקות וגו',
 וכו"ל לעורר בחוקותיהם לא תלכו אפי' אם תראו אלל העכו"ם נמוסים טובים אז
 לא תלך אחריהם, כדי להרחיק את ישראל מכל וכל מחובבותיהם לרין הרחקה
 כ"כ עד שגם את הטוב לא תקבל מהם, כי מזה יומשך דבר אחר דבר ללכת
 בדרכיהם רק את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו כי חיי' ה' חלקים, הנותן
 לכם חקים חדשים, ומקדים משפטים לחקים, ומיד בקרא שאחריו מקדים חקים
 להראות שלא יעשה חילוק לומר את המשפטים הדברים שנין אדם לחברו וחס
 אשומר לעשות, ובחקים מה מני יתלוך אם לא אשמרם, אלא בולס באחד חקים
 ומשפטים דין חי' להם לקיים בולס, ואומר אלל חקים תמיד שמירה ולא במשפטים
 כי הדברים שהשכל מחייבם נקל לעשותם, וגם הדברים האלו הם אינו מקיימם
 הם גורמים מק לחברו, וגם הוא סומר ח"ע לבלל סגע בו רע ויש דין ומשפט להעניב
 את העובר עליו (שטחאטם אכייאלט) וכדומה, אבל החקים שבהם למעלה מן
 השכל האנושי אין השכל עוזרו להם, וגם חברו אינו רואה ומביט על חברו לבלתי

עבור עליו ואדרבה ילרו מתגבר עליו לאמר עבור את החקים , כי מה תועלת בזה וזריך שמירה גדולה הרבה יותר מאלל המשפטים , לכן כתיב תמיד אלל החקים שמירה , להיות תמיד עומד על המלכה ועל המשמר כמי ששומר עלי חמדותיו היקרים לו מפז לבלתי ירח ממנו נדח . ובפסוק ל' מזהיר עוד יותר ושמרת את משמרתו עשו משמרת למשמרת לבלתי עשות מחקות הסועבות וכו' כנ"ל , להרחק מהם הרחקה גמורה עד מאד שלא יעשה אפי' מוקותיהם הטובות , למען שלא יבוא עי"ז לעשות סועבותיהם , כי האחד מוסך חברו אחריו , וז"ש לבלתי עשות הסועבות יעשה משמרת למשמרת וכוון :

פרשת קדושים

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא , כ"ל שחוק"ק רמז ע"ד במדות טובות אחרות כי ידוע מי שרואה חטא אלל חברו הוא מגדילו ומרומזו ולהיפוך אם הוא רואה אלל עצמו הוא מקטיו כאלו לא היה וז"ש פול קיסם מבין עיניך עול קורה מבין עיניך . ועוד לפעמים מי שרואה להוכיח את חברו הוא מפרסם הדבר ומוכיחו ברבים , ואפשר שיבא לזה שמתכבד בקלון חברו , ונגד הב' מדות הגרועות האלה , לזאת הבורה , ח' אם שמוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא , תשא מלשון התנשאות ורוממות , לא הגדל ולא תרומם החטא כאלו חטא ח"י חטא גדול שאין לו תקומה , רק תדין מעט לכך זכות אלל התוכחה , וראה בקרב לבך אם אחת תחטא בזה אם היית מגדיל כ"כ בעיניך , ב' שלא תשא הדבר בפומבי ובפרסום רק בהלעט ובהסתר תוכיחו ולא ילבין' פני חברו ברבים , וכן הוא הפי' לדעתי "ומרפה לא נשא על קרובו" כה"ל שאם ראה חרפה וחטא אלל רעהו לא השיא ולא רמס אותו על גפי מרומי קרת , נגד ב' פירושים הכ"ל לא הגדיל הדבר רק כמו שהוא , ולא פרסם הדבר ברבים שלא לביישו וכוון ב"ה , ועוד נ"ל לא תשא מלשון משא כבדה , שאם לא יוכיח לו מיד אז יטעה וישלש ויכבד עליו החטא כמשא כבידה וקשה לנחק ממנה , ועוד שיושרש שחאה אלל חברו אשר חטא נגדו אם לא על פניו יוכיחו ויברר שלא חטא , או שיבקש ממנו מחילה ואם לא יוכיחו תחא השאה כבושה :

ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי , אחרי שאמר במקראות הקולמים מדברים שבין אדם לחברו , איפת דק וכו' דק , אמר לא תדמה כי דילך באלה אשר השכל מחייבם אלה , ושמרתם את כל חקותי ולא תחלק ביניהם לומר זאת נאות לי וזאת אינו נאות אלא כל חקותי באין חילוק ואין שכלך מגיע להבינם תשומר , ואמר שמירה אלל חקים כמו שהעדותי למעלה :

ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו , המקרא הזה קשה להבינו מה שפול אשר ינאף אשה רעבו , הא כבר כתב אשר ינאף את אשה איש , ונ"ל הנה ידוע מהכח ובראשם הפלסוף הגדול אפלטון אשר שפע בשכלו שמוחד להחליף נשותיהן , כי ברטיון הבעל אין בו איסור , וכן שאר דברים כעורים בענין הזה , לכן רמזו הסורה והמרה אולי תאמר שאין איסור א"ה באיש אשר גם הוא ינאף את אשה רעהו שמתליפין נאותיהם , או תאמר אם חכמי אינו מונע את עצמו להיות גדור בערוה ורק אשה נעורו יחבק אלה מנאף עם אחרים איש כזה גם אשתו מופקרת לכל מדה כנגד מדה , ועל שניהם אברהם תורה שיש להם דין א"ה כשאר אנשים ואסור להחליף , וז"ש איש אשר ינאף את אשה איש , וכיא אשה כזו מן כאיש

כא"ש אשר הוא ג"כ ינאף את השטח רעבו, או שמחליף או שהוא רועה זומת ואינו דבק באשמו אשה נעוריו כל"ג ג"כ חייב מיתה כשאר אשה איש וכוון:

פרשת אמור

אמור אל הכהנים, איחא במדרש סוף פרשס כ"ח מעשה סמן אלל מרדכי, קאמר ד' פוחס בקריאת שמע היה עוסק ולא הפסיק דכתיב למען ימרוך כבוד ע"כ, נראה לי הכוונה, הלדריקים הגדולים ואנשי מעשה חיים רק בדביקות והאבה ושמחה אל הש"י וכל תענוגי העולם הזה ושמתו כלא נחשב נגד אהבת ה' וסורחו, והנה עתה זה העת אשר היה לו ששון רב שנספך האלל ליו"ע אשר דמה בלבוו להיות נהרג ונאבד הוא וכל עמו ובפחה פתאום נספך הכל, ואע"פ כן לא שמח בנפשו שמחה הגוף אדרבה הסיב שמחה אל הש"י בלי לפרוד מהדביקות והאהבה והשמחה רק אליו רגע ח' והללנו והללנו עמו היה לו רק שמחה רוחניות שינגדל שמו של הקב"ה, וזה שרמזו בק"ט היה עוסק אשר נכתב זה והאבה את ה' וגו' ולא הפסיק מזה אף רגע ליתן שמחה בנפשו על הללנו גופו ושבר בכה ועלמה את התענוג הנפשי, וכן מלינו אלל יעקב כשראה את יוסף אשר אהבת נפש אהבו ואמר אמוחה הפעם, ואע"פ כן כשבאה השמחה הגדולה הזאת אליו, ויפול על לוארו ויבך, אמרו חז"ל יעקב אבינו לא נפל על לוארו כי עסק בקריאת שמע, מובא ברש"י במקומו והוא ג"כ כוונת הכ"ל, כמו דכתיב חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך ודו"ק:

ומכה

נפש בהמה ישלמה נפש תחת נפש וכו' יתן טום בעמירו וגו' כן ינתן בו, והנה ידוע הכח המלטיגים על הקבלה שפירושו שבר חחת שבר, אינו לעשות לו מוס כאשר עשה, רק כד"ל שמיין את המק וכו' משלם ממון, ואני באתי להכות על קדקדם ממקרא גופא, (א) כתיב י"ח מכה נפש בהמה ישלמה נפש חחת נפש אומר בפירוש ישלמה שוי בהמה ולא להרוג בהמה חזירו כנראה מפשוטו, וכן היה ראוי אם באדם לרין לעשות ממש כמו שעשה מכה"כ שנעשה דין זה בהמה להטביר כרע, וזהו כמו כלל קודם פרט כזה אחריו, (ב) כתיב ל-לן ולא תקחו כופר לנפש רוח, ומכלל לאו אחס בומע כן רק לנפש רוח לא תקחו כופר אם יכרו אותו, אבל בשאר דברים כגון מומין ובהמה תקחו כופר, (ג) כאשר עשה כן יעשה לו, למה לא כתיב כן יעשה בו, כמו שאמר במקרא שלאחריו "כן ינתן בו" ולבון יעשה בו הוי משמע יוחר בגופו ובחוכו, ולסן דכתיב ינתן בו לא כתיב יעשה בו רק נתינה, ונתינה אינה מובן לעשות בו המוס כאשר עשה בעמיתו, ומובן ע"י הערה זו למה נכפל וכתיב כאשר יתן מוס בעמיתו כן ינתן בו, הלא כבר כתיב כן יעשה לו, וכזה מובן כי ינתן יקבל ג"כ הפירוש יוחר לשלם המק מאשר יקבלו לאון עשים, לכן אלל ינתן כתיב בו אלל אלל עשים לא כתיב בו כנ"ל משלון נתינה משמע דבר הנתן מיד ליד כדליתא בז"ק פ"ג ס"ס, (ד) וכי אפשר לעשות אותו המוס ממש שעשה בחזירו, הלא זאת ח"א לשום אדם לשער ולהיות לו במדה שלא לעשות בידים יוחר ממה שנעשה פתאום במקרה, ויהיה משפט מעוקל, וכן אם ישור מי שיש לו רק עין אחת למי שיש לו ב' עינים או להפך אז יהיה משפט מעוקל אין במוחו אלא ודאי דרכיה דרכי נועם והקבלה חמת:

וכי

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך וגו' עד ובמרבית לא תתן אכלך, ויש לעורר (א) דהענין משמע דקאי על כעני, וכי מעשיר מותר ליקח רבית, (ב) בלא מקרא הכי אתה כספך לא תתן לו בנשך וגו' נראה כמיותר לגמרי, בלא צקרא הקודם כתיב מזהו זו אל תקח מאתו נשך ותרבית, ונ"ל בזה דהמקרא וכי ימוך קאי על ב' עניינים רישא על אחיך ממש ישראל וע"ז אחת מזה "ובחזקת בן" ליתן לו כל האורך למטן שלא יפול, והסיפא "גר ותושב ומי עמך שהוא נכרי ואוכל זבלות רק קיבל ז' מלות, ומי עמך שצריך אתה להחיותו לגר בנתיבה זבלות וכדומה, וקאי הכאוי של לא תקח מאתו על גר ותושב, ונראה הקדוש ב"ה אף שלנכרי חשיך כתיב וזה הוא נכרי, אבל כיון שהוא גר תושב וקיבל ז' מלות אל תקח מאתו, והמקרא ב' קמ"ל, כי ברבית יש ב' מינים רבית קלוסה שקולץ ליתן כך וכך, ועוד שאינו מחנה שום רבית רק יודע המלוה וכלוה שלא יסיח בחנם, כי המעות הוא שום כסף, והוא נותן לו בלא קלוסה או במתנה או מתנה ולא הוי כמתנה על מה שכחוב בחורה, ואע"פ כן חסרה החורה שלא ליקח לגמרי מאתו בלי שום ערמה, ומקרא שני את כספך לא תתן הוא כפשוטו כדרך המלוין שקולצין לקבל כך וכך, ועוד נ"ל להפטר להיות מורה היתר ולומר אם אתן לעשיר אשר אין לו כל כך טובה במעותי כי לא מעט עוד ידו ויכול לתת עשה על אופן אחר חסרה החורה, אבל לעני אשר אני מליל אותו במעות הזה מרדת מעט מעט, ראוי וכונן שיתן חייו ריבית, כי כטובה אשר אני עושה עמו רבה מאוד מאוד, לכן חסרה החורה אל תקח מאתו בשום אופן, וכתיב בו ויראת מאלקיך אשר בכל המקומות פירשו על מחשבות לבו להיות מורה היתר, וקאי הכל גם כן על גר ותושב, והראיה מסיפא דקרא אל תקח מאתו מחיל ומי אחיך עמך, וע"ז קאי הקרא "את כספך וגו' ומקרא קמא כתיב לפניו ומי עמך לא אחיך וקאי על גר ותושב, ואפשר לומר עוד ענין אחר, דבאמת קאי רק העני ולא לעשיר, וכיון דקאי אגר ותושב, לכן דוקא אם הוא עני ומטה ידו שמלוה אתה להחיותו אז לא תקח מאתו נשך ותרבית אבל אם הוא עשיר ורואה לסחור בממונו אז אינו זכיל לאו זה, והעני כיון שהוא אינו מחויב ליתן לך בלא רבית כי לא קיבל על עצמו מלות החורה, רק שבע מלות ואוכל זבלות ועובר על כל החורה כולה, ואינו מחויב ליתן לך בלא רבית גם אתה חובל ליקח ממנו או ליתן לו רבית כאשר פירשתי לקמן בפ' כי תלא :

פרישת בחקתי

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו, וכן אם לא תשמעו ולא תעשו את כל המצות האלה, היתא בספרי מובא ברם"י "תלכו ותשמרו, כוון עמלים בחורה, וכן "לא תשמעו" להיות עמלים בחורה, ונ"ל לעורר דחורה הקדושה מלמדנו שצריך האדם להיות יגע ועמל בחורה תמיד להרגיל את עצמו במלות עד שיעשה לו לטבע שיהיה כמו שאמרנו הפוך צה והפוך צה דכולהו צה, והסביר הזה אינו אפשר רק ע"י החקים אשר השכל אינו עומד עליהם, ואע"פ כן הוא חומר הניי רואה לעמוד חסר החוק שגזר עלי המלך, וע"י זה הוא מרגיל את עצמו לקיים כל המלות, כי גם במלות שכליות לפעמים השכל יורכו לבלתי עשות, וצריך לעמוד בזה שלא יסיר ימין ושמאל מהחוק כגזר עליו, וז"ש שמואל לשאול הנה שמוע מצוה טובה, כי עיקר הוא השמיעה להיות סר למשמעתיו של המלוה, ולא לילך אחר

אחר מחשבותיו, וכן כהן אם בחקותי תלכו להיות עמלים להרגיל בחקים אז "ואת מלותי תשמרו" ע"י הכרגל שהעמדו תחת החוק, (דיסציפלין) ואם לא תשמעו ככ"ל שלא תרצו לקבל עליכם בחינת שמי ע (געטהארטען) אז "ולא תעשו גם כן כל מלאת ה'". כי גם המלות השכליות לא יקיים ככ"ל כי הרבה יורשו עיונו לסור ג"כ ממשפטים, ומוצן דברי מדרש רבה פרשה זו, ואם בחקתי תלכו הס"ד "תשבתו דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך", אמר דוד אמרתי ליהך למקום פלוני ורגלי משיבות אחוה לבית הכנסת, והכוונה ככ"ל שהסרגל בחקים והיא העיקר לבה לבחינת "שמיט" :

ספר במדבר

פרשת נשא

נשא את ראש בני גרשון גם הם, לשון גם הם קשה לסבין מאוד, וחולי הכיוון כן, שבט לוי ה' נחלק לג', קהת גרשון מררי, וסנה קהת אף שהי' ששני בחולדה ופל בגורלו חפלים קודם קדשים במשכן, ארון וכלי קודש, כלים הפנימיים, ולגרשון היריעות כלים פחותים מהם, ולמררי הקרשים כל כלים החילוניים אשר יש להם קדושה עוד פחותה, וסנה אצל קהת כתיב נשא את ראש בני קהת, וסנה מלשון התנשאות ורוממות, ואצל מררי לא כתיב נשא, לכן אמר בני גרשון גם הם, וכתיב בהם גם כן לשון נשא את ראש מלשון התנשאות לומר אף שהם שני בקדושה נגד בני קהת, מכל מקום נשא גם הם, שגם הם יש להם מעלה גדולה בעיני עבודת המשכן, והוא כמו שכתב אצל אפרים ומנשה כשאמר לו יוסף כי מנשה בכבוד, אמר גם הוא יהיה לעם, כן גם כן כהן אמר נשא את ראש בני גרשון גם הם אף שהם סבכורים עכ"פ יש להם גם כן התנשאות נגד בני מררי, משא"כ אצל בני מררי, סנה יש להם המעלה הפחותה שבעבודת, ולכן לא כתיב בהם נשא :

וידו המקריב ביום הראשון נחשון בן עמינדב למטה יהודה וגו' נתנאל בן צוער בשי א יששכר וגו' ביום השלישי נשיא לבני זבולון וגו', נתעוררתי בהשינוי שכתב אצל הנשיאים, אצל נחשון לא כתיב נשא כלל, לא בראש ולא בסוף, ואצל נתנאל כתיב נשיא בסוף, ואצל אליאב כתיב נשיא בראש וכן אחר כך בכל הנשיאים כתיב נשיא בראש? וי"ל כמו שמצינו גדול מרבן, שמו, והוא הפירוש, מי שהוא גדול ומפורסם מאוד לא נודע שמו על ידי התנשאות שלו רק שמו לבדו כי מותר הוא לפרסם גדולתו ומפני שמו נחת הוא, כמו כלל, שמאי, וכן בכל דור ודור, למשל אם מזכירין ר' עקיבא ח'ג"ר א"ל עוד להזכיר אם הוא רב וגאון, כי שמו רם ונשא, כן ג"כ נחשון, שהוא הי' גדול ומפורסם לשם ולתהלה על ידי שמו, אין צריך לומר לשון נשיא לא בראש ולא בסוף, וכנחאל שהיה גם כן גדול ורם, אצל לא היה כל כך גדול כנחשון, לכן אינו צריך לומר נשיא בראש, אצל עכ"פ היה צריך ליחסו צדומו את שם נשיא, אצל

אבל שאר הנשיאים שלא היה גם כן כנתחאל, לכן לריך ליחסם בלשון נשיא בראש, להודיע קהל ידי החנשאות שלהם לטיות נשיא געשו מפורסמים:

פרישת בהעלותך

בהעלותך את הנרות וגו' עד כן עשה את המנורה, אני זעניי קשה לי מאוד מה שכתב כאן "זה מעשה המנורה, היאך שייך זה הכל, הלא כבר כתיב בפרשת חרומה וביקוקל, ויהי הערה גדולה ופליאה נשגב ובי בכל זווי ולווי על הקמרה וקרבנה ולחם הפנים, כתיב עוד וזה מעשה מזבח, וזה מעשה השלחן, וס' האיר לי כיון מעט, וי"ל שדבר גדול רמזה תוס"ק בזה שכתב, וזה מעשה המנורה, כי מקשים כולם מה דקאמר ויעש כן אהרן וקאמר בספרי מלמד שלא טינה, ומציאו רש"י במקומו, וכוא גם כן פלא לשבח את אהרן שעשה מה שאם השי"ת, וי"ל כמו בכל הכלים שבמקדש רמזו כל אחד ואחד לדבר גדול כידוע, כן המנורה הוא מרמז על החכמה, כי הוא המאיר לארץ ולדרים עליה לילך בדרך המצוקה מסש"י, ולכן היה הנרות שבעה, כי כל ענייני חכמות שבעולם הם שבעה מני חכמות כידוע, כמש"כ חכמות בנחה ביחס חכמה עמודיה שבעה, וכמש"כ בחיבה הלבנות ובשאריו ספרים הקדושים, אמנם עיקר ויסוד אמונה הוא שרריך לידע שכל חכמות שבעולם כלא נחשבו בכל וסוכו כמה, ואל ביהקך אל השקטן אם חין לו יראה שמים, ויהי ראשית חכמה יראה ה', ואם יחסר לו זאת האמת יפול ברשת כטעות חלילה, והחכמה היא גו קס מוח, כי היראה היא הכולל הכל, וכלי זאת החכמה מאין וריק סמאל, ועוד מרמז בכל ענייני חכמות יהיה רק כענפים היוצאים משרש היראה וחוזרת חלילה וחלילה, והמה המשמשים להגיע אל הכלית יראה ה' לכן בהעלותך את הנרות, כשחשיב ענייני חכמה שהיא שבעה, אל מול פני המנורה, שהיא סחור והכולל הכל המרמז אל יראה ה', כי היא ראשית חכמה, אל מול פנים יחירו כל שבעת הנרות, ולא הדמה בכל אחת מענייני חכמה יהיה בפני עצמה דבר עומד ומתקיים, לא, אם הינה משולב מראה ה', רוח עושים עברה בה ואינינו, ולכן למה החורה, אל מול פני המנורה יחירו כל שבעת הנרות, כי היה חסור לפנות הפתילות אחד לזורה ואחד למערב, או לדרוס ולפון, אלא כל נרותיה היה לריך לפנות אותם ללד פני המנורה כידוע, וזה ברמזה החורה ויעש כן אהרן, כי אהרן הקדוש והעבור, שאחרי שלמד כל ענייני חכמות שבעולם ולא נחסר לו כלום, אמנם כששמע דבר זה, אז הסיב כל ענייני חכמות רק אל עבר פני המנורה, ויהי יראה ה' אשר ממנה כל פארות ולינורות החכמה, וידע והבין שהיא אותה הדבר העומדת בפני עצמה, וז"ש בספרי מלמד שלא שינה, לא כלך אחר חכמתו וקבוצתו, רק אל מול ותוך המנורה יראה ה' הכולל הכל בעלה ונרואה כאשר נוס ה' את משה כאן, והוא דבר חדש שלמד אהרן מזהה כלווי, ובה מיושב קב"ה למה אמר "זה מעשה המנורה, פי מראה בלשננו, לכן לרמז כל הכל לווייה לעשות כן המנורה מקשה זכב וגו' אשר מראה כבר וביסך מדרך כל זורפי זכב ובסוף, אם רוצים לעשות מנורה או כלי יקר הוא לוקח כסף או זהב ועושה כל קו וקו של מנורה בפני עצמו, ואחר כך עושה פרה ופרה בפני עצמו, וכן כל כלי וכלי, נאחר כך ליקח כל אחד ואחד ומדבק הם וביה לכלי אחת.

אמנם במנורה זוהי כש"י לעשות בסיפוך מקשה זכב, לוקח החיכה אחת וממנה
 היה עושה כל הכלים מירכה עד פרחם בני פירוד, ולא נדל אף מעט
 מעט ממנה, לרמוז שטייני חכמה רק חולאות ופארות הנוצרים ממעין סיראח מדבר
 אחד והוא בלתי נפרד כי בלעדיה בלא נחשב, וכל חלק וחלק ממנו אינו חלק בפני
 עלמו ומתקיים, רק כי כל חלקיה עוליים וסבובים ממנו, ולכן כתיב ב' פעמים
 מקשה, וכן לעיל בויקהל ששה פעמים ממנה, וזה הוא דבר חדש שלמה
 החורה כאן לאהרן ולכל העולם כולו, לכן נכפל כאן מעשה המנורה, ולפי הכ"ל
 גם כן ראיה לדברי מש"כ במראה שבת על והיו "אמונת עתך חוסן ישועות חכמה
 ודעת יראת ה' היא חולו, והמשל הנעים שם, מי שאמר לעבדו בעלה חסיה
 לעלים וכו' ערבת קב חוטמין בחובו, אמר לא, אל מוטב שלא העלית, כי
 המקרא הזה הוא ג"כ שבעה, ופירושו אפי' אם תשיב כל ענייני חמור. שבעולם
 אשר המה שבעה ואם יחסר לך האחת שהיא יראת ה' אולי הכולל הכל לא יהיה
 לך כלום, ולכן לדעתי כל עניינים נשגבים שבעולם המה שבעה לרמוז הכ"ל, שבת
 קודם הוא יום השביעי מרמז ליום שכולו טוב וממנו חולאות ג' ימים מלך אחד
 וג' ימים מלך אחד ושבת באמצע כידוע וחזור חלילה וחלילה לרמוז שכל החכמות
 וכל הסלכות הארץ ומעשי בני אדם יפנו את עמם אל עבר פניה והיא שבת קדש
 ודי למבין וכיון ב"ה :

קח את הלויים וגו' והקהלת את כל עדת בני ישראל וגו' ומבנו בני ישראל
 את ידיהם וגו' והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל וגו' עד כן עשו להם
 בני ישראל, ואח"כ באו הלויים לעבוד וגו' עד כן עשו להם, כראה לנו החורה
 שבת ישראל ושבת כלוים, כי נסיון גדול היה לישראל שיכיו נדחים ונעשים זרים
 אלל הקודש, ושבת אחד מהם כמוהם נבחר ונקראו קדושים בלא נסיון גדול יש
 לזה, רק אמונת החזקה בה' ובמקשה עבדו עשה זה, ועוד היה נסיון גם כן
 לבכורים שהם היו כבר נבחרים ונעשו זרים, וכן היה נסיון ללוים אחרי שנבחרו
 לסיוד קדושים למש' יגרע חלקם משאר לויים מאהרן ובניו אשר המה גם כן משבטם
 ולוים המה, ולמה המה נחשבו כזרים נגד הכהנים והיו משרתים כמש"כ ושרת
 את אחיו, וזה רמזה החורה וסיפדה בשבחה של ישראל, ובשבחה של לויים, ולכן
 זוהי כש"י שיביה "כל עדת בני ישראל" לפני אוהל, צעת שבדלתם מישראל והמה
 יסמכו את ידיהם שיסכימו בעלמם ברצון טוב, ולכן ויעש משה ואהרן וכל עדת
 בני ישראל אף שהיה נסיון גדול עשו ברצון טוב ללוים ככל אשר לזה ה' את משה
 ורעה כאמן, כן עשו להם בני ישראל ללוים, והמה הוא השבחה של ישראל, והמה
 סיפך השבחה של לויים, ואחר כן באו הלויים לעבוד וגו' לפני אהרן ולפני בניו,
 כאשר לזה ה' את משה על הלויים כן עשו להם, פי' עשו הלויים ג"כ לפני אהרן ובניו
 עבודתם בשלימות, ובי' משרתים ולא היה חולאתם בלבדם למש' נגרע חלקם בלא
 משבט א' אהנו, לא כקרה וכעדהו :

עשה לך שתי חצוצרות וגו', ל"ל רמז קטן שהחורה הקדושה לוחם בפקהיל
 הקהל לקצוע, ובנסוע העם להריע כמש"כ "ותקעו וועדו, ותקעהם
 מרועם ונסעו המתנות, ובפקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו, ובצוה הלא אז
 וסרועתם בתחולרות, וביום שמחצכם ובמועדיכם ותקעהם בתחולרות, פעם תקיעה
 ופעם מרועה וכזכיר עוד הפעם בלי לשנות, ונראה לי דתקיעה מרמז על חסד
 ורחמים וכו' פשוט כמו התקיעה קול אחד, וסרועת מרמז על רדין, מלשון
 מרועם בשבט ברזל, רוע המרועתה הארץ, ולכן קולותיהם יהיו מעוררים את
 אחדם

האדם מתרדמת נפש, והנס עלטול בדרך מונע את האדם ממלות וסחורה, כמו שאמרו חז"ל ג' דברים המסבב עלטול בדרך, ולכן שולט הדין ח"ו, וע"כ לריך האדם הסחורות גדול ופעולת ענה להיות נכב על מעמדו, כי המונעים והמסבבים רבים, לכן לשבר את הדין אשר מעומד, לריך חרועה ושבירה גדולה ללחוס נגד היצר, ובסקייל את הסבל שאז יתאחדו ויתחברו בני ישראל, ושלוש ושלוש ביניהם ויתעסקו בחורה ועבודה כללות ישראל אז חסד ורחמים שולט, לכן יתקעו, ובזוא ח"ו לרה על האומה אז בודאי שולט הדין, לכן וברעותם ולא תחקעו, ובעת השמחה במועד בשעת העבודה והתעסקות במלות אז בודאי חסד גדול שולט אז ותקעתם בחולרות לא וברעותם ודו"ק :

אתה ידעת את חנותינו במדבר והיית לנו לעינים, כ"ל ספורת הקדושה רמזה בזה כמו שכחתי לקמן בענין בלעם שעדותו היתה גדולה מאוד אשר איש שאינו מבני ישראל מספר ומעיד עליהם, כן ג"כ כאן היה הדבר אלל יתרו שהי' גם כן כומר ועו"ז ואינו מבני, ופי' "והיית לנו לעינים", פי' לעד ולראיה על נפלאות ה', כי אתה ידעת את חנותינו, פירוש חנותינו מלשון חן וחמלה כמו וחנותי את אשר לחון, כי אתה ראית במדבר את כל הסכר והנפלאות ונסים שעשה השם יחברך עם עמו כאשר ישא החוץ את היונק כן נשא השם יחברך על כנפי נשרים את עמו בכל מיני חמלה וחנינה, והיית אתה לנו לעינים (אויגנלייגע) לעד ברור כי נכרי אתה, ועדותך ישעה רועה גדול הרבה יותר ממה שיעידו ישראל, כי קרוב פסול לעדות, וכמו שתן הסי"ת חכמה ונבואה לבלעם הרשע לכוונה ה"ל ודו"ק :

שש מאות אלק רגלי וגו' ואתה אמרת וכו' עד ויצא משה וידבר את דברי ה' אל העם, למותר יחי' לפרש קושי מקראות הלא סידוע לכל, וכי משה יחי' מסופק ביכולת ה', ועוד קשה אם את כל דגי הים יאסף להם, למח לא ימלא להם, למח לא יחי' די להם לשבוע הלא כל דגי הים יחי' די אפילו לאלף פעמים שש אלק מאות רגלי, אבל הפי' כך הוא לדעתי, ידעתי את העם כי ברע הוא ורק תואנה מבקש, וחי' משה ירא אפילו אם יתן להם מה שישראל עכ"ז לא ימלאו מרגוע לנפשם, ויתאוו תאוה אחרת ויאמרו לו זאת בקשנו, או מאמרו עפ"י טבע חזקן הדבר ויאמח מזה ב' דברים רעים א' חילול ה' שלא יאמינו בדבריו ולא ישירו תהלתו ב' עונש רב על ישראל ח"ו, ולזה אמר שש מאות וכו' ובסוף הרבה אנשים כאלו א"א לכוון דעה א' (כמו שאומר הלועז, פיעל קאפף פיעל זיין) זה יאמר בכה וזה יאמר בכה ויאמח מזה ב' רעות סג"ל, והשיב לו הסי"ת יחי' ה' תקצר עכ"פ לריך אני לעשות פלאות כי לולי זאת יאמרו הרבה מבלתי יכולת, ואמנח מה שתירא עבור חילול ה' ע"ז אמר עתה תראה היקרך דברי, פי' מלשון יקר וגדולה, תראה שאעשה הפלא ע"ז האופן שאפי' הכופר שבכופרים יחי' מוכרח להעיד שהוא מפלאות חמים דעים, ויחי' לך יקר וגדולה ע"י דברי, וז"ש לא יום ולא יומים וגו' עד חדש ימים, ומוזה ראי' ברורה שאינו במקרה ובהזמן, כי לדבר תמיד כ"כ שלשים יום בלי הפסק יום א' כזאת לא הי' ולא יחי', ודבר תמיד לא יכול להיות במקרה וכאשר יעבור הסדשכליל יחלוף ויאבד השלו ולא יחי' עוד ספק בדבר, ומיושב בזה אריכת הלשון לא יום ולא יומים ולא עשרה ולא עשרים וגו' :

היד ה' תקצר, פי' אוקלום "המימרה דה' תחשב", ושונה כאן פירוש תקצר מבבל מקימות שרגומו חחלר או מקולר רוח חרגס מעיק רוח, ונראה לדבר גדול נחיון להרחיק אגמחם וסכלתי יכולת מס"י, כדאיחא במדרש מובא ברש"י

ברש"י דמשה אמר שידוע לו שביגיע לישראל חוק רב ופורענות ע"י האזה ואכילה ז'
 ופירושו ומלא להם שיהיה מספק להם ח"ו עד עולם, ואמר להקב"ה שרואה לילך
 ולפיים את ישראל חולי יחורו, ורצה שיתעכב נתינת השלו, אבל להקב"ה אמר
 שלא ישמעו לו וכן ה"י, וזה שמרומז בנשון יתעכב, הלא לא בלבד אם לא יתן
 להם התי' ח"ו חילול ה' שיאמרו מזלתי יכולת ה', הלא אם רק יסהה ויתעכב
 מלמלאות רעונם התי' חילול ה', כי לא איש אל אשר לריך זמן ועת לאסוף כח
 ולאזור חיל לפעול רעונו, אבל הוא אמר ויהי הוא לזה ויעמוד, ולכן פי' המימרא
 דה' יתעכב, עוד נתעורר לי ב"ה בסמיכות בחדרה זו מחחילה כתיב מהקרבנת
 הפסח ואח"כ בעמאים לנפש, ואח"כ וזיום הקים את המשכן כסה העין, על פי ה'
 יחנו ועל פי ה' יסעו, ואח"כ, ויהי בשנה השנית נעלה העין ויסעו בראשונה על פי
 ה' ביד משה, דאמרו חז"ל דמספר בגוהן שלא עשו הפסח רק פעם אחת בשנה
 הראשונה ומ' שנה לא עשו, וכמעט הוא לא חילול במרד ובמעל רק כיון שלא מלו
 את הילודים במדבר כדכתיב ביהושע ה' ז', ומילת בנים ועצדים מעכב מלעשות
 את הפסח, לכן לא קרבו הפסח, ולמה לא מלו את בניכם, ע"ז מרמו הסורה מלבד
 שהי' סכנה מפני שלא נשבה רוח לפיית בעדבר כדאיתא ביבמות ע"ב או שהיו
 צופים לא ה' אפשר להם לימול כי לא ידעו זמן תחנותם במקום אחד, כי ה' תלוי
 בעין כי עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו, ופעם רק יום ה' עמדו על מעמדס ונעלה
 העין ונסעו, ואז ה' סכנה גדולה עבור הנמולים, לכן לא גמלו מפני זה כתיב
 סמוך מיד וזיום הקים המשכן עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו וגו' ולפי זה ה' הדין
 של פסח שני של בעמאים אשר היו מחויבים לעשות בחדש השני, מרמו הקרא
 בחדש השני בעשרים לחדש נעלה העין שהקב"ה חס על בעמאים שלא ישארו לבדם
 במדבר ולא הלך העין עד אחר פסח שלהם, והנה קשה עוד ח"כ איך יוכלו לעשות
 פעם הראשון הפסח הלא ה' בלי ספק בשנה הראשון ילדים זכרים שנולדו והמה
 לא נמולו, ולפי כ"ל מיושב היטב, כיון שלא נסעו בשנה ראשונה עפ"י העין
 כדכתיב בפירוש בפרשה זו רק אחר פסח הזו נסעו בראשונה עפ"י ה' ח"כ אפשר
 שמלו את בניכם הנולדים בשנה הראשונה כי יכלו לחנות באהליהם עד חיותם משא"כ
 אח"כ, והנה ביבמות ע"א ע"ב קמשי הש"ס דלא מלו משום חולשא דאורחא,
 וכן מצינו אלל משה רעיא מהימנה שמות ד' כ"ד ויהי בדרך במלון ויפגשו ה'
 אחז"ל על שעסק בעסקי מלון תחלה ונחרשל במלות מילה הא חזיק דכל זמן שהי'
 בדרך ולא היה להם מנוחה ומרגוע לא ה' החיוב של מלות מילה מפני הסכנה,
 ולכן כ"ז שלא נסעו ע"פ העין ה' בידם להיח א"זו ימים ולקיים מלות מילה משא"כ
 אח"כ שלא ה' הדבר ביד ישראל, אמנם לפי דברי רבינו יחאק מובא בתוס' יבמות
 ע"ב ע"א ד"ה נזופין, הא שהי' נזופין משעת מרגלים לא קשה כלל קשייית כיון
 דחטא מרגלים ה' בשנה שניה לנאחס ממארים, ואז לא נשבה רוח לפניות וממילא
 היו מלים את בניכם דלא הוב סכנה לכן הקריבו פסח, אבל לפי פירש"י שמעשת
 העגל היו נזופים ולא נשב לפי"ז גם בשנה הראשונה רוח לפניות ולא יכלו למול וקשי'
 כ"ל וריק לחירונ', אמנם שמדברי יהושע ה' ד' נראה שלא נמולו כלל
 וכלל הילודים במדבר, כדכתיב וכל העם הילודים במדבר בדרך בנאחס ממארים
 לא מלו, אבל שאם נעיינ היטב בקרא תמצא על נכון לא כפי הגרסא בתחלת העיון,
 כי אחרי כחוב כ"ל כתיב נתינת עגז חז"ל כי ארבעים שנה הלכו במדבר
 יו' עד חוס כל הגוי אשר לא שגזו בקול ה' וגו', ואת בניכם הקים תחתם אותם
 י' יהושע, כי ערלים היו כי לא מלו אותם בדרך וגו' וישבו תחתם במחנה עד חיותם

כי כל המקראות עד פסוק ס' אך למוחר, ואריכת לשון וכפל, כי בפסוק ס' כתיב
 הילודים במדבר בדרך לא מלו, ולמה כל המקראות האחרים, ולפי כ"ל מדוקדק
 מאוד, והפסוק ו' י"ז כמה נתינת טעם על מקרא הראשון ואמר מ' שנה הלכו
 וגו' להוציא את הילודים לפני החלפת מ' שנה שנגזרה הגזרה על המרגלים כמה
 היו נמולים כ"ל, ואמר עוד מקרא ז' ואת בניהם הקים תחם מן מ' שנה והלאה
 אותם מל יבוע אבל לא בניהם לפני החלפת מ' שנה, כי כמה נמולו מישראל
 עלמם כ"ל, ומקרא הראשון ס' הוי תבטע כל הילודים במדבר אפילו לפני גזירת
 מ' ונכון ב"ה ולכן כתיב מקרא ו' ז' ללמד כ"ל שלא תטעה בזה :

וישאר

שני אנשים וכו' עד ויגד למושה, קשה מה זה שכתב יבוע על אלדד
 ומיד על שהתנבאו הלא כה לוח ס' שיתנבאו ולא יספו, פי' לא פסקו
 לפי פי' המרגום, וכל מהם היה עבד ס' אב של כל הנביאים שבאים אחריו, וכולם
 שואבים כרוח הקודש וכנראה ממקור וממשיין כשגם הגדולה של משה, וכש"כ בחייו
 של משה רבינו, וכל מי שהשתמש בנבואה לא היה לו בחינת עלמו רק בחינת משה
 כי רק הוא קיבל ההשפעה הגדולה והשפיעה לאחרים הראויים לזה, וזה היה
 כוונת כס"י ולקחת אותם אל אהל מועד ואלת מן הרוח אשר עליך, וכן כתיב אחר
 מטעם העגל ומשה יקח את אהל ונסה לו מחץ למחיה וסי' כל מבקש ה' יאל לאהל
 ודו"ק אבל הם נשארו במחנה ולא ילאו האהל שיהי' צהאל שלך וכפופים תחת
 ידך, ותשפיע מהודך עליהם לא הוד עלמם, והנה שני הנביאים נראה שבזה חטאו
 בעיני יבוע שהמה התנבאו לפני עלמם, ולא התחברו למשה להיות מאירים מאורו
 של משה, רק הלכו לפי הנהגת עלמם, וזה שכתב בתורה "וישאר שני אנשים
 במחנה" שכל שאר הנביאים הלכו תמיד אחר משה לאהל מועד שלו, אבל הני שנים
 לא הלכו אחריו לאהל תורה שלו רק עשו להם אהל לעלמם, ומזה יוכל להלמח
 פירוד ח"ו בין ישראל, והוי ג"כ מורה הלכה צפני רבן, ועוד כמה עניינים כמו
 שאנו רואים ג"כ היום בהדרגה קטנה כידוע, חש"כ בתורה "ולא ילאו האהל" האהל
 הידוע של משה ולכן לעק יבוע אדני משה כללם כי המה מתנבאים במחנה,
 ולכן כתיב בתורה ג' פעמים במחנה, והיא היתה עיקר החטא שלא ילאו האהל,
 לא צהאל שלך, אבל משה העניו מכל בני האדם אשר על הארץ, אמר במקרא אחר
 לי, פי' איני רואה כפי כ"ל שיש לך קנאה רק עבורי מה שהם משתמשים בנבואה
 וכתרה של תורה בבחינת עלמם לא מחמתי ובבחינתי ומשהשפעה שלי, מי יתן כל
 עם ה' נביאים כי יתן לכל אחד את רוחו עליהם לנדרו כפי השגתם, ובבחינת
 עלמם לא בבחינת שלי דוקא, ודמה בנפש מחמת גדול ענותמות שהמה ישיגו אז
 עוד יותר כפי מה שיש יגו מחמתו, כי ישיגו ויושפעו מהשפעה עליונה בלי אמצעותו
 כי יתן ה' את רוחו של עלמותו לנדרו עליהם לא שיאליל מן הרוח אשר עלי ויתן
 להם ונכון ב"ה :

פה אל פה אדבר בו וגו' ותמונת ה' יביט, המקראת הוס קשה לכולנו הלא

כתיב "כי לא רחיתם כל תמונה" ותמונה אייבב רואים זולתי קול, והרבה
 מקראות כיוצא בו, וכל ב"ה שמלאחי מטע אור ויחיר לי ה' בתוה"ק, והיא שיש
 חיגוק בלשון הקדש בין מלת רואה ובין מילת הבטה, מלת רואה נאמר על רואה
 בעלמא רואה חושש שאינה יורדת חדרי כסן רק חלונות, ויכול להיות בין בענין
 רוחני ובין בענין גופני, והבטה היא ענין הבטה עלומה והסחבלות בענין סיטב דק
 בוקע כל מסך המדלי ויבדוק, בפקש מחושב לביט אל פנימות הדבר, וראי'
 שאמח"ל והנימו אחר משה שתדברו וכו' וכל ספק שדבר בזה אפילו הדיוק ר'
 פוסק

עושה בפומבי, אלא ודאי מחמת שגאה חפשו בחפץ מחופץ למנוח ח"ו הו"א
 וכן ראוי ברורה מלאחי עוד שמוה ג' ד' על פסוק כי סר לראות מחרגם אונקלום
 למחוי ובפסוק ו' על כי ירא מהביט, פי' לאסחכלא, וכנה בפי' כפי הכ"ל, כי
 הסתכלות היא ראוי עמוקה מאוד, כמו שחזו"ל המסתכל בד' דברים ראוי לו שלא
 בא לעולם, ולא אמרו הרואה וכן אמר איוב ומה אהבונן על בחולם ולא אמר לא
 ראיתי וד"ל, והנה החילוק בין אב הנביאים וכל שאר לדיקים והנביאים כמו שחזו"ל
 בדבריהם, משם ראה באספקלריא המאירה או מליחלחות והמה ראו באספקלריא
 שאינה מאירה ואינה מליחלחת, וכל פירושו אספקלריא הנקרא שפיטעל כשאר
 רואה בה רואה בו את עצמו, ואריך להיות על ד' השני כסף חי (קוועקזילבער)
 דאם הוא בלא זה אינו יכול לראות את עצמו, וע"י הכסף חי שמולד כסני אינו
 יכול לראות מה שיש חתה לד' השני רק רואה את עצמו מלד חיו, אמנם מי שרואה
 בשפיטעל בלא מסך הקוועקזילבער אז הוא רואה מה שגזר השני ובפינימיותו ואינו
 רואה א"ע, וזהו דרך משל, כל הנביאים הי' הסגתם כל אחד ואחד לפי הסגתו
 ומדריגתו מדרגת עצמו כפי בחינת עצמו בא לו הנבואה, אבל עכ"פ ע"י מסך
 מזדיל והוא אספקלריא שאינה מאירה מכל עבריה רק יש בלד' השני ענין שמפסיק
 לבלי לראות בה, אמנם משם בכל ביתו נאמן הוא, לא ראה והסיג כפי מה שראה
 א"ע כי מעלתו כ"כ נהגדל עד אין חקר, ולא הי' שום מסך מזדיל, וראה בהמראה
 משני עבריה אל תוכו ופינימיותו, וזה אל פה אל פה הדבר בו בלי מזדיל, וכן יסקני
 מנשיקות פיו בלי מסך מזדיל ומניעה, וזה הוא הנקרא אספקלריא המאירה מכל
 צדדים, ואין להאריך והמבין יבין, וכן יש חילוק בין חמונה פסל וסמל ותבנית
 ודמות, כי חמונה נאמר ג"כ על ענין רוחני שאדם משיג ברעיוניו חכמות ומדות
 הש"י ופסל וסמל ותבנית ודמות הוא נאמר על ענינים שאדם עושה בגוף, לכן לא
 נאמר לא יחי' לכם חמונה רק פסל חמונה כל סמל מה דמות הערכו לו, אבל
 חמונה לחוד בלי הסתברות מלה סמל, פסל וכדומה אינו נמלא ובוה נוח, והנה
 כל הנביאים הי' בבחינת ראה לא בהבטה כהכ"ל, ובבחינת"ו א"א להבין ולהשיג
 חמונה ממידות הש"י מכל וכל, לכן נאמר, כי לא ראיחם כל חמונה, אבל משם
 עבד ה' אשר הי' בבחינת הבטה כהכ"ל הוא בעצמו יכול להשיג חמונה ה' היא ליוז
 הרוחני של מידות וחכמות הש"י, וזהו חמונה ה' יביט ולא יראה וכן הספיל דוד
 לבוא אל מעלה ה'ו אהבטה בהקיץ חמונתך, אמר חמונתך ולא ח"ו דמונתך או
 חבניתך ומה ראוי כהכ"ל שגלת חמונה על רוחני נאמר וז"ה הוא נכון וקלת חמת
 וז"ה דוד גל עיני ואביטה נפלאות מאורתך, לא אמר ואראה כי פירושו שהספיל
 שיפתח הש"י לו עיני השכל להשיג ולידע מה שא"א בהשקפה בעלמא בראי' חנוני
 רק להביט עמוק עמוק, מי ימלאנה אם לא בחסדי ה' למי שבה לעבר ומסייעין
 אותו, ופי' בחינת הבטה כהכ"ל, וכן אמר בשאר הנביאים "בחלום אדבר בו"
 במראה חליו אהודע ג"כ כהכ"ל, לא אמר בהבטה חליו אהודע רק במראה, והי'
 ע"י מסך מזדיל ודמיונות שונות ע"י מראה אספקלריא שאינה מאירה, שרואה רק
 עצמו ע"י המסך, ובלא המסך אינו רואה כלום משא"כ עבדי משם פה אל פה בלי
 מסך הכ"ל וחמונה ה' יביט בבחינת הבטה עולה מעלה העולם על כולנו בלי מסך:

פרשת שלח

ענין מרגלים קשה מאוד לפי ראות, מה זה חטאו מרגלים בחללת ביהושע
 עס

עם החשובה, הלא בפירוש אמר להם משה שיראו ויחקרו ויחזרו על כל העניינים אשר הביאו אח"כ כמו שאמר "וראיכם את הארץ מה היא וכו'", והם עשו את משלחם כפי הנ"ל, ועוד מה זה, ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה, ה'א המרגלים לא אמרו שלא נוכל לעלות עד אחר אמירה כלב, ואז החזירו להושיא עם רע ושקר, ויוליאו דבת הארץ אל בני ישראל, גם זה קשה שמתחלה כחב ויהם כלב את העם ואח"כ אמרו המרגלים אל בני ישראל, ונלע"ד שיעקר הכעף של המרגלים היה שעשו שלא כסוגן, ורע בלבם מחמת שבזבזם לחזרה אם היו אנשי אמת וראו את חוזק המדינה ואנשיה עולה פחד בלבם, אז מוכרחים היו להיות לנזעים בדבר זה לא יודע לשום איש רק ישיבו למשה ואהרן השולחים בלבד, ויחיענו עממם על איזה אופן המוכן לכובשם כידוע בכל חכמיסי מלחמה, וכן דרך המרגלים (שפילאטין), אבל המה בתרמית לבס לא היו מסתירים הדבר, אדרבה היו מפרסמים בדבר מיד אל כל העם, וזה נגלה בכחב "וילכו ויבואו אל משה ואהרן ואל כל עדת בני ישראל", ועל ידי זה החרעמו העם והביאו מורך בלבבם, וידוע הוא שהערב רב אשר ה' בישראל נקראו העם מעלה פחותה, והערב רב המה היו בעוכרי בני ישראל כי לבס מלא תרמית ואמונה קטנה בה' ובמשה, ובכל התלוות המה ה' המתחילים, ותמיד ה' מכחישים בנפלאות האל, כאשר נשרש בלבבם אמונת מזרים, והנה בני ספק אנשים כאלה מיד כששגועו רק שמן דבר מהמרגלים לקחו מורה בלבבם כמו שמבקש תואנה, ולעקו והרעו לכל בני ישראל, ראו והביעו שכל דברי משה בדאים חס ושלוס, ותווד ויעודו בלבבם כל האמונות הכוזבות, ואמרו לא נעלה כי בנפלאות לא האמינו וזדרך הטבע לא היה אפשר לפי דברי המרגלים, לכן נאמר "ויהם כלב את העם" לא בני ישראל, כי ישראל קדושים המתאמינים בנפלאות האל לא ה' בנקל להחזירם מאמונתם, ואמר להעם עלה נעלה לא כמו שאתם לועקים לא נעלה, ומה שכת' בקרא "אל משה", נראה לי כי כל מגמת העם הזה היה רק להקטין אמנות ישראל במשה עזדו ובשליחותו, והמרגלים אמרו לא נוכל לעלות, והנה כשארשעים הללו ראו שלא פעלו אלל ישראל בסיפורם אשר ה' עוד אמת, הוילאו דבת הארץ, פי' דברי שקר מה שלא ה', ועשו כל התפעלות בשקר וכזב ותרמית, ואמרו, ארץ אוכלת יושביה וכל אנשי מדות כו', אז "וסא" כל העדה גם כן ישראל את קולם ויבכו וילוו כל בני ישראל, וזה מצוהר בכחב "ויוליאו דבת הארץ אל בני ישראל", כי להעם לא היו לריבים התפעלות רב כי מיד התחזרו להם, אבל ישראל קדושים לא פעלו רק אחרי התפעלות רב והולאות דבת שקר וכזב על הארץ, אז התחזרו גם בני ישראל להם ע"כ :

בתעורר

לי עוד צענין המרגלים, וזה הוא אלל האנשים הנבחרים לרגל כתיב אלל מנשה "למעט יוסף למעט מנשה", אשר לא נקרא שם יוסף לא דגלים ולא בנשיאים כשחקריבו לחוכת המזבח, ואפשר לרמוז אל המרגלים שילמדו מיוסף חיובו ארץ הקדושה אשר לא היה כמוה בשאר העצמים, כי הוא היה משנה למך במצרים, וכפי (הפאלטיק) היה ראוי לו להסבדר רק צמדינתו כידוע, והוא השביע את אחיו שיעלו עממותיו לארץ אבותיו, וכן גם עם יעקב שהשביע להביאו לארץ כנען ג"כ היה סכנה גדולה שיבקש דבר כזה מפרעה, שימנע מהם את הכבוד הגדול שיסבב נביא ה' במצרים, אבל מחמת גדול האהבה לארץ הקדושה לא חס לכל זה, לא חס למינתה דבבוד, ולא חס שיאמרו שהוא אינו אויב עמו ומדינתו, וזוה שיעלו עכ"פ עממותיו לשם, וכן העלה אביו לכנען, ולכן רמו

לסם שמרגלים יחבבו את הארץ ולא יזידו לראות את ערות הארץ ולמנוע את העם מלעלות, ומזה ילמדו בדורות הללו שלא לחוש על האומרים לא נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו, פה ארצנו ומולדתנו, ולמה לנו ארץ כחמדה, רק ילמדו מיוסף שהיה משנה במלרים, וידרשו את שלום יוון וירושלים לעשות עכ"פ יישוב הארץ כאשר פעל ועשה האדמו"ר ז"ל כל ימיו :

עוד

תעורר לי בענין החקירות של מרגלים שאם להם משכ ובחשבוותם שהשיבו נראה גם כן רוע לבבם, הנה הוא אף לחקור תחלה על המדינה ועל אנשיה ולסוף אחר שיחקרו על הארץ אם היא טובה, ופירותיה איך הם, וכיתה הכוונה כי בלי ספק ידוע לו ששם נפילים וגבורים, וכאשר יראו אחס ולא יהי להם בטחון כראוי יבאו ויספרו לו, ולבם רעד ויפחד, לכן כאשר יספרו אח"כ מטוב הארץ ומפריה אשר אין כמוה בכל העולם, ע"כ בשורה הטובה הזו ימחק ויסיר מלבבם את רועם הפחד וטרע טעשה השורה הרעה מגבורת אנשיה, כי חמדת הארץ אשר היא זבת חלב ודבש יניע את לבבם להגיע את הארץ הזאת לחלקם, אבל הם עשו להפך, כאשר באו אל העם, אמרו מיד מטוב הארץ אשר היא זבת חלב ודבש וזה פריה, אבל מיד אח"כ אמרו בשורה הרעה, אפס כי עז העם וגו' למען למחוק מלבבם את השמחה ואת החמדה שהיה להם לארץ על ידי בשורה טובה של פרי הארץ אמרו בשורה הרעה, וזהו עון פילוי כי על ידי בשורה הרעה באחרונה לא נשאר שום רועם מהבשורה הטובה וזה היה כוונת משה רבינו ע"ה :

ויבא

עד חברון וגו' ויבאו עד נהר אשכול וגו', קשה למה כתיב ויבוא לשון יחיד ואח"כ ויבואו לשון רבים והדרשה הדרוש, וכל אולי לרמז כמו שמלינו אלל מעמד הר סיני כתיב "ויחן ישראל נגד ה'הר", לשון יחיד שהיה כולם בדעה אחת כאיש אחד בלי חלוקי דעות לקבל הוד מלכות שמים ולומר נעשה ונשמע כן גם כן כאן עד חברון היו המרגלים כשרים בדעה אחת לעשות דאון קונים וראון משם, ולא היה להם חלוקי דעות כאיש אחד, בפרט העיר הקדושה חברון מלשון חבר, החברות משכן אבותינו הקדושים עשה רועם גדול בלבבם ואף שראו שם הנפילים על כל זה היו בדעה אחת ולזה כתיב לי יחיד ויבוא עד חברון אבל אחר כך כשבאו לאשכול והתפרדה החבילה, והיה היפך חברון החברות רק אשכל אש כל אש הריב והמדון אשר מכלם כל ומלשון ואשכל גם שניכם אלל רבקה, אחזה את לבם ופיה לאש מתלקחת לריב ריב עם משם ועם ה', להוליך את העם שולל, לאמור נשובה למלרים לחטובותיהם ולאליהם :

ויאמר

משה אל ה' ושמעו מצרים וגו' עד טבלתי יכולת ה' להביא כו'. הני טבחוים קושי הטבה שהאריך כ"כ ואמר "והמחה את העם הזה, ואח"כ מתחיל מחדש ואמרו הגוים הלא כבר אמר ואמרו המלרים, ואמר אשר שמעו את שמעך מבלתי יכולת כו' הלא בקינור ה' יכול לומר לעול ושמעו מלרים וכו' והמחה וכו' ואמרו מבלתי יכולת, כל הפסוק ע"ו הוא במיותר לפי ראות, ונלע"ד פי' נכון ז"ה ומדוקדק כל מלה ומלה, והוא ידוע שאמונת מלרים היאם שאמרו שרם על כל גוים ה', ואינו רוצה הקב"ה שיפגדו אותם בני אדם ויהדבקו בו רק במשמתי עושי דאון המה ראוי לעבוד וליראה, ומי שמחזק בעילת העילות הוא חילול ועושהו רב, וחורס"ק ומאותה הראחה בפומבי הפך מזה, והנה המלרים אשר ראו כן חמסו כל הנפלאות והניסים והזרוע הנטויה אשר הוציא ה' את בני ישראל מארצ"ה ור"ה"כ המכות והנפלאות בים לא ה' אפשר להם לומר מבלתי יכולת ה' הלא ראו בעינים פקוחות כל היכולת, רק ידמו בלבבם אחרי כי ישמעו מכליון ישראל ח"ו

ח"ו שאמונתם אחת, שמחמת גודל דבקות של ישראל בהקב"ה גדלה עונם ונעשו
 חבל שאר הגוים חוץ ממזרים אשר לא ראו בעין ובגלוי את הנפלאות והגבורות
 והנסים רק מרחוק שמעו את שמעם, המה יאמרו פשוט שהוא שקר וכזב כל מה
 ששמעו רק מבלתי יכולת, וז"ש הכתוב "ושמעו מזרים כי העליה בכחך מקרבו"
 וראו כל הנפלאות, ואמרו וכו' אשר עין בעין וכו' נראה אחת ועי"ז מוכרח, והמחה
 את העם הזה כאיש אחד, כי מי ירכיב בנפשו עוז להסדנך בחלבים חיים, כמ"ס
 היום ראינו כי ידבר אלוקים את האדם ומי, שגם בג"י לא נזקק היו להם להאמין
 שאפשר להדבק בה' מכש"כ המזרים, לכן והמחה אותם לא מבלתי יכולת כי איך
 אפשר להם לומר כן אחרי שראו כל אלה במזרים חבל ואמרו הגוים אשר שמעו את
 שמעך שלא ראו צעייכם רק ע"י שמיטה מרחוק שמעו מנפלאותיך ונתקדש שמך הגדול
 המה יפלו מהר לשמיטה כחצת ויאמרו אך שקר נחלו לנו חביתינו אשר ספרו לנו
 כי מבלתי יכולת ה' לכן וישמטם במדבר, וזה היתה לעקת משה עבד ה' רועה נאמן
 אשר בכל ביתו נאמן הוא שיתחלל שם שמים ח"ו בכל העולם, ובשני בחינות חלל
 המזרים שיאמרו שהדבקות בד' עונש ורע הוא וחלל כל העולם שיאמרו מבלתי יכולת
 והכל הולך לפי הטבע ולא יוכל לשדד המערכת ולפעול למעלה מדרך הטבע וזוה
 תלוי כל יסודי האמונה כידוע :

והיה לכם לציצית וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. קשה למה כתב
 אח"כ עוד פעם למטן תזכרו וכו' הלא בפסוק הקודם נכתבו הדברים האלה
 ממש, וז"ל שהיה מקמיע אותנו כי ג' דברים המה המועטים מעבודת ה' ומלכותו
 (א) יש בה אחת אשר תאמר די שזכור המלות בלבנו ובעשיה חונה לריכה, כמו
 הכופרים שאומרים וקשרתם לאות על ידך ולטטפות בין עיניך הוא רק ליקח צעיני
 עיני השכל מלאת ה', כתב' שאמרו מלוא זו נעשה כי לזה השכל מסבים וזה לא נעשה
 כי היה נגד שכל שלי חקים וכו' וז"ש החורש"ק ולא תחזרו אחרי לבבכם ואחרי
 עיניכם אשר יאמר לכם כך וכך וזהו העשה וזאת לא תעשה הזכירה במלות די לנו
 ולא המעשה רק לרי"ך ג' דברים למטן תזכרו הזכירה ג"כ דבר גדול שלא ימוש ממזכר
 לעולם מלאת ה' אמנם לא די בזה רק "ועשיתם אותם" בפעולה להניח חפלין ולקבוע
 מוזה, וכן אל תאמר שתחבר בזה המלוא ותמאס בזה רק "את כל מלותי" רק ע"י ג'
 דברים אלו "והייתם קדושים לאלוקים":

ועשו להם ציצית הכנף פתיל תכלת. אחז"ל הוא דומה לים וים דומה לרקיע,
 וזים כתיב האוסי לא תיראו וגו' אשר שמתי חול גבול לים וגו', ושקולם
 מלות לית כנגד כל המלות כדכתיב וראיתם אותם וזכרתם את כל מלות ה', עיי'
 מה שכתבתי לפני זה, ובחתי להוסיף עליו עפי" דר"ל שאמרו ששכלת דומה לים
 כי מן הים יש לנו ללמוד מוסר השכל, אשר הוא יסוד מוצק לכל החירה כולה כמו
 הים אשר משבריו וגליו בסופה וסערה יאחיון ונערמו גליו ורולים לבלוע הארץ
 ומלואה וסנה גרגיר החול משבר כמו ואומר לו עד פה חצא, וישיב לאחור כן ג"כ
 כל המניעות הרבות והסכנות או הפסד גדול, או חמדה לבזו ישבור ויכלה ע"י
 האמונה בה' ובחזרתו שאמרה עד פה חצוה כן העשה לא חוסף ולא חגרע ולא חלא
 מן המדע, וכן תראה מפינו הים שלא יבין וישכיל בשכלו איך גליו ומשבריו אשר
 ברעש וברוח ירוצו לבלוע הכל, וכרגע כאשר יניעו אל החול יסוגו אחור וכל כהם
 כאפס וכאפס, כן החורה הקדושה לא תבין ותשכיל את חוקיו ומלותיו, ומושל עליך
 נקים כי רוח ה' המושל עליך הוא לזה כן ויעמיד לע"ע ושכלך קצר מהבין את השכל
 העליון והוא יסוד מוצק של כל החורה כולם כידוע, לכן מה לדקו דר"ל שאמרו
 שחול

שהוא שקול נגד כל הסורה כולם שממנה סדומה לים תלמוד כל הנ"ל אם ראינה אופס
 בעין סלכ ותסתכל לתמוד ממנה כל הנ"ל, ובזה חסיו קדשים לחלקיכם, ולכן לדעתי
 הסמיכות לפ' קרח כי קרח ועדתו לא למדו ממלות לל"ל, רק לעיני סכלם הלכו
 איך אפשר שלא לסיח השמות בין כל ישראל, למע יחי' סכין נכדל מלוי ומישראל
 ולמה לוי נכדל מישראל הלא כולם קדושים כולם בני אברהם יצחק ויעקב, ולמה יחי'
 זה בור נחשב, ודבר ששכלו לא מחייב לא סי' רוצה לקבל ורצה לחלוק על כל הנ"ל
 אשר ויכל לתמוד ממלות לל"ל, וזהו ג"כ סי' שלקח עלימו' שכולה חללת ושאל אם מחייב
 בלידת וכן בית מלא ספרים אם מחייב במזוזה ושחקו על משא שמחייב כי הים זה
 נגד סכלם ולא רלו לקבל עליהם דבר מה שהסכל חינו מחייב דור"ק :

ראיה על חורה מן השמים, מן חיוב מיתח על חילול שבת, ועשייה בפועל
 כאשר לזה סי' לפרוג המקושש עלים בפירות ונהרג, הלא כל הכופרים וכל
 בני אדם יודו ויתנו עידיהן על אדקת וענות משא רבינו, וכולם פה אחד עכ"פ
 יכירו וידעו בלבבם שלא סי' ח"ו איש לא טוב, והנה ישערו הכופרים בלבבם,
 איך אפשר לשום אדם יחי' דדיועא הסתמונה שבתתמונה שזוה שמי שיחלל שבת
 ימות בסקילה, ויקח אדם אשר סי' מקושש עלים וכויו לו בנות רבות ומשפחה
 וימיתו, כי בכל דיני מיתות האחרים, עכ"פ יש נזק והפסד לבריות כמו גלוי עריות
 רציחה וע"ו, אמנם חילול שבת מה שיוק יש לבריות אם יחלל את השבת, ואיך
 אפשר לאדם לעשות כזאת ולקח אדם מאשתו ובניו ולהמית אותם בעבור כי סי'
 מקושש שבת זאת לא זאת, כן ג"כ ח"ו אם לא היתה חורה מן השמים שזוה האל
 יחי', ואז אין מקר להבין האך גדלה המשפחה של חלול שבת שדומה לג' דברים
 הנ"ל, אז ודאי לא היתה אותו, וזאת ראי' על סורה מן השמים להכופרים אותו, וק"ו
 בן בנו של ק"ו משא רבינו אשר לא קם כמוהו כמוסכם צפי כל בני אדם מאמינים ואין
 מאמינים, יעשה ח"ו כזאת אם לא עש"י לוי סי' ית"ם :

ראיה שכתוב בסורה מעונש אחר היות ומשפחה הנפש אשר רבים חתמו על
 זה, והוא שאמרם הסורה הרבה עונשים מלקות, וארבע מיתות ב"ד
 וברת, דכתיב "סכרת סכרת הנפש היתה מעמיה" ואמרו חז"ל סכרת בעוה"ז
 סכרת לעוה"ב, והנה שאר העונשים מלקות ומתה מבואר ואנו עושים למי שבובר
 עליה, אבל עונש כרת אשר היה על איסורי ערוה או חלב ודם וחמץ, הנה עינינו
 רואים שבוברים עליו ולא נעשים, וכי תורס"ק יעמיד דבר לפנינו אשר כל אחד
 יאמר שהוא שקר ח"ו, מלאחי על מקרה"א אשר יעשה אותו האדם וחי בהם, כעין
 זה ממש, מבואר הכתב והקבלה מהר"י אלביק הלא מזה מוכח ומבואר שכתב הית
 כריתת הנפש עונש עוה"ב, כי לולי זאת איך יעמיד לוי דבר שהוא חרצ ציד
 המלעיגים עלינו על חוס"ק ששקר נחלם לנו ח"ו הסורה והלא יחי' מי סיבה אפי' איזה
 חכם קטן לא יכתוב ספר אשר כל אחד יכול להכחישו, וא"כ ק"ו בן ק"ו קול סי'
 חולב להכות אם ועומדת לעד יעמיד דבר שכל בני אדם יכולים להכחיש, הלא
 ודאי הפירוש מבואר שהוא עונש עוה"ב, ולכן כתיב ג"כ "סכרת הנפש" בפירוש
 ולא כרת סהס, והאם מוכח שכתב פי' העונש הנפש כנ"ל משכ"כ שהשכר יחי'
 בעוה"ב, כי מדת עוזה מרובה ממדת הפורענית, אשר א"א בלופן אחר למקור
 הטוב והחסד, ומוכח שכתוב בפירוש שבר ועונש בעוה"ב :

פרישת קרח

ויקה קרח וגו', בפרישה זו יש לעורר על השלשה לשונות שאמר לו הש"י למשה ואהרן שצפעתם בראשון ששמע את רוע דרכם אמר "הבדלו מחוך" וגו' ואח"כ אמר "העלו מסביב" וגו', ואח"כ כשהתרעמו ישראל ואמרו אחס המיתם את עם ד', אמר הש"י "כרמו מחוך העדה הזאת" וכולם לשון הסתלקות ועזיבת המקום מכמו שהיה, אלא חילוק גדול יש ביניהם "הבדלו" הוא לשון הסתלקות גמור ופירוד עולמית כמו "ויבדל ד' בין אור לחושך", מובדל ה'בדלה' גמורה בלתי חוזרת "העלו" היא ג"כ הסתלקות ופירוד מדבר הראשון, אבל אינה סילוק ופירוד עולמית רק לשעתה ותחזור, כמו "ויעל ד' מעל אברם" שהוא הסתלקות רק לשעתה, כי הדבור חוזר לעת האורך, אמנם, הרמו, היא ג"כ סילוק ופירוד, אמנם היא הנקלה מכולם שאינה פירוד עולמית ואינה פירוד לגמרי, רק נראה כמסתחר ואיננה מסתחר מרחפת על מקומה הראשון נוגע ואינה נוגע, כמו "וירם משה את מטו", הרים את המטה ממקום הקודם, אמנם הוא החזיק אותו בידו, ויכולת בידו בכל עת ובכל רגע להשיבו אל מקומו הראשון, וכן פירשו המפרשים וירם את מטו מלשון הסרה, הניח והסיר את המטה ויע את ידו, והנה בג' הלשונות אלו יש ג' בחינות וכל אחת מרומז בלשונה, כי מדוע הוא שמשם רבינו היה עיקר ומקור ההשפעה לישראל כמו שאמר הש"י חספה לי שבעים איש וכתתי מהודך עליכם, והוא קיבל ההשפעה ממקור נשגב ועליון, והוא נחה בטוב עין לישראל כדאיתא במדרש בענין קבלת התורה, וכן אהרן היה הראשון שבראשונים שקיבל ההשפעה ע"י משה וע"י עלמו והשפיעו משה ואהרן לישראל, וממילא אם הש"י ח"ו מסיר ההשפעה יכלה ויאבד ח"ו הכל, וזה שאמר אחרי שקרא ועדתו חטאו מאוד כהנ"ל אמר ראוי לסקל ההשפעה מהם מכל וכל הבדל' גמורה בלתי חוזרת, ויהיה ח"ו כליה והפסד גמור, וח"ש "הבדלו מחוך העדה", כי אחס יסוד ההשפעה ואריכים אחס לסקל לגמרי הבדל גמור בלתי חוזרת כהנ"ל, והנה תפלת משה שאמר איש אחד יחטא וגו', עשה מחלה ואמר לו הש"י ח"כ שאיך רוצה פירוד והבדל גמור "העלו מסביב למשכן קרח וגו'", ארצה צוה לא חיה הבדל עולמית רק לשעתה כהנ"ל, ולא הפירוד מכל העדה כאשר התפלל רק מקרה ודתן ואבירם ובעלי סייעסם והשפעה תחזור למקומה, והנה אח"כ כשהתרעמו ישראל על משה אחס המיתם את עם ה', הנה לא היה צוה חטא גדול כחטא קרח ועדתו כהנ"ל שהרסו כל היסוד, והנה רק לער וכאב היה בלבם על נפילת עם ד', לכן אמר הש"י "כרמו מחוך העדה" הסתלקות ההשפעה מהם לריכה לפי שחטאו, אבל אינה פירוד עולמית, ואפילו לשעתה לא תהיה פירוד וסילוק גמור ולא הבדל לגמרי מהם רק תהיה בעוף הפורח על דבר נוגע ואינו נוגע, כמו שיש מטה בידו שמסירו ממקום הראשון אבל לא יעזבו מידו ויחזירו מיד למקומו הראשון ובידו להחזירו וזה הסתלקות מועט ודו"ק, והוא צ"ה כחן וקרוב לאחם :

ויקה קרח וגו' ואון בן פלת בני ראובן, כגני רוצה לעורר למען מכל ישראל יאנחו בני ראובן בעובי הקורס בענין המחלוקת, ואפשר כי שבט ראובן הכעיס חמוריים יותר משאר השבטים, כי באמת שבטו היה הבכור והיה בדין להיות לו ישר שאת וקדימה משאר שבטים והוא לא בלבד שלא היה לו קדימה עוד נפל מדריגתו משבט יהודה אשר היה ראשון לנביעה ואלל הדגלים, ושבט לוי עוד יותר שאפילו בכבודות מישראל כסוגו אחר, ומשני זה בנקל היה לקרח למשך ברשתו את בני ראובן :

הענין של מי מריבה שחטאו משה ואהרן רבו עד למכזיב, התלמוד וזוהמפרשים
 מה היה חטאם, ואני עוררתי עוד קושיא גדולה אשר לא ראיתי לשום
 מפרש דמערור לה, וכוא, למח משה שינה את לוויו בצורה וקנה את הכלע תחת
 ודברתם, הלא משה אשר בכל צייתי נאמן הוא משנה בזרון למרות פי ה' וכי אפשר
 לצלות רעיון כזה על לבו, ונ"ל הענין כך, בהקדים אשר כתבתי במלכים ב' ה'
 בענין נעמן וחלישע, והנה ג"כ כאן משה רועה נאמן רזה שיקיים דבר ד' ליתן להם
 מים קיום גמור בלתי חוזרת, לכן עשה פעולה ומעשה לעשות אחיזה לדבר ד', ולכן
 אף שהקב"ה אמר ודברתם עשה הוא הכאה כהנ"ל מלך אהבתו לעמו ישראל ולא
 ח"ו למרוד בה', ואמנם כזה חטא כי למה לריך הנביא לעשות פעולה ומעשה שלא
 תהיה כדיבור חוזר, הוא מחמת כי נאחזו לא תלא הרעות ולא אדם ויתחנס, רק
 אולי מלך המקבל שבין כך הרעו את מעשיהם ולא יהיו ראויים להעשות להם נסים
 כאלה כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה קטנתי מכל החסדים, כמו שפי' רש"י שם,
 אפשר שנתלכלכתי בחטא, ע"כ משה שעשה ג"כ על דרך זה הפעולה היה בעיניו בני
 ישראל בואותיו הזמן על מעלה פחותה וצדיקותה התחווה, וזה היה חטאו, כי הש"י
 אהב את עמו אשר בחר, ישראל אשר בך אהפאר, והם לא היו בעיניו במעלה זו,
 לכן עשה כהנ"ל כי לולי זאת לא היה לריך לפעולה כי היאך יהיה ספק שדיבור יהי'
 חוזר אם לא תהיה המניעה מלך המקבל, ונראה הדבר אמנם כי מוסכם כזה משחז"ל
 שחטא במה שאמר שמעו נח המורים וכו', והוא עומק בוונתם כהנ"ל, לכן אמר
 הש"י יטן לא האמנכם כי להקדישי לעיני צ"י, פי' דע"י הדבקות והתחברות אשר
 יש להש"י עם הצדיקים עם קדושו אשר יש בקרבם חלקו חלקי ממעל הם עם
 כביכול כנוף אחד, לכן דיבור של אנשים כאלה דיבור של כביכול הקב"ה עושה רושם
 ומתקיים זה על זה על זה, והאומות ה"א להם להשיגו ובלתי מאמינים זאת שיוכל
 הש"י להתחבר ולהתדבק באדם כמ"ש "השמע עם קול אלקים כאשר שמעת אתה
 זיחי, וכן "היום ראיתו כי ידבר אלקים את האדם וחי, ולכן לא האמין נעמן בחלישע
 כמ"ש שם, וכן הכא מעט דמיון לזה שלא האמינו שהש"י יתדבק לכלל האומה רק
 ליחידי סגולה אשר שם ד' נקרא עליהם תמיד בלי הפסק רגע, אבל לא על כלל
 ישראל, ופי' להקדישי לעיני צ"י כמו להפרישי מציני ישראל, כי קדוש ג"כ פירושו
 פרוש ומובדל, (ומזה הטעם נקרא ג"כ לדעתי זונה המופרשת ומובדלת מדרכי
 המוסר, קדשה) ש"א שידבק הש"י כ"כ באומה הישראלית בכללה שלא ילך לעשות
 פעולה שתאחזו דיבור בה כי אולי לריך להשתנות ע"י מעשי המקבלים שמעשיהם
 רעים כהנ"ל, ובאמת רזה הקב"ה להראות הסיפוך שלא בלבד על הנביאים אשר רוח
 ד' נוססה בהם תמיד, רק גם על כולם יהיה הדבקות כמ"ש "ועשו לי מקדש ושכנתי
 בחוכם, בחוך כולם לא בפרטות, ורועה הנאמן הבין אח"כ דבר זה כשאמר לו
 יחושע דגני משה בלאם, ג"כ מטעם זה כי הוא האמין כי ההשפעה בא יבוא רק על
 משה וממנו על ישראל, והשיב "המקנה אתה לי, שרק ממני בלבד יא' ההשפעה
 "מי יתן וזהים כל עם ה' נביאים כי יתן ד' את רוחו עליהם, בלי אמצעותי ממני רק
 מיד עליהם והבן:

עוד בענין הנ"ל נחזורתי הלא אהרן לא חטא מאחר שלא הכה ולא עשה מעשה
 וכן הוא במדרש ותיירונו לא הועיל הרבה כנודע המשל של צנול חוב עם שכנו
 ע"ש, ונ"ל צ"כ, וכוא כמו שהיה בשאר תלונותיהם ומריהם כן היה ג"כ בפעם
 הזאת, כי בכל פעם ביו-ב' כוחות ציניהם הערב רב והפחותים שבהם כמחטיאים
 והמערורים ריב ומדון, והמה נקראים בכל מקום עם, וכתב הב' הטובים אשר
 אינם

אִיכָם מַעֲרַב רַב נִקְרָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַדָּה הֵן הַמַּעֲשׂוֹלִים שֶׁבְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ כָּל
הַעֲדָה כּוֹלֵם קְדוּשִׁים וּבְתוֹכָם כ', וְאִין לְהַאֲרִיךְ כֹּהֵן, וְכֵן כּוֹחַ בְּאַמְתָּה, וְכֵן אִיחָא
בְּמִדְרַשׁ פ' בְּלֹק "וַיַּחַל הַעַם לַזְנוּת, וְגו'" שֶׁהַעַם הוּא לְשׁוֹן גִּנְהָי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל כּוֹחַ לְשׁוֹן
שָׂבָה, אֲבָל אִינִי אֲדַמָּה שֶׁהוּא כָּל מִקּוֹם עַל הַעֲרֹב רַב וְלֹא עַל יִשְׂרָאֵל וְכ"ש לְשׁוֹן עַדָּה
וְכֵלֶה כְּאֶשֶׁר נִחְסַר לְהַסּ מִיַּם כְּדַכְחִיב "וְלֹא הָיָה מִיַּם לַעֲדָה וַיִּקְהֲלוּ עַל מִשָּׁה וְהִסְרִין
הַעֲדָה הַמַּעֲשׂוֹלִים שֶׁבָּהֶם בָּאוּ אֶל מִשָּׁה וְהִסְרִין שִׁיתָנוּ לְהַסּ עֲלֵהּ מִה לַעֲשׂוֹת, לֹא לְרִיב
עִמָּהֶם וְלִהְתְּלוֹן כִּי הוּא דִבְרַת שֶׁאֵלֹו כְּהוֹנֵן, כִּי הוּא- דִּבְרַת שֶׁאֵלֹ לַעֲמוֹד בְּלַעֲדָה וַיִּקְהֲלוּ
אוּ לְהַתְּפִיל עֲבוֹרָם אוּ עִינֵן אַחֵר מִה לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הַעַם הַפְּחוּזִים וְהַעֲרֹב רַב ג"כ
בָּאוּ, אֲבָל לֹא לְבַקֵּשׁ עֲלֵהּ רַק לְבַקֵּשׁ חוֹאֵכָה וְלְרִיב וּלְעוֹרֵר מַדְנִים בֵּין אֲחִים כְּדַכְחִיב
וַיִּרַב הַעַם עִם מִשָּׁה לֹא הַעֲדָה, וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֹר, כ"ל ג"כ שֶׁב' כִּיתוּחַ הִנֵּל אֲמָרוּ כָּל
אַחַת דְּבָרִיה, וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֹר קֹאֵי עַל הַעֲדָה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֹר לוּ גּוֹעֵנוּ בְּנוֹעַ אֲחִינוּ לְפָנֵי
ד' אִם אִין עֲלֵהּ בְּדָבָר זֶה הֲלֹא עוֹבֵר הוּא שְׂנִינֹעַ לְפָנֵי ד' בְּקְדוּשָׁה כְּמוֹ נִדְב וְאֲבִיבּוּחַ
וּמֵאֲחִים וּמִמִּשָּׁה אִישׁ אֶף שֶׁחֲתָאוּ ג"כ אֲבָל לְפִי דַעֲתָם הָיוּ רוֹזִים לַעֲבוֹד אֵת ד',
וּמֵיחָה יִפֶּה נִבְרַר לְהַסּ, אֲבָל הַעַם הִנֵּל הֵם אֲמָרוּ כְּמִי שֶׁרוּזָה לְעוֹרֵר מַדְנִים, לֹא
אֲמָרוּ וְלִמָּה הַבְּחָחַם אֲחִינוּ רַק וְלִמָּה הַבְּחָחַם אֵת קַהֵל ד' וְגו' לַעֲקוּ מִה שֶׁעֲשִׂה עוֹלָה
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַקַּהֵל ד' וְלֹא אֲמָרוּ הַעֲלִיתֶם מִמְּזָרִים, כִּי הַעֲלִים מִמְּזָרִים עוֹבֵה הִיָּה
לְהַסּ עִכ"פ שִׁילָאוּ מַעֲשֵׂיו וְקוֹשֵׁי הַשֶּׁעֲבוֹד, אֲבָל אֲחִ"כ עֲלִיהֶם עַל הַעַם אֲמָרוּ וְלִמָּה
הַעֲלִיתָנוּ מִמְּזָרִים וְגו', לְמָה לִּיחַת לָנוּ לְהַסְתּוֹפֵף בְּמַחְזוֹתָיִךְ וְהוֹלֵאחָנוּ מִמְּזָרִים הֲלֹא
אֲחִינוּ הִיָּינוּ בְּנֵי חוֹרִין, וַיִּבֹּחַ מִשָּׁה וְהִסְרִין מִפְּנֵי הַקַּהֵל, וְהַקַּהֵל נִקְרָא כּוֹלֵם כֵּת זוּ וְכֵת
זוּ שֶׁאֲסָפוּ עִתָּה יַחַד, אִין וַיֹּאמְרוּ ד' אֵל מִשָּׁה קַח אֵת הַמַּעֲשֵׂה וְהַקַּהֵל אֵת הַעֲדָה אֲחֵה
וְהִסְרִין אֲחִיךְ וְדִבְרַתָּם וְגו' וְהַסְקִית אֵת הַעֲדָה וְאֵת בְּעִירָם וְגו' הַקַּב"ה לֹא כִשְׁבָאוּ
לַעֲשׂוֹת נִסִּים וּפְלָאוֹת, וְעִינֵיךְ כֹּהֵלֶה יִדְוַע הוּא לְמִי שִׁשׁ גוּ לְבַ מֵאֲמִין אִין בְּעִינֵי יִרְאֵה
כְּפִלְאוֹת- אֲבָל מִי שֶׁמִּקְרָא וְכּוֹפֵר הַכֵּל, הֲלֹא אֶף אִם יִרְאֵה בְּעִינֵי מִבְּקֵשׁ חוֹאֵכָה וְהוֹמֵר
דְּבָרִים לֹא כֵן, וְלִכֵּן רָאָה הַש"י שִׁקְהִיל אֵת הַעֲדָה הַקְּדוּשִׁים וְהַמַּעֲשׂוֹלִים שֶׁבָּהֶם, אִין בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא הַעַם, אֲשֶׁר יִדְוַע ה' כִּי לֹא בִקְשׁוּ הַאֲמֵת רַק מְרִיבָה וְהוֹאֵכָה, לִכֵּן אֲמָר
הַש"י הַקַּהֵל אֵת הַעֲדָה וְלַעֲשִׂינְהֶם אֲשֶׁר עִינֵי רוּחַ לְהַסּ חֲדָרָה, וְהַסְקִית אֵת הַעֲדָה, אֲבָל
הֵם לֹא עָשׂוּ כֵן רַק מִשָּׁה וְהִסְרִין הַקַּהֵל וְהַקַּהֵל כָּל הַבְּחָחַם יַחַד, וְזִמְזָה גֵּאֲמָה דִּבְרַת
רַע כִּידוּע, כִּי הִמָּה לֹא יִאֲמִינוּ אֲדָרְבָּה עוֹד יַעֲוֹרוּ אֵת שֶׁאֵל הַעֲדָה לְהַעֲלוֹ מוֹם
בְּקְדָשִׁים, וְזִבְה חֲטָא אֲהֲרִין ג"כ שֶׁאֲמָר בְּפִירוּשׁ וְהַקַּהֵל אֵת הַעֲדָה אֲחֵה וְהִסְרִין אֲחִיךְ,
וְלֹא זֹכֶה אֲהֲרִין לְסַלַע כְּלוֹם רַק מִשָּׁה לְבַד דִּיבֵר לַעַם אֲבָל לֹא כְּאוּוֹי לְסַלַע, וְזִבְה מִיּוֹשֵׁב
לְמָה נַעֲשֶׂה אֲהֲרִין וְזִמְזָה חֲטָא, וְהַחֲטָא הִיָּה כְּזָכָר, וְעוֹד חֲטָא אֲהֲרִין שֶׁלֹּא זֹכֶה וְלֹא
דִּיבֵר לְסַלַע כָּלֵל, וְהַאוּוֹי הִיָּה ג"כ אֲלִיו, כְּדַכְחִיב וְדִבְרַתָּם שֶׁיִּכַּסּ חֲדָרָה וְחָלוּ לְסַלַע,
הוּא לֹא זֹכֶה כָּלֵל "וְנָתַן מִיָּמָיו" אִינוּ בְּפִירוּשׁ שִׁיתָן מִיָּמָיו, רַק אֲחֵם חֲדָרָה שֶׁיִּכַּסּ
וְחָלוּ אֵת הַסַּלַע תָּן מִיָּמָיִךְ וְאִ"כ שֶׁיִּהְיֶה יַחַד לֹא עָשׂוּ הַאוּוֹי אֵל הַסַּלַע וְשִׁיכַסּ הַקַּהֵל
הַמַּעֲשֵׂה הֵן אֵת הַקַּהֵל וְלֹא הַעֲדָה גַּד דִּבְרַת זְכָרָן: **עוֹד** עִינֵיךְ אֲחֵר בְּעִינֵיךְ זֶה נִתְעוֹרֵר לִי בְּחֲטָא שֶׁל מִי מְרִיבָה, כִּי מִה הוּא כְּחִילוֹק אִם
כְּסַלַע נִתָּן מִיָּמָיו ע"י דְּבוֹר אוּ ע"י הַכֹּהֵן, וְכִי ע"י הַכֹּהֵן לִיכָא מוֹפֵת וְנִס
גָּדוֹל, אֲלֵא הַעֲנִין קַד' הוּא הַקַּב"ה רָאָה לְהִרְאוֹת בְּעִין וּבְחוֹשׁ שֶׁכָּל דִּבְרַת שִׁשׁ בְּעוֹלָם
יֵשׁ בּו חַיּוֹת וְרוּחַ הַבְּאֵלָל מִמֶּנּוּ ית' רַק מִלְּמַעְלָה לְמַעַבַּת בְּמַדְרִיגוֹת שְׂבוֹת, וּמִתְקַיִים
ע"י רוּחַ פִּיו, וְהִכָּה בְּעוֹלָם הַתְּחִינִין, אֲדָרְס הוּא הַמַּעֲשֵׂה וּמִתְקַיִים ע"י רוּחַ פִּיו,
וְז"ש וַיְהִי הַאֲדָם לְגַפְשׁ הִיָּה וְתִרְגוּם אוּנְקְלוֹם לְרוּחַ מִמְּלָא, כִּי בַח הַדְּבוֹר הוּא הַחַיּוֹת,
כֵּן כָּל הַתְּעִינִים שֶׁתְּלַשֵּׁל מִנְּבוּה גְבוּה וּמִסָּה מַעַבַּת שֶׁלְשֵׁלֶת אֲחֵת, וְהַכֵּל יֵאל תְּחִיּוֹת א',
וְכֵן

וכן הוא אפילו בדומם רק הוא נתגשם מאוד מאוד שאינו נראה בו החיות, וכיון שכל חלוי בחיות העליון צ"ב, ממילא אם רצון העליון להוליד החיות מכס הכל נפסד וכלה כאין וכאפס, והטבע אינו כלום, ודוגמא לזה מאמר האר"י הקדוש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ד', אשר בחובו הוא החיות והוא המתקיים וכיון שכל יולא ממקור ח' אשר הוא נוסן בו חיותו אם הוא מושג חיותו רגע ממנו הכל שב לאפס ולאין, מזה הוא ראיה ברורה שהטבע אינה כלום, ואינה עולמית רק היא עומדת בראון הנותן החיות, ונופלת בראון בלוקח החיות ממנו הכל כדלונן, והנה זאת ברור אם אנו רואין שאפילו בדומם שאינה נראה שום התרגשות שיש בו חיות, ואעפ"כ ע"י דיבור אשר הוא עיקר החיות, יוכל הדומם להתעורר, על אחת כמה וכמה, על ענינים הגדולים ממנה, וכן למעלה למעלה עד אין סוף, וזה ראה הקב"ה להראות לעיני העם כולם, ויביה לבם מופת מוסף על חידוש העולם והשגחתו, ושהטבע אינה כלום כי אינה כח עלמי כח עולמית מה שלא היה ע"י הכאה כי היא אינה החיות רק הדיבור הוא החיות, וזה ההטא שלא דברו אל הסלע ודו"ק, ואפשר שרמזו חז"ל דברים אלו שנשארו ק"ו בעלמן מה אבן שאינו שומע ואינו מדבר ועושה רצון קונו, אנו עאכ"כ כי הטבע אינה כלום כי הכל חלוי ברצונו ודו"ק ואין להאריך בזה:

ספר דברים

פרשת ואתחנן

וְד' התאנף בי על דבריכם וגו' כי אנכי מת בארץ הזאת וגו', וכוא פלא לא זכיתו להבין מה שייכות זה המקרה לחוכמה הזו המתחילה מפסוק ע"ז ונשמרתם מאוד לנפשותיכם כי לא ראיסתם כל תמונה וגו' שאמר וז' החאנף בי גם מה קאמר 'ואנכי מת', מה שלא אמר בכל פעם שהיה מתרעם שאינו יכול לעבור את הירדן לא אמר 'ואנכי מת', והאיר ה' עיני בתורתו להעיר עיני רבון על זה, והוא, אחד מניסודות הגדולים והחזקים הוא להטביר מלב העם רעיונות כוזבות מעיניו ע"ז אשר היו דברים בה והיה שקוע בלב כל העמים אשר הבינותיכם, ואפילו המאמינים בסיבה ראשונה וקוראים אותו חלקי דחלקי, לא היו מאמינים שאפשר שמדבק בש"י או אפילו מלאך עם אדם ילוד אשה, אם לא כי הוא בעלמו הוא חלקי בדמות איש וגוף כידוע, ומזה נסתבב כל הרע וע"ז שבו משתחווים לאדם, כפרעתו וכדומה, וכן אחרים עשאו עצמם חלקים, ועיקר מעמד הר סיני ה' להראות להם לדעת אשר שקר נחלו להם אבותיהם ראו בעין ובחוש "משה ידבר והאלהים יענו בקול", כדבר איש אל רעשו, והוא ילוד אשה כשאר בני אדם, והוא עיקר ויסוד כל התורה להאמין בנבואה לכל הימים, וזה לדעתו דקשה למו כתיב וכן יאמינו לעולם בלא ככר נאמר ויאמן העם "ויאמינו בה" ובמשה עבדו, אמנם ערס מעמד הר סיני היה הדבר רק מלך האמונה אבל לא ראו וידעו כל העם מקטן עד גדול אשר הש"י מחדבק עם אדם ומשמיע דבריו וחוקיו אליו, וז"ש הנני אנכי בא אליך בעבור ישמע העם בדברי עמך, ועי"ז וכן יאמינו לעולם שכל העם ישמעו בדברי עמך, כאשר באמת אמרו היום

היום גתינו כי ידבר אלכיס את האדם האדם דייקא יליר אדמה לא חלסי וחי ,
 ואע"פ שכוף עול חי בגופו ובהומרו , לא כמתשבות עע"ז שזאת ח"א רק אם הוא
 חלסי נמש , ועי"ז כופרים בכל התורה ויטודות שלה , ועתה אם משש לא היה מת
 ונקבר כשאר בני אדם אז לא היה מועיל כל מעמד הר סיני והיו כופלים וסגוסים
 אחר למתשבות זר שא"ל לאלוקי להתדבק באדם וכל אשיות התורה נחרועשו , על
 כן היה ההכרח שימות משה ויקבר כשאר בני אדם "ומזה הטעם לא מחל לו הש"י
 על עון קל כזה לעזרו בן ביתו , כי היה ההכרח עבור עובת ישראל ועובות העולם ,
 והיה מיתת משה כמותם של מעמד הר סיני ונעוץ סופו בתחלתו , שזה בלא זה
 לא יתקיים , וז"ש כאן אע"פ שאין כאן מקומו כלל , אמנם ראוי ונכון לומר הדבר ,
 והוא שמתחיל להוכיח להם מענין ע"ו בפסוק ע"ו ואמר "ונשמרתם כי לא ראייתם
 כל המונה פן תשחיתונו וגו' ואמר כל כך היה הש"י רוצה להעביר מחשבת זר
 מקרבכם שגם זאת עשה "זה' החאקף בי על דבריו , הש"י לא מחל לי עוני וחרה
 אפו בי על דבריו ששמרתם תמיד שא"ל לאלקים להתדבק באדם ילוד אשה לכן
 "ואכני מת , ולריך אנכי למות כדרך האדם , ולכן איני אוכל לעבור את הירדן ג"כ
 מטעם ה"ל שלא יאמרו רק משה היה יכול לכבוש את הארץ ויעשה התלחמות
 ונפלאות , ע"כ הראה להם שגם בלתי משה ג"כ יעשה אל נפלאות והבן , וזאת הכל
 עשה "למען שלא תהי' לכם פחחון פה לפול ברשת הטעות כמקדם , והוא נמשך
 על המקרא , והתכנס לקח ה' וגו' להיות לו לעם נחלה , לכן ג"כ החאקף בי ואכני
 מת כ"ל , ונמשך ג"כ על המקרא כ"ג אשר בזה מסיים התוכחה , כמו שאמר
 לכן כיון שהראיתי ועשיתי כל ה"ל שאפי' על משה התאפתי ולריך למות לכן "השמרו
 לכם פן תשכחון וגו' ועשיתם לכם פסל , וכוא קרוב לאמת ב"ה , ואלל אליכו לא הי'
 לריך מיתת וקבורה כי כבר נתאמת הדבר ע"י נביאו נאמן ביתו ושפה אל פה דיבר
 עמו כאיש אל רעהו ועם כל זה הי' ואח"כ מת כשאר אדם :

כבוד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלהיך וכן שמור את יום השבת לקדשו
 כאשר צוך ה' אלהיך וגו' , בדברות השניות כתיב ב' מלות בגדולות
 כאשר לך ה' אלהיך מה דלא כתיב בדברות הראשונות , וידוע פירושי מחז"ל כאשר
 לך במרה , ולבי אומר לי שחוק"ק הזכירה במלות הללו כאשר לך ה' ענין אחד
 ליסוד גדול בענין האמונה והוא כי התורה כוללת מלות שונות חוקים ומשפטים ,
 חקים שאין בכל האדם משיג אותם ומחויב לעשות מלד החק , חוקה חקתי גזירה
 גזרהי זמין לזוז ממנו , כמו המלך שנותן חוקים לעבדיו , ועבדיו הנאמנים שומרים
 אותם לבלי נעות מהם , חף כי אינם מבינים אותם , ומשפטים הם אשר השכל שומר
 עליהם , ואף בלי התורה לבו אומר לו לעשותם , אמנם העבודה היותר מעולה
 הוא , כשעושה גם המשפטים מלד החוק כי אז בעת ילך בדרכי האור ולא ירח
 ממנו נדה , כי אם ילך אחרי שכלו בנקל יפול כנפל ממנו מסולם הדעת גם בדברי
 המשפטים , כי שכלו יוליכו שולל גם בעניינים העומדים ברום המוסר ומדות
 טובות , ד"מ מלות כבוד או"ל אשר היא מלוא השכלית שאין למעלה ממנה ,
 לפעמים יורכו חבונות לבו שלא לכבד את או"ל , כגון אם הבן הוא חולה , ובא לו
 מחמת חטאה אבותיו , או הוא עני ואביון ומדוכא ואביו אינו רוצה לעמוד לימינו
 לחמכו , אז שכלו אומר לו למה לי לכבד או"ל , הלא המה היו בעוכרי ואכזרים
 המה ולמה לי לכבדם , כאשר באמת מעשים בכל יום לשמוע רעיונות כאלה ומורדים
 ומכים את אבותיהם , וכן שבת הוא מלוא שכלית , כי שכלו יניד לו לשבות יום ח'
 כי אם לא ישבות יגרע חלקו מבהמה אשר גם לה לריך להיות מנוחה , אבל זאת

המנוחה

המנוחה ע"פ שכלו יפנה מני אורח החורב, באמרו מזאת המלחכה ראוי לשבות ומזאת לא, הלא כתיבה, ומלחכת בניגון, ושריפת ליגאלה וכדומה למענוג יחשב וכדומה הרבה, לכן יתכן החורה שלא תעשה המלות השכליות כאלה ג"כ רק מטעם חק, כאשר יוד' ב' אלהיך, יוד' וגזר עליך לעשותם והוא תשכיל וחלך בעמ, ולא תצחין בשכלך לימר ע"כ כיבוד אר"א, כי החורה לוב חק ולא יעבור כבוד את אר"א בכל אופנים שיהי' אין לך לפרוק את העול ממך, וכן ג"כ לענין שבת החורה לוב שבות חק ולא יעבור כי לא רק ממוסת הגוף השבות והעיקר ממוסת הנפש והבן:

לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא יגקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, החרגום אוינקלוס מפרש על שוא הרחשון למגנח, ועל שוא השני חרגום לשקרא, וק"ל המכוון בזה כי אף שאיננו ראוי לשבע כלל אפי' על דבר אמת כדמלינו אלל ינאי המלך, אבל עכ"פ אין עונש בדבר מי שצריך לשבע ולהכחיש למי שעכב בו שקר, רק זה יעניש עונש מר ממוסת ח"ו מי ששבע לשקר ח"ו, וז"ש על שוא הרחשון שהוא אזכרה שלא להיות קל מלשבע למגנח פי' בחנם אם לא לצורך גדול, ועל שוא השני שכתב לפניו כי לא ינקה ה' רק עונש יעניש אוחו הוא רק אם כי' לשקרא אבל לא למגנח, כי אף אם ישבע למגנח אין עונש כ"כ ולא ינקה עליו, וה' בוחן לבבות, ורק אם ישקר ח"ו אז לא ינקה ודו"ק.

פרשת ראה

אחרי ה' אלהיכם תלכו ואותו תיראי ואת מצותיו תשמורו ובקולו תשמעו ואותו תעבודו ובו תדבקון, גל ה' את עיני ואביטה כוונת המקרא על דרך שאחז"ל הבא לטבר מסייעין אוחו והבא לעמא פותחין לו, ומלוא גוררם מלוא, ועצירה גוררת עצירה, כן ג"כ הכא אמר הש"י ע"י נביאו נאמן ביתו והעיקר שתיבה לכם הרלון והקבלה בלב לילך בדרכי ה', ואם שתחילו בדרך הזה אז תלכו מחיל אל חיל ממעלה אל מעלה שאם אחרי ה' אלהים תלכו תבואו אחר כך למדת היראה, "ואוחו תיראו" ואם תהיה לכם מדת יראה שמים תבואו למעלה "ואם מלותיו תשמורו" שחקיימו כל מלותיו וחקותיו ומשפטיו, ואז תבואו למעלה גדולה, "ובקולו תשמעו", פי' שיחגלה לכם מעיינות החכמה שתראו ופלאות וגדולות כוונות עמוקות בחורה וזה נקרא קול כידוע השמע עם קול אלהים, קול גדול ולא יסף, וישמע הקול מדבר אליו וכוא דוגמת הנבואה, כי נר מלוא וסורב אור, כי הבנת החורה וסודותיה וכוונותיה הוא כאור גדול נגד קיום המלות לבד, אשר היא כפחילה בנר שצריך זה לזה, אבל האור הוא העיקר, ואז אם תהיה על מעלה זו תבוא לאדם האהבה "ואותו תעבדו", כי העבודה רק מאהבה ואח"כ למעלה אשר אין למעלה ממנו תבואו לדבקות והתחברות גמור "ובו תדבקון" ומלאתי כעין זה בספרי על ואם בחקותי תמאסו ואם משפתי תנעל נפשכם וגו' כמו לטוב בן הוא לרעה ח"ו עצירה גוררת עצירה תהלה לא למד ולא עשה, ואח"כ מואם באחרים העושים, שונא את החכמים מונע את אחרים כופר במלות כופר בעיקר ודו"ק:

ולא ידבק בידך מאומה וגו' ונתן לך רחמים ורחפן וגו' כי תשמע בקול ה' לשמור כל מצותיו לעשות הישר בעיני ה' אלהיך, ראיתי אור שחוק"ק הבטיחה לנו אם נלך בדרך ה' ונעשה דין עיר כנדרת, אשר לפי פשוט עיני הסכל הוא אכזריות גדולה לעשות הכל חרם ולהרוג יוצאי העיר, ומעשה אכזריות כאלה אם

אם אדם מורגל בחלם נעשה לו טבע ומוריש לבניו אחריו, אמנם כן הוא, אם עשה הדבר מדעתו ושכלו, אבל אם עשה הדבר רק ע"פ פקודי ה' ואז ישרים המע, כי לבניו איננו מתעורר להיות אכזרי רק הוא מקיים מצות ה' אשר שכלו כלא יחשב נגד שכל העליון, למשל כמו השופט אשר יורה ע"פ חוקי המשפט הכתובי' לפניו ומחייב את הא' ומזכה את האחר, וכי השופט אכזר לזה או רחמן לזה, הוא עומד מנגד, רק אומר הדין קד וכן וכן תעשה, והנידון אם הוא סכל אז הוא אויב להשופט, ומדמה בלבבו שהוא שוכח לו מהמול שלשום, כן ג"כ זה הדבר, וז"ש הסורה "ולא ידבק בידך מאומה, עי"כ אתה מראה שאין בלבבך שום בלע כסף וכבר אמר ואז ונתן לך רחמים ורחמן, יתן בלבבך שאכזריות אשר אתה עושה, אשר מסיר מלבבך מדת הרחמים, חרבה עוד יוסיף בלבבך מדת הרחמים, וזה ונתן לך רחמים שיוסיפו לך עוד מדת רחמות, והרבך מה שחסרת ממון ודמים הכל מדה כנגד מדה, ואמר העטם, כי ע"י ששמעת בקול ה', ולא בקולך ושכלך לומר לבי עלי דוי לעשות כאלה, לשמור כל מצות ה' כל המצוות בלי שום חילוק אם השכל מסכים או אינו מסכים, ואין כאן חשב שילמח מזה מדת אכזריות, כי עשית הישר בעיני ה' חלטיך, ולא הישר בעיניך, וכוא כמו משל השופט הנ"ל:

פרשת שופטים

ועשייתם לו כאשר זמם. ל"ל להבין בספרת דין הזמה שזוהי הסורה כאשר זמם ולא כאשר עשה בלא קו"ח הוא להיות עונשו חמור כשהרג משלא נהרג, ונ"ל כמו שמלינו אלל גלות שמזיד פטור כדי שלא להוי ליה כפרה ויעשה במיתה בידו שמים כ"ג כלא יודע שמיחה ממרקת כל העונות. והנה הרשעים הללו אשר זממו להרוג את אחיהם ולשפוך דם נקי ונגמר הדין על ידיהם ונהרגין ויש להם בזה כפרה כי מיחה ממרקת, אבל אם כבר נשפך דם נקי ונהרג על ידיהם אז עונשם כל כך חמור שלא ימותו בנ"ד כדי שלא להוי להו כפרה רק תמיד יהיו רדופים ורחופים ע"י עונשי הש"י ואין להם מנוחה כל ימיהם, וחייבהם אינם חיים והמה חיים מתים, ועוד טעם למה המורה כ"ב כי להרוג נפש בהמיה אינו נקל כ"כ כי הכרח יודע מזה ועומד כנגדו וגם הרולת בעלמו מונעוהו לבו ונפשו לעשות רעה כזו להרוג נפש בידיו ממש, אבל להרוג נפש ע"י דיבור בעלמא ע"י עדות שקר הוא נקל מאד, ואם לא החמירה הסורה בזה לא היה העולם מתקיים, ומפני זה לזה סורה"ק שיד העדים תהיה בהם בראשונה כי לב האדם מתעורר ע"י הפעולה וקשה מאד לעשות פעולה רעה בידים לכן יהיה זאת לראיה על אמיחת דיבורם שיד העדים תהיה זו בראשונה להמיתו ודבר אשר קשה מאד שיעשה אותו האדם א"ל להענישו כ"כ כמו על דבר אשר ביקל יכול לעשות ולא ימנעו רק פחד העונש ודו"ק:

פרשת תצא

לנברי תשיך ולאחיך לא תשיך. הנה בזה נתלכנו גדולי המפרשים וגדולי הראשונים כידוע, אם הוא עשה ליקח רבית מנכרי או לא וכמה דמים משך מישראל מן האומות הקוראים תגר על מצוה זו, ואי בעיני אמרתי למצוא דבר נכון בענין הזה, להכח סורה"ק אשר כל דרכיה דרכי נועם ונחיצותיה שלום ומוסר היותר נשגב הלכה גם בזה המצוה בשלימות המוסר, וכוא כי השכל והמוסר יחיי'ו, אם

אם יתחברו אנשים רבים ויעשו חברה שיקבלו אליהם אנשי החברה לסמוך איש את רעהו במנוון או בגוף ואם יפסיד האחד לריבים בעלי החברה להשלים לו את חזקו , וכן כל אור"ח מאנשי החברה מי שנפסד ישולם לו מהחברה כמו המצטיחים עבור אש או ברד , ולמשל הגאטעהער באנק אשר יסודותיה שכל אור"ח מצני החברה לריך לשלם ערכו להנזק , היעלה על השכל שאיש זר אשר אינו מצני החברה יתבע מהם לשלם לו את חזקו , הלא לסכל ושועה יחשב , קן ג"כ הדבר הזה החורה אור לבני ישראל שמחויבים לסמוך את עמם ולהלות לחבירו בלי שום שכר , והנה כל א' מישראל יש לו דין על חבירו שלא לשלם לו רבית כי חבירו יש לו ג"כ דין עליו לקבל ממנו מעות בלא רבית , משא"כ אינו ישראל כיון שהוא אינו מחוייב ליתן לישראל בלי רבית , לכן גם הוא לא יוכל לתבוע ממנו בלא רבית , והנה אומר אעפ"י שהיושר היה ליקח ממנו רבית אבל לא מלואה היא והחורה עמדה לסמוך את הנכרי וזה בפירוש אשר לנכרי תוכל ותמחייב ליתן לו רבית כיון שהוא אין לו דין ליקח ממך בלא רבית לכן מחוייב אתה לקיים הבטחתך ליתן לו הרבית משא"כ בישראל אף שהחיות ליתן לו אינך לריך לקיים דהוי כמתנה על מה שכחוב בחורה , ופי' בקרא קן הוא דברישה כתיב "לא חשיך לחיך נשך , וקאמר הגמרא במליעה ס"א ע"א דקרא איירי בלוח דאסור ליתן , וכמו דאיירי רישא בלוח קן ג"כ ספא לנכרי חשיך ג"כ איירי בלוח פי' אם תקח מן הנכרי חתן לו רבית ותקיים הבטחתך כיון שהוא אין לו דין עליך לקבל בלא רבית ולמה אתה תפסיד אותו , ומלאתי און לי ושמחתי במליעה ע' ע"ב מרבה הונו בנשך ותרבית לחוק דלים יקבלנו ואמר ר"נ אמר ר"ה דאפילו רבית דנכרי ופירש"י שם שישראל נוטל מן הנכרי יורד למינון איחיבי' רבא לר"נ לנכרי חשיך מאי חשיך לאו חשוק נאמר שמוחר אתה ליקח ממנו נשך , וקמשי לא חשיך פי' חשיך כתיב ופי' כמו שפי' רש"י שם בזוקמו ד"ה לא חשיך דוקא קאמר אתה תן לו רבית דעל הלוח קאי , ואף דקמקשי הש"ס שם לא סגי דלאו הכי , פירש"י ובי בא הכתוב ללוות עליו ליתן רבית לנכרי , דאלו להסיר פשיטא מסיכי יחתי לאסרו ולפי הכ"ל דעפ"י מותר ליתן והקרא מורה לנו זה , דהי לא הוי קרא ה"א דאין לריך לקיים ולשלם לו מה שהתנה עמו דהוי כמתנה על מה שכחוב בחורה ולא גרע מישראל וקמ"ל שאינו קן כנ"ל כיון שהוא אין לו דין עליך שתתן לו בלא רבית לכן לריך אתה לשלם לו , וכן איחא במכות כ"ד ע"א אמר ר' יוחנן כספו לא נתן בנשך ואפילו ברבית עכו"ם ע"כ מכל הני"ל נראה דפי' מקרא זה רק שמוחר או מלוה לתת לנכרי רבית דקאי על בלוח מדכתיב חשיך ולא חשוק ולא על המלוה שמולה ליקח מנכרי רבית , דהרי חזיקן שחז"ל במכות כ"ד ובמליעה ע' אמרי בפירוש שאפילו רבית דעכו"ם , ואם ח"ו היה כוונת החורה שמולה היא ליקח רבית מעכו"ם לא יאמרו חז"ל סיפך מזה , ואפי' אם התעקש לומר שאמרו רק מדה המוסר ומדה עובד , הלא לא יוכלו לומר מוסר ומדה עובד אם הוא להיפך נגד החורה הקדושה הם מלמזכיר , ועוד ראה ברורה דבויקרא כ"ב ע"ז אל תקח מאתו נשך ותרבית , וכן את כספך לא תתן לו בנשך אשר מיירי בהדיא במלוה דאסור ליתן ברבית ושם לא קאמר אבל לנכרי תן בנשך ובתרבית רק כאן שמיירי מלוה ולא ממלוה קאמר לנכרי חשיך ופי' על הלוח שרשאי ליתן לנכרי רבית משא"כ לישראל שאסור ליתן לו אפילו אם התנה עמו מטעם הני"ל , ואדרבה החורה עמדה לימין נכרי שמחוייב הלוה לקיים לו התנאי כיון שהנכרי אין לו דין לתבוע ממך בלא רבית ולמה תפסידו , ראה והכס מכ כעיס

דרכי ה' וחורתנו :

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם מצרים וכו' עד לא תשכח .

הנה לריך להבין מה הרעם הגדול על עמלק שבא להלחם בישראל, ועוד מה היתה צלבו של עמלק להלחם עם ישראל מה עשו לו ומה היה יכול לשלול מהם הלא לא היה להם מדינה וקנינים, הלא זה חירולו, ומה גראה גדול רשעת וזדון לבו של עמלק כי הוא לא בא להלחם בישראל מחמת מקנה וקנין כדרך הגבורים או שוללים רק כוונתו היה להלחם מלחמת הדת והאמונה, כי ידוע שבצעת היתה היה העולם מושקע ומוטבע בחושבות מלרים וכל העולם היו עובדי ע"ז והיו מקטרים ומנסכים לשמש או לחי' או לאחד מהכזבאים, והנה ע"י יציאת מלרים שראו העולם הנסים והנפלאות והיד המוקד והמה היו לאום ולמופת שעבודתם חושבה ומוחרס בלתי לכ' לבדו ראו לעבוד וכי הוא משגיח וכל ענינו עקרי אמונה ויסודותיה ויושר מכלם ע"י הנסים שנעשו בים כמ"ש אז נבהלו אלופי אדום חילי מואב ואחזמו רעד וגו' כי כל העולם ראו בחוש ובעין שתולתם נכזבה ואלקיהם אפס ואפע, והנה הראש לכל עובדי ע"ז ואזי אבות הסומאה היה עמלק נכד עשו הרשע כידוע לכן קם ונחטורר הוא אחרי כי ראה שאמונה חדשה אמונה ה' נחיסדה בעולם ע"י ישראל וכמה אלפים ורצבות נחרתן מאמונה ע"ז אשר היא היה ראש להם נחירא ופחד ובה זדון לבו מיד במהירות בהחלה ערס נשרש האמונה הזאת בלב ישראל בהוקה, וערס נחפרס האמונה הזאת בעולם עוד יותר, הוא בא ורצה לבלות את העם עד כלה, וממילא לא חסיה האמונה ותאבד מן העולם ולא ימונו עוד יושבי כנען ואלופי אדום ויחמינו כמקדם באמונתו הכוזבת, וא"כ היתה מלחמתו רק מלחמה בד' להלחם כביכול בד', לכן היה ענשו מרובה עד מאוד כי אם לחם אודות מקנה וקנין לא היה זדונו כ"כ כי כן דרך העולם, אבל כוונתו היה רק לשרש ולהפריד האמונה האמתית מלב מאמינים, ועיקר כוונתו היה מיד ומהר ערס נשרש מאוד, כי אם ימסין עד שיושרש מאוד בלבם אחר מתן תורה וכל הנסים שנעשו במדבר אז הרשע הזה ידע שלא חועיל לו מלחמתו כי כבר האמונה תקע אהלו בלב ישראל ובלב העולם, אבל עתה בכתחלה היה הישראל ג"כ אין ולא ורפיא בידם ופוסחים על ב' סעיפים וכל הערב רב אשר היה בתוכם וננקל היה יכול לבלות האמונה בעבודה הזו, וידוע מהצבות ראה זדון לבו לכן בא האוי זכור את אשר עשה לך עמלק, הבינו נא הרעה הגדולה אשר עשה לך דוקא כי כל תפארת ישראל הוא אמונתם אשר כל האמונית שבעולם רק על יסודותיה עומדים כידוע וע"כ הבינו מה עשה לך ויזנב כך כל הנחשלים אחריו וכו' ולא ירא אלקים שבא להלחם עמך בעוד שהיית במדרגה פחותה הלוט ונקל באמונה ואמה עיף ויגע ביראה ובאמונה לא היית עוד חזק ואמין דבק ב' ולא ירא אלקים שלא היית אחה עוד ירא אלקים ותורתו רק חלש ויף ויגע בעבודתו והוא רצה בזמן הזה לנתק את תפארתם האמונה הזאת מידכם ומכל העולם לכן תמחה את זכר עמלק לא אמר תמחה את עמלק רק זכר, הכוונה על כוונתו של עמלק, כי אף אם הוא לא יהיה עוד ישאר כוונתו בעולם, ותמיד מחוייבים אדם להלחם מלחמות ה' ואמונתו וזאת לא השכח לעמוד נגד הפחנתים לאמונה ע"כ :

פרישת תבא

יהודה כי תבא, אחרי שסיים מלוח בזורים ומעשר כתיב פסוק ע"ז היום הזה ה' חלקיק מלך לעשות וגו' את ה' האמרת היום וגו' וה' האמיק היום וכן כ"ז ח' ויג' משה וגו' שמור את המלוא אשר אנכי מלך היום למה כתוב בכל פעם היום, וכי

וכי קודם זה או אחר זה לא היה ראוי האוי, ונראה לפרש הנה הבאת צבורים ומעשרות הוא ענין נכבד מאוד להשריש אמונה באל ית' ובהשגחתו בהחזונים כי על ידו מודה ומשבח לאל עליון שהארץ ומלואה לה' והוא נתן לו עושר וכבוד ולא כמו ועולם ידו עשה לו את החיל הזה כי אם כמו ועולם ידו הביאו לזה, למה יביא צבורים או יתן לדקה הלא שלו הוא ומי יבדלנו ליתן לאחרים את אשר קניתי ורביתי בזיעת אפי, לכן בשעת הבאת המזבה וענית ואמרת וגו' והוא דרך משל אם יבואו אנשים במזמר ובמזמור וילכו שבי לפני לך ותלחות רבות יעברו על ראשך, ובה שר גדול עם חילו ומוליא את השבויים לחפשי ע"י מלחמות רבות ועלומות ואחרי שהוליאם לחירות אומר להם הלא ראיתם את אשר עשיתי למענכם, ועתה אם תשמעו לקולי ולמלותי אתן לכם לא לבד החופש והחירות רק עוד אתן לכם כל טוב, ארץ דשן ושמן, ארץ זבת חלב ודבש, אז בידוע כי המה בראון טוב ובכל לבבם יעו לו און, ומכש"כ אחר שנתן להם ג"כ כל טוב וארץ זבת חלב ודבש, הלא אז בודאי מחוייבים לשמור ולעשות את כל אשר יצוה להם למען שלא יהיו כפוי' טובה כי טרם שמלח להם את כל הבטחתו יש להם עוד תואנה ואמתלה אבל אחרי אשר באו כל הדברים אשר הבטיח להם אז אין להם שום טענה ומענה, קן ג"כ הדבר בין הש"י ועם קרובו אשר פדה אותם מכל התלחות ומעבדות לחירות ועשה להם כל הטובות ונתן להם ג"כ ארץ זבת חלב ודבש, כי טרם שבאו לארץ היה להם עוד מה לענות סרה כמו שמלחו אלל דתן ואזירים שאמרו למשה "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ונתן לנו נחלת שדה וכרם, אבל אחרי שנתקיימו כל הבטחות אז בודאי בכל לבבם ובכל נפשם יקיימו מלות השם המטיב עמם, ויש לו דין ומשפט בלי עקש ופחלתול להיות עבדיו סרים למשמעתו, ולכן היחה המזבה אלל הבאת צבורים להודות על כל אלה דברים ממלכים וקלרים, וענית ואמרת, יספר חסדי אל אשר מיום היותם על פני האדמה בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, ארמי אויב אבי אף שהיה ממשפחתו וחוסנו, וירד מלרימה וירעו אותנו ויענונו ויוולאו ה' ממלרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ולא בלבד שהוליאנו לחרות עוד ויתן לנו הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש ועתה הנה הבאתי את אשר נתת לי ה', לא כחי ועוזו ידו רק אחת ה' נחת לי לקיים את הבטחתך הטובה לנו, ואחר כל אלה בא משה ביד רמה בתוקף ועוז ואמר היום הזה, אחרי שנתמלאו כל הבטחות יש לו דין ומשפט היום עליכם ללות אתכם לשמור את המשפטים ואת החקים האלה ושמרתם ועשיתם בכל לבבך ובכל נפשך בראון טוב ובנפש חפיה כי לא תוכל להיות כפוי טובה, כי אין לכם עוד שום תואנה, ואומר את ד' האמרת היום ג"כ ככוונה הג"ל רק היום אחרי אשר נתמור בלבך לקיים מלות ד' בכל לבבך בלי תואנה, בלי ספק בלבבכם כי נתקיימו כל הבטחות, ולכן ג"כ ד' האמירך היום כי רחמנא לבא בעי, ואין הכרח ואונם, והיום אשר מלב טוב וראון נפש אתה תקבל מלותיו לכן האמירך וגו', ולכן אומר מיד שמור את כל המזבה אשר אנכי

מנחה אתכם היום כי היום יש לו עליכם דין ומשפט :

בו טו עד סוף כו' כל הארורים הכחובים בפרשה זו לא נאמר רק על דברים שבין אדם לחבירו ודברים שמזיקים את קיום העולם, ועוד יותר כי כולם המה רק דברים שעושים בסתר ובחבוי אשר עין השופט ועין העדים לא יראה, דברים אשר עין השופטים והשומרים לא תשיגם, על דברים הללו אמרה החזקה הקדושה ש"כיה מאורר ומקולל לפני ד', למען שעי"ז יפחד וירתם מפני הקללה אשר תבואהו כי האדם יראה לעיניו כוד' יראה ללבב, ולפניו אין סתר, אם תעלה השמים וארם סדר שאלו אלה תפנה שם הוא ורואה את מעשיך, ועי"ז ימנע את עלמו מלעשות הדברים המכוערים, וז"ש, א') ארור אשר יעשה פסל וגו' ומפרש ואומר וגם בסתר

עושה בסתר אשר יד השופטים לא ישיגו, (ב') מקלה חביו ואמו, אין אומר מכח חביו או מלקח, רק מקלה שהוא בלבו ובסתר חינו מכבד, ואינם מזבדים בלבו מלשון קל (גרינגשטעטען) וידוע הוא איך כל קיום העולם עומד על כיבוד אב ואם ושקול כמעט לכבוד ד', לכן ג"כ כתיב מיד אחר ע"ז, (ג') מסיג גבול רעסו הוא במסחר ובכל הדברים דבר כזה ג"כ אינו בגלוי רק לרוב בסתר כידוע, אם שומע שחברו רוצה לעשות עסק הוא הולך אלל חברו ומסיג גבולו והנפסד לא ידע מזה, ואפילו ידע אין יד השופטים יעשורו כי דבר קשה להגיב ע"י עדים והסתרה ואולי הוא דבר שאין בו מעשה ואין לוקין עליו, כי עקימת שפתים אינו צדור שהוא מעשה, (ד') חרור משגה עור בדרך, הלא מפורש שהוא בסתר, שנותן לו עלה אשר הוא למכשול וחברו סומך עליו שנותן לו עלה טובה, ורק הש"י הרוחא ללב ידע, (ה') מטה משפט בלי ספק אינו בגלוי, כי מי שמטה סדין יעשה זאת בסתר ע"י רוע לבבו, ובגלוי מראה שכן הדין אמר, (ו' ז' ח' ט') הארורים של גילוי עריות כולם בסתר ולא בגלוי כידוע, (י') מכה רעסו בסתר ולא בגלוי כי בגלוי מרה תהיה אחריתו ע"י ב"ד, (יא') לוקח שוחד להכות נפש, והוא ג"כ בסתר, כי בגלוי לא יקח שוחד, ראה את מוסר הגדול הזה ולא תקלל וסאמר הסורה רק על הדברים אשר קיום העולם עומד עליהם ובין אדם לחברו ומי שעושה בסתר, ג' תנאים הללו לריבין להיות יחד שיחא מאורר ומקולל, ולא אמרס חורה מאכלות אסורות ופדומה ולא על מחשבותיו ורעיונו שיחא מקולל ולריך לקללו ולהררו, וידוע הוא רוע המעשים של בומרי (מיטעוויטעזענגעזעטעט) המקללים ומאחרים לכל מי שאינו מאמין לדברים שלכם אשר אנוהם בזקן עושה, ולמי שלבבו ישכיל ויבין חפץ בהשכלה, וכן הארור האחרון, אשר לא יקום את דברי התורה הזאת, פירושו על דברי התורה הגאמרים לעיל כג"ל, כי לוגי זאת אם היה בכונה על כל חוקי התורה היה לריך לכחוב אשר לא יקום את כל דברו התורה הזאת וגם לא הי' לריך לכחוב הזאת כל דוקא ומללא כתיב כל רק הזאת קאי על הדברים הכאמרם כאן לעיל, וזכה אכה על קדקד האנשים המביאין ראיה מפסוק זה שישראל המה בכלל חרור, כי מי שאינו מקיים את כל התורה הוא בכלל חרור וכל התורה היא לקיים לכן בא גואלס וקיים התורה כולה וזכה נפטר כל העולם מקיומו כידוע, ולפי הג"ל בעל ומנוטל דבריהם כי קאי רק על הדברים המזכרים למעלה דלא כתיב כל רק הזאת, וכני דברים אשר קיום העולם עומד עליהם ובין אדם לחברו הוא בכלל חרור, ויכול האדם לקיימם כל ימיו ולריך לקיימם והוא בכלל חרור כיון שכולם עין השופט אין רואה והוא בסתר ונכון ב"ה וקלח אמת, ומידידי רבב סחכס מוה' היעשי מיוס' שמעתי על מקרה אשר לא יקום וגו' לעשות וכו' לפי שדברים אומרים שעיקר הוא האמונה ואינו לריך העשיה בפועל לקיים המצות כידוע ולזה אמר חרור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת שלא ניתן תקומה וקיום ע"י לעשות עשייה בפועל רק רואה באמונה בלבבו וברעיונו זהו בכלל חרור ודפח"ח :

פרשת האינו

וירא ה' וינאץ מכעם בניו ובנותיו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מת אחריתם כי דור ההפוכות הטה בנים לא אטון במ. אחזה לי במקראות אלה כי משם ראש באספקלריא המאירה את דורות הללו ולאמר עפ"י ה' וירא ה' וינאץ, לא על הדור שהי' בזמנו רק "מכעם בניו ובנותיו", על הדורות הבאים אחריו

אחריו הנולדים מדור הזה, ויאמר, ה' אמר על הדורות הסוס, אסתירם פני מסה, מסדורות הסוס הסוס עוד אוכל להסתיר פני ולא לחרות אפי גם ואוכל להעלים עיני כמו לראות מהרכים דרך אלבעות כאומר הועזו (דורך דיא פינעטר זעקן) אבל ארצה מס אחרת, הדורות הבאים אחריכם עליכם בני כנ"ל וירא ה' ויגאץ 'כי דור הספוכות המה, כי דור אשר אהנו חיים עמם עוד יכול להספין ולהספין עמם ללד זה וללד זה כי אינו מושרש ברע ויש להם עוד מה מסורה ויראה אבל, בניס לא אמון גם, כלה ונאבד כל האמונה ה'ו מניס ולא אמון גם כלל, אכן הוא באתח בעו"ה בדורות כללו קטן יעקב ודל האמונה, משוגע איס כרוח וכל דור ודור הבא אחריו גרוע הרבה מאוד מכדור בלכחו חיים זו וכן, וס' ברחמינו יעיר רוח עברה ולב אמון לבנינו שלא יסירו ממורשה קבלת יעקב א"ם :

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה אשר ברך משה איש אלקי ם את בני ישראל כו' עד יחד שבתי ישראל - בהמקראות האלו מלאנו חס"ל ענין חדש ולענ"ד רמז משה סדועה סנאמן לעמו סכזיב לו כבבת עינו ומסר נפשו עליסם, כענין לואה האב לבנו האהוב ויאמר להם בסני איזו מקראות כל המסות ותכלית של בני ישראל מסחלה ועד סוף ונחן להם עלה נכונה איך יוכלו לעמוד נגד האומות, וסוף שהעיר להם על ג' דברים, (א) מסות ישראל בעלמם איך הם נכבדים וסגולה מכל העמים, ועכ"ז לא יחנאו, (ב) מסות ישראל ותכליתם ומה שמוטל עליהם נגד ה' לפרסם שמו בגדול ולהחזיק בחורתו ואמונתו, (ג) מסות יברהל נגד העולם והאומות אשר סביבותיהם איך יתכבנו בעיני העולם והממשלה, כדי שיטמדו בטח בלי מגור מסכזיב, וזה שאמר, (ח) הן אמת שס' מסיני בא וחרת וגו' מימינו אש דת לנו סבב כלל האומות ונחן את לבבם אס ראויס לקבל סתירה ולא רנו רק אזהה נקדשת ונעטרס לך נגלו סעלומות סחורה, ונעממד סר סיני רק אזהה קבלת "אש דת לנו בלבת אש" אמנם לא סוזת דעתך עליך ולא סתגאה על שאר האומות לא סדמה לעשות להם עול ולא סבוס אותם כי "אף חובב עמים" מלשון סבה כי הדע סהס"י הוא אב אחד לכוננו ואל אחד ברלנו אוהב כל ברואיו, אמנם זאת סחי' מושרש בלבך וחדע ידיעה ברורה ונאמנה "סל קדוסי בידך" סל סקדושה אבר יש בעולם אשר סופיע ה' ממרומיו הוא בידך הוא חור סחורה סקדושה סמאיר לכל באי עולם מראשו עד סופו, אין סוס אמונה סנקראת אמונה בעולם אשר לא סופיע עליה נהרה של סורה אשר אזהה קבלת, ראה לך מסכזיב כל אנשי סבל כולם כורעים ומסחחויס לחורתך סקדושה וכל עובדי כו"ס (סיידען) לאט לאט באו אל חררותך חלרות קדש זו היא מסות ישראל בעלמם, (ג) מסות ישראל נגד ה' אמר בל' סתלה לה' "וסס סכו לרגליך" מחוייבים אהם אחרי סרק להם יש האור סגדול סזה לסחזיק בעץ סחיים סזה ולחלות סייכס מנגד, וכן הוא באתח מדת ישראל עס קדושו שסופכים דמס כמים, וסס נרדפס ועלבים וכל זה רק עביר שמו סגדול וסחורה סקדושה, וסוכו מלשון סכה ורגלך כמו בעבורך ו"ס ראה נח לאיך איך הם נלמדים ונאחדים כך ונאמונתך סהס מוכיס ונמרטיס כל סיימיס רק בעבורך לקדש את סמך סגדול, ומלאתי און לי שלשון רגלך כמו בעבורך ובסבילך דסחיב ויברך ה' אותך לרגלי, (ח) פירשתי סנקרא סנאמר על אברהם מי סעיר ממורה דק יקראו לרגלו סהס"י סעיר את אברהם אוהבו לרגלו עבירו למען סילמד את בני אדם דעת ויפרסם האמונה סאמתית בס' אחד, וכן מלאתי בסירות

בגמ'

בגמ' סוטה י"ב ע"ב ו' מאות חלף רגלי אמר משה בסבילי כמו ויברך ה' אותך
 לרגלי, ועתה נשאלה את פיך והיא פלא ותמיהה כל העולם איך אפשר להיות חיים
 וקיימים אחרי כל התלאות והסכרות שעברו עלינו שכל דור ודור וכל יום ויום עומדים
 עלינו לבלותנו כי עליך הורגנו כל היום כמו שחמה הקיסר כבש אחד בין שבעים
 זאבים ומה נתן העזר והעלמות לעם קדושו שלא להחליף אמונתם ה"ו וע"ו אמר י"ש
 מדברותיך, דברות קדשך הנאמרים בלבת אש התוקעים בלבבנו הוא משה אותנו על
 כנפי נשרים על כל התלאות, ועל כל הכרות והרדיפות אשר היו מעמיסים עלינו
 האומות הקדמויות ואנחנו נחזק במעוזינו ולא נעזב את אלקינו כי אור הגדול אור
 האמת אשר אין דומה לה היא הנוחנת כח וחיל לכולנו לשחות כל כוסות התרעלה
 עבור הפנימים האלה וכל חפני עולם לא ישוו בה ואמו היא דברותיך, תורה לזו לנו
 משה מורשה קהלת יעקב אמר מורשה כי החורה הקדושה והאור והכחם אופיר
 הזה היא לנו מורשה עולמים לא נחלף ולא נמור דמו והיא לנו ירושה עדי עד כי חף
 שלקחו ממנו כל מחמדיו שרפו הסיכל הרסו המקדש חרבו עירנו גלו אותנו מארמתינו
 על ארבע כנפות הארץ, אבל האמת הזאת החוס"ק אין להם כל ליקח מאתנו יקבלו
 ויתאספו כל בני אדם ילחמו נגדינו בכל כחם לא יליתו וכולם יבושו ויחששו, ולריכים
 להודות כי רק לנו החורה נתנה למורשה ואנחנו לא נפרד מסירוסה הזאת כאשר הבין
 לא יפרד ממה שהוריש לו אביו, ועתה יש לנו לעשות שמורשה הזאת אשר קבלנו זה
 יותר מד' אלפים שנה חפרה כארז בלבנון מוריש המורשה אל בנינו כי העיקר "כי
 ידעתיו למען אשר ידע את בניו, ויכירו וידעו המחייבות הסיודי שיהי' האמת הזה
 תקוע בלבבו אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האשבה אל אמונתנו הקדושה והאמתית
 למען שיהי' מורשה בלבבו "אם יתן איש את כל הון ביתו באשבה הזו לחלוף ולהמיר
 דמו ה"ו בזה יבוזו לו ויקויים "רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימוש
 מפיך וגם ע"ב זו היא המדות ישראל נגד הש"י, ועתה ידבר ממות הג' נגד העולם
 ואומר "ויהי בישורון מלך, ויהי מלשון הויה וקיום, אם תרלו לעמוד ולהחזיקים נגד
 שונאים אשר סביבותיכם העיקר שתהיה לכם האחדות ואחיה שרי המלוכה עם
 העם, בהתאסף ראשי העם יחד שבעי ישראל, שתהי' אחדות גמורה בין העם ובין
 הראשים, לא יאמר המלך והשר הכני האדון ואחם עבדי אני אמשול בכם כרגליו כי
 לכך נוצרתי להיות עבדים, כמ"ם רחבעם אבי יסר אחכם בשועים וגו', רק תכירו
 ותדעו כי המלך והשר הוא רק הא"ג הראשון הנבחר מן העם חבריו כמוהו להיות
 נזהג הכלערכות שלהם לא להיות עובד את עצמו וליך אחר תענוגיו ולהעמיס על
 העם מעמסה אחר מעמסה, עוד מרמז שיספיל עצמו לידע הלטערכות העם ולהתנהג
 עמם כרגום להיות סובל כל או"א לפי דעתו כדאיתא במדרש רבה בפ' פנחס משה
 ביקש מן הש"י בשעת מיתחו אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל או"א
 ואין דעתן של בניך שוים, וכשם שאין פר'פוחיים דומין זה לזה בן אין דעתן שוה
 זה לזה מנה עליהם מנסיג שיהי' סובלים לאו"א לפי דעתו, כי רק ע"י בחינה זו
 שיחלשק ראשי העם שכלו ורעיונו יחד עם שבעי ישראל לסבול את דעתם ולעשות לפי
 מעמד ומלכ שלהם אז תהי' שלום ואחדות ולא תהי' מגור מסביב זה בכלל לעולמי עד
 וכן דרשו בכל קהלות ישראל שהפרנסים והממנים יתאחדו עם העם שלא לעשות
 בחזק מה שלכך חשך נגד רצון העם והממשלה וסלאוי שישמעו בנ"י לאלה הדברים
 שיען להם משה עש"י ה' עוד היום אולי היינו על אדמתנו אית חמה חא גו וסתת
 גפנו, כי ה' עוז לעמו יתן רק אם ה' יברך את עמו בשלום והיא כלי המחזיק
 ברכה יותר מכולם השלום שלום אמר ה' לרחוק וקרוב ולא תהי' אחר בפס ואתה
 בלב רק בפיך ובלבבך לעשותו להביאו לידי גמר וסעולה : ת